

**PRIMĂRIA ȘI CONSILIUL LOCAL
AL COMUNEI MATEI, JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD**

**STRATEGIA
DE DEZVOLTARE DURABILĂ
2021 - 2027**

Cuvânt înainte

Pentru a asigura o dezvoltare durabilă a comunității locale este necesar ca strategia locală de dezvoltare durabilă să fie susținută și promovată de toți membrii ei, fiind elementul principal care a urmărit identificarea oportunităților pentru comună.

Misiunea Primăriei și a Consiliului Local constă în implementarea Strategiei care poate fi realizată prin: promovarea oportunităților de afaceri și a investițiilor directe, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii edilitare, mai ales a celei orientate spre comunitatea de afaceri, pentru a valorifica resursele umane și mediul înconjurător, etc. Consiliul Local și Primăria Comunei se angajează să respecte un set de *Valori* care vor servi în viitor spre binele cetățenilor, precum și vor coordona atât o bună guvernare cât și o bună administrare a comunei. Aprobarea Strategiei va conduce la elaborarea unei *Viziuni* și a unui plan de acțiune pentru dezvoltarea viitorului comunei, în care întreaga comunitate va participa la edificarea unei comune prospere, inclusiv în care tinerii să-și dorească să păstreze valorile, tradițiile și obiceiurile multisekulare.

Pe parcursul anilor precedenți, în comună au fost demarate mai multe proiecte prin diferite programe de finanțare, unele fiind deja finalizate. Astfel, în localitățile Matei și Corvinești s-au construit peste 24.000 km rețea apă, fiecare locuitor din aceste două localități având acces la apă potabilă, iar compartimentul de urbanism din cadrul Primăriei comunei eliberând locuitorilor 430 certificate de urbanism pentru introducerea apei. De asemenea, în cele două localități, Matei și Corvinești sunt construiți circa 16 km rețea de canalizare și o stație de epurare, stadiul fizic al lucrărilor fiind de 100%, urmând ca în perioada imediat următoare să aibă loc recepția la terminarea lucrărilor. Celelate 4 localități sunt cuprinse în Master Planul Județean. Sistemul clasic de iluminat public s-a schimbat cu unul pe LED-uri, investiția reducând substanțial factura la energia electrică. Gospodăriile din comuna Matei sunt racordate la rețeaua de gaze naturale în proporție de circa 90 %. S-au asfaltat 8.8 km străzi în cele 6 localități ale comunei. Sunt reabilite clădirile școlilor din localitățile Matei și Corvinești, este construită o grădiniță nouă în localitatea Matei, și sunt reabilite căminele culturale din localitățile Matei, Corvinești și Fântânele. Totodată, administrația publică locală din comuna Matei își arată interesul față de sănătatea și educația copiilor din cele șase sate aparținătoare: Matei, Fântânele, Corvinești, Moruș, Bidiu și Enciu.

În anul 2021 și în următorii ani avem planificate proiecte finanțate din bugetul local sau din FE.

Sper că cetățenii vor contribui la dezvoltarea comunității noastre să devină cu adevărat un sat european, în care fiecare dintre noi să-si poată împlini gândurile și aspirațiile. Ca Primar al Comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud vă multumesc că m-ați sprijinit și am convingerea totală că de acum înainte vom forma o echipă bună și împreună vom finaliza proiectele începute, cât și vom implementa noi proiecte concrete pentru cetățeni. În acest context, de când mi-ați acordat încrederea dumneavoastră, voi depune un efort enorm pentru a o aduce la nivelul demn de a se integra în Uniunea Europeană.

Doresc să mulțumesc angajaților primăriei și consilierilor locali, precum și tuturor cetățenilor care, prin participarea lor vor contribui la dezvoltarea comunei într-un cadru democrat, cu valențe europene, care va asigura creșterea calității vieții și prosperitatea cetățenilor săi.

*Cu respect și considerație
pentru fiecare dintre dumneavoastră,*

Primar
Comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud
Vasile Encian

CUPRINS:

1.	Întroducere	4
1.1	Definiții și Abrevieri	4
2.	Strategia UE pentru Dezvoltare Durabilă	6
2.1	Strategia politică generală a UE	6
2.2	Orizont Europa	7
2.3	Angajamentul UE față de dezvoltarea durabilă	8
2.4	Implementarea Agendei 2030 pentru dezvoltarea durabilă	12
3.	Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030	14
3.1	Principiile generale utilizate în elaborarea Strategiei Durabile	21
3.2	Planul Național de Redresare și Reziliență	22
4.	Strategia regională de dezvoltare pentru perioada 2021-2027	28
4.1	Regiunea de dezvoltare Nord-Vest	30
4.2	Axe prioritare și obiective specifice de dezvoltare regională	34
4.3	Parteneriate	35
4.4	Analiza SWOT Regională	42
5.	Caracterizare generală a județului Bistrița-Năsăud	50
5.1	Cadrul istoric	51
5.2	Cadrul natural	52
5.3	Infrastructura rutieră	55
5.4	Economia și Mediul de afaceri	56
5.5	Populația	57
5.6	Învățământ și educație	58
5.7	Sănătate și situație socială	60
5.8	Mediul	62
5.9	Cultura	63
5.10	Turismul	70
5.11	Valorile județului	71
6.	Prezentarea comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud	78
6.1	Repere istorice	78
6.2	Cadrul natural, Așezare geografică și Suprafața	79
6.3	Infrastructura	81
6.4	Economia și Mediul de afaceri	83
6.5	Servicii publice	86
6.6	Populația	87
6.7	Învățământ și educație	88
6.8	Sănătate și Asistență socială	89
6.9	Cultura	90
6.10	Turismul	92
7.	Evaluarea Strategiei de Dezvoltare Locală 2016-2020	94
7.1	Portofoliul de proiecte demarate/implementate în perioada 2016-2020	94
8.	Planificarea strategică	96

	8.1	Generalități	96
	8.2	Principii și condiții	98
	8.3	Obiective generale	98
	8.4	Consolidarea capacității instituționale a primăriei	98
9.	Strategia de Dezvoltare Durabilă a comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud		101
	9.1	Etapete metodologice principale ale elaborării Strategiei de Dezvoltare Durabilă	101
	9.2	Obiectivele Strategiei de Dezvoltare Durabilă	102
	9.2.1	Obiective generale	102
	9.2.2	Obiective specifice	103
	9.3	Dezvoltarea locală a comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud	105
	9.4	Implementarea obiectivelor Strategiei de Dezvoltare Durabilă	108
	9.4.1	Metode de implementare a Strategiei de Dezvoltare Durabilă în perioada 2021-2027	119
10.	Alocare financiară		120
11.	Parteneriatul în cadrul Strategiei de Dezvoltare Durabilă		121
	11.1	Grupurile de Acțiune Locală - GAL	121
	11.2	Federația Națională a Grupurilor de Acțiune Locală (FNGAL)	123
	11.3	GAL Ruralis Câmpie - Zona de dezvoltare Sud-Vest al județului Bistrița-Năsăud	125
	11.4	Asociația Grupul de Acțiune Locală ”Ruralis”	127
	11.5	Parteneriatul comunei Matei în cadrul GAL ”Ruralis”	128
12.	Bibliografie		130

1. Introducere

1.1 Definiții și Abrevieri

Dezvoltare durabilă înseamnă totalitatea formelor și metodelor de dezvoltare socio-economică care se axează în primul rând pe asigurarea unui echilibru între aspectele sociale, economice și ecologice și elementele capitalului natural. Cea mai cunoscută definiție a dezvoltării durabile este cea dată de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) în raportul „Viitorul nostru comun”, cunoscut și sub numele de Raportul Brundtland: „dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”.

Strategia reprezintă cadrul care orientează alegerile ce determină natura și direcția unei comunități. Aceasta ajută la stabilirea unei direcții unitare pentru comunitate în termenii obiectivelor sale operaționale și furnizează baza alocării resurselor necesare pentru orientarea acesteia spre atingerea scopului principal și a obiectivelor stabilite.

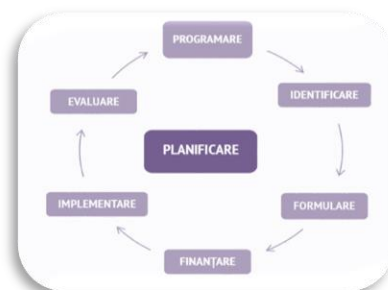
Strategia Locală de Dezvoltare Durabilă exprimă viziunea și aspirațiile de dezvoltare ale comunității prin valorificarea potențialului local.

Echitatea socială – prin care națiunile în curs de dezvoltare trebuie să aibă posibilitatea de a-și satisface nevoile de bază în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, alimentația, asigurarea energiei, apei și canalizării;

Creșterea economică – la nivelul națiunilor în curs de dezvoltare pentru a se apropia de calitatea vieții din țările dezvoltate;

Planificarea reprezintă un proces continuu care nu are finalitate decât după ce strategia a fost implementată cu succes cu ajutorul organizării, coordonării și controlului. Controlul furnizează informații în legătură cu eficiența planurilor de acțiune și asigură date de intrare în noul proces de planificare.

Planificarea strategică este efortul organizat de luare a deciziilor fundamentale și de planificare a acțiunilor care arată cine este acea organizație, ce face și de ce face ceea ce face în sensul atingerii scopului ideal pe care și l-a propus. (Bryson's Strategic Planning in Public and Nonprofit Organizations). Realizarea planificării este constituită din proiectarea și trasarea obiectivelor care vor fi menționate în Strategia de Dezvoltare Locală.

Etapele elaborării și realizării unui plan strategic formează un ciclu continuu, prin intermediul sistemului de monitorizare, evaluare și actualizare pe baza mecanismului parteneriatului strategic. La baza acestuia se află colaborarea între instituții, agenți economici, organizații neguvernamentale, comunități locale, toate având un interes comun în ceea ce privește rezolvarea problemelor de mediu.

Planificarea începe cu un cadru de 4 întrebări fundamentale. Principiile care vor fundamenta procesul de planificare strategică sunt: diversitatea, echitatea, deschiderea, răspunderea și transparența, toate fiind componente ale încrederii civice.

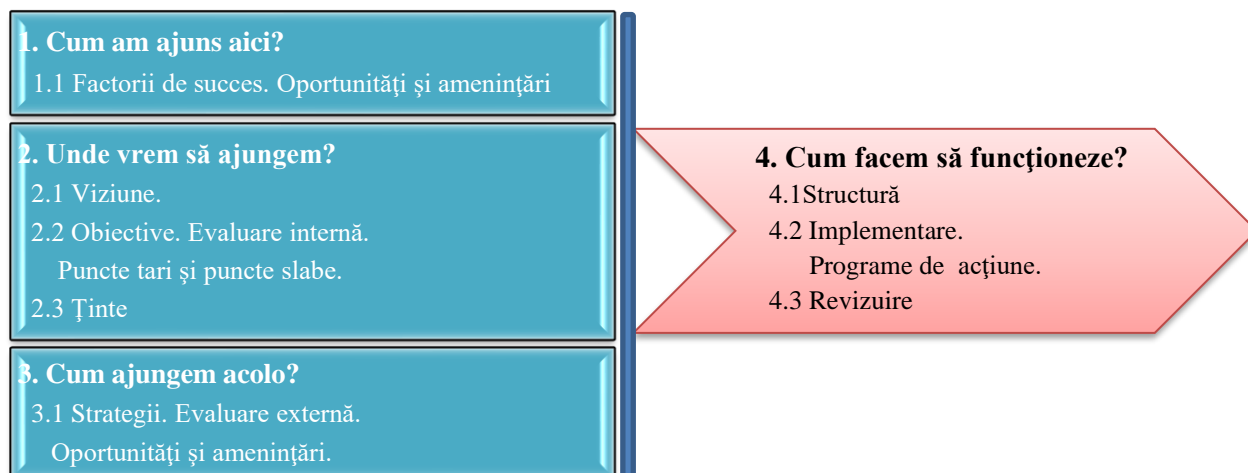

Fig. 1 Planificarea strategică

Abrevieri:

- ADI – Asociație de Dezvoltare Intercomunitară;
- ADR - Agenția pentru Dezvoltare Regională;
- AFIR – Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale;
- AM - Autoritatea de Management;
- A.P.D.R.P. – Agenția pentru Plați pentru Dezvoltare Rurala si Pescuit;
- DGASPC - Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului;
- F.E.A.D.R. – Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală;
- F.E.D.R. – Fondul European pentru Dezvoltare Regională;
- G.A.L. – Grup Acțiune Locală;
- LEADER - Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (Legătura dintre acțiunile de dezvoltare a economiei rurale);
- Natura 2000 - Rețea ecologică de arii protejate ce are scopul să mențină într-o stare de conservare favorabilă o selecție a celor mai importante tipuri de habitate și specii ale Europei.
- P.D.R. - Planul de Dezvoltare Regională;
- PNCDI – Planul Național de Cercetare-Dezvoltare și Inovare;
- P.N.D.R. – Plan Național de Dezvoltare Rurala;
- PNRR – Planul Național de Redresare și Reziliență al României;
- POAT - Program Operațional Asistență Tehnică;
- POCIDIF - Programul Operațional Creștere Inteligență, Digitalizare și Instrumente Financiare;
- POCS - Program Operațional Combaterea Sărăciei;
- POCU - Program Operațional Capital Uman;
- PODD - Programul Operațional Dezvoltare Durabilă;
- POEO - Programul Operațional Educație și Ocupare;
- POIDS - Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială;
- P.O.R. - Programul Operațional Regional;
- POS - Program Operațional Sănătate;
- POT - Programul Operațional Transport;
- RIS3 NV - Strategia de Specializare Inteligentă.

2. Strategia UE pentru Dezvoltare Durabilă

2.1 Strategia politică generală a UE

Următoarele instituții stabilesc în comun Strategia politică generală a UE: Parlamentul European, Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene și Comisia Europeană. În special:

- Consiliul European (care reunește liderii țărilor UE) stabilește orientările și prioritățile politice generale.
- Președintele Comisiei identifică, de asemenea, prioritățile politice ale mandatului său. O dată la 5 ani, la începutul mandatului fiecărei Comisii, președintele acesteia stabilește prioritățile care trebuie urmărite de-a lungul mandatului respectiv. Acestea reflectă agenda strategică a Consiliului și rezultatele discuțiilor dintre grupurile politice din cadrul Parlamentului European. În fiecare an, președintele Comisiei prezintă în fața Parlamentului European realizările obținute de Comisie în cursul anului precedent și prioritățile sau inițiativele planificate pentru anul următor, în discursul privind starea Uniunii. Pe baza declarației rostite de președintele Comisiei în fața Parlamentului European, în programul de lucru al Comisiei este inclus un plan de acțiune pentru următoarele 12 luni. El prezintă modalitățile prin care pot fi transpuse în practică prioritățile politice.
- Celelalte instituții europene și parlamentele naționale pot, de asemenea, să ofere sugestii cu privire la programul de lucru.

Prioritățile Comisiei Europene pentru perioada 2019-2024 (orientări politice):

Pactul verde european

- Transformarea UE până în 2050 într-o economie modernă, eficientă în utilizarea resurselor și competitivă, păstrarea cadrului natural al Europei, abordând schimbările climatice și trăsând calea către o Europă neutră din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon și eficiență din punctul de vedere al resurselor.

O Europă pregătită pentru era digitală

- Transformarea digitală prin investiții în întreprinderi, cercetare și inovare, reformarea protecției datelor, abilitarea persoanelor cu competențele necesare pentru o nouă generație de tehnologii și elaborarea unor norme corespunzătoare.

O economie în serviciul cetățenilor

- Consolidarea economiei UE prin asigurarea locurilor de muncă și reducerea inegalităților, sprijinirea întreprinderilor, aprofundarea uniunii economice și monetare și finalizarea uniunii piețelor de capital.

O Europă mai puternică pe scena internațională

- Afirmarea UE pe scena mondială, prin consolidarea poziției de campioni ai unui comerț puternic, deschis și echitabil, al multilateralismului și al unei ordini mondiale bazate pe norme. Consolidarea relațiilor cu țările vecine și cu țările partenere, precum și întărirea capacității UE de a gestiona crizele prin capabilități civile și militare.

Promovarea modului nostru de viață european

- Respectarea drepturilor fundamentale și a statului de drept - baza pentru egalitate, toleranță și echitate socială. Abordarea riscurilor în materie de securitate, protejarea și responsabilizarea consumatorilor, precum și consolidarea unui sistem de migrație legală și sigură, gestionând în același timp în mod eficient frontierele externe ale UE, modernizând sistemul de azil al UE și cooperând îndeaproape cu țările partenere.

Un nou elan pentru democrația europeană

- Consolidarea proceselor democratice ale Europei prin întărirea relațiilor cu Parlamentul European și cu parlamentele naționale, prin protejarea democrației UE împotriva ingerințelor externe, prin asigurarea transparenței și a integrității în întregul proces legislativ, precum și prin implicarea într-o mai mare măsură a cetățenilor UE în conturarea viitorului Uniunii.

2.2 Orizont Europa

Primul plan strategic pentru Orizont Europa a fost adoptat de către Comisia Europeană în martie 2021. Acesta este noul program de cercetare și inovare al UE în valoare de 95,5 miliarde EUR în prețuri curente. Planul strategic reprezintă o noutate în cadrul programului Orizont Europa și stabilește orientările strategice pentru direcționarea investițiilor în primii patru ani ai programului.

Acesta asigură faptul că acțiunile UE în materie de cercetare și inovare contribuie la prioritățile UE, printre care se numără o Europă verde și neutră din punct de vedere climatic, o Europă pregătită pentru era digitală și o economie în serviciul cetățenilor.

Margrethe Vestager, vicepreședinta executivă pentru *O Europă pregătită pentru era digitală*, a declarat: „Acest plan oferă un cadru pentru cercetarea și inovarea de înaltă calitate, bazate pe excelență, care urmează să fie realizate prin programul de lucru Orizont Europa. Prin această orientare strategică, ne asigurăm că investițiile în cercetare și inovare pot contribui la un proces de redresare bazat pe dubla tranziție verde și digitală, pe reziliență și pe autonomia strategică deschisă.”

Maria Gabriel, comisarul pentru inovare, cercetare, cultură, educație și tineret, a declarat: „Orientările planului strategic vor garanta că prioritățile noastre comune de politică a UE beneficiază de noi cunoștințe, idei și inovații. Această nouă abordare reprezintă o altă modalitate de a ne asigura că cercetarea și inovarea finanțate de UE vor aborda provocările cu care se confruntă europenii.”

Un plan ambițios pentru un program ambițios

Planul strategic stabilește patru orientări strategice pentru investițiile în cercetare și inovare în cadrul programului Orizont Europa pentru următorii patru ani:

- ✓ Promovarea unei autonomii strategice deschise prin orientarea dezvoltării tehnologiilor, sectoarelor și lanțurilor valorice digitale, generice și emergente esențiale;
- ✓ Refacerea ecosistemelor și a biodiversității Europei și gestionarea durabilă a resurselor naturale;
- ✓ Transformarea Europei în prima economie digitală circulară, neutră din punct de vedere climatic și sustenabilă;
- ✓ Crearea unei societăți europene mai reziliente, mai favorabile incluziunii și mai democratice.

Cooperarea internațională stă la baza tuturor celor patru orientări, deoarece este esențială pentru abordarea multor provocări globale.

Planul strategic identifică, de asemenea, parteneriatele europene cofinanțate și programate în comun, precum și misiunile UE care urmează să fie sprijinite prin intermediul programului Orizont Europa. Parteneriatele vor acoperi domenii critice precum energia, transporturile, biodiversitatea, sănătatea, alimentația și circularitatea și vor completa cele zece parteneriate europene instituționalizate. Misiunile UE vor aborda provocările globale care ne afectează viața de zi cu zi prin stabilirea unor obiective ambițioase și inspiraționale, dar realizabile, cum ar fi lupta împotriva cancerului, adaptarea la schimbările climatice, protejarea oceanelor, ecologizarea orașelor și asigurarea sănătății solului și a alimentelor. Utilizând un portofoliu amplu de instrumente în diverse discipline și domenii de politică, misiunile UE vor aborda aspecte complexe prin proiecte de cercetare, măsuri de politică sau chiar inițiative legislative.

Orientările planului abordează, de asemenea, o serie de aspecte orizontale, cum ar fi problemele legate de gen. Integrarea dimensiunii de gen va constitui o cerință implicită în conținutul cercetării și inovării în întregul program, cu excepția cazului în care se specifică faptul că sexul sau genul ar putea să nu fie relevant pentru subiectul în cauză.

(Sursa: *Comisia Europeană* și <https://www.adrnodest.ro/primul-plan-strategic-al-programului-orizont-europa-pentru-perioada-2021-2024-comisia-stabileste-prioritatile-in-materie-de-cercetare-si-inovare-pentru-un-viitor-durabil/>)

2.3 Angajamentul UE față de dezvoltarea durabilă

Dezvoltarea durabilă, prin însăși natura ei, presupune abordarea largă, acoperind aproape orice problemă care are o componentă *socială, economică sau de mediu*. Această perspectivă amplă prezintă atât avantaje, cât și dezavantaje – fiind nevoie de un echilibru între extinderea și profunzimea analizei.

În domeniul dezvoltării durabile UE este hotărâtă ca, alături de statele sale membre, să fie printre primii actori care pun în aplicare Agenda 2030 a ONU.

Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă a fost adoptată în cadrul Summit-ului ONU pentru Dezvoltare Durabilă, în septembrie 2015, prin Rezoluția Adunării Generale a ONU A/RES/70/1.

În 2016, Comisia Europeană și-a prezentat abordarea strategică față de punerea în aplicare a Agendei 2030 și îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă.

În 2017 au fost adoptate *Concluziile Consiliului UE*: „Un viitor durabil al Europei: răspunsul UE la Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă”, care reprezintă *documentul politic asumat de statele membre ale UE privind implementarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă*.

În mai 2018 Comisia Europeană a publicat propunerea privind *Pachetul legislativ privind Politica de Coeziune (PC) 2012-2027*.

Acesta cuprinde:

- Regulamentul privind prevederile comune (CPR);
- Regulamentul privind Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul de coeziune (FC);
- Regulamentul privind cooperarea teritorială;
- Regulamentul privind mecanismul de cooperare transfrontalieră;
- Regulamentul privind „Fondul social european plus” (FSE+).

Regulamentul privind prevederile comune conține **un set unic de norme pentru 7 fonduri UE** implementate în gestiune partajată, respectiv: Fondul european de dezvoltare regională, Fondul de coeziune, Fondul social european+, Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM), Fondul pentru azil și migrație (FAMI), Fondul pentru securitate internă (ISF) și Instrumentul pentru frontiere externe și vize (IBMF). Comparativ cu actuala perioadă de programare, CPR nu mai acoperă Fondul european pentru agricultură și dezvoltare rurală (FEADR).

Ca urmare a evaluării implementării la nivelul UE a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă, în octombrie 2018, Consiliul European a emis un nou set de concluzii: „UE și statele sale membre își mențin angajamentul ferm față de Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și față de punerea în aplicare a acesteia. Consiliul European salută intenția Comisiei de a publica, în 2018, documentul său de reflecție, care ar trebui să deschidă calea către adoptarea în 2019 a unei strategii cuprinzătoare de punere în aplicare”.

În cadrul președinției României la Consiliul UE (ianuarie 2019 - iunie 2019), s-au finalizat aspectele privind condiții pentru eligibilitate și cadrul de performanță, monitorizare, evaluare, comunicare și vizibilitate, sprijin financiar din fonduri, management financiar și obiectivele, definițiile, delegarea puterilor, implementarea, prevederile tranzitorii și finale ale CPR, precum și regulamentele specifice politicii de coeziune, respectiv FEDR, FC, FSE+ și CTE).

În data de 14 ianuarie 2020, Comisia Europeană a publicat propunerea privind Fondul pentru tranziție echitabilă (Just Transition Fund – JTF), ca parte componentă a unui pachet mai amplu legislativ referitor la Pactul Ecologic European (European Green Deal).

Fondul pentru Tranziție Echitabilă este complementar fondurilor Politicii de Coeziune, fiind necesară modificarea în consecința a proiectului de regulament privind dispozițiile comune ce guvernează perioada de programare 2021-2027.

(Sursa: <https://mfe.gov.ro/minister/periode-de-programare/periode-2021-2027/>)

Adoptarea Concluziilor Consiliului UE „*Către o Europă tot mai sustenabilă până în 2030*” este una dintre cele mai importante realizări. Cele 27 de articole reafirmă angajamentul Uniunii Europene pentru Agenda 2030 și schițează un cadru prin care poate fi implementată. Concluziile Consiliului UE au fost incluse și în discuțiile ce au stat la baza Agendei strategice a Comisiei Europene, care cuprinde o parte importantă dedicată dezvoltării durabile. ONU consideră că ”Este important să îmbunătățim sinergia și coerența între politici și să dezvoltăm un cadru de reglementare, financiar și comportamental care să le transforme în realitate. Dezvoltarea durabilă ar trebui să fie unul dintre principiile fundamentale în toate domeniile de activitate.”(sursa:http://parlament.ro/afaceri_europene/afeur/2019/fi_2678.pdf).

Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă este structurată pe cei trei piloni ai dezvoltării durabile - **economic, social și de mediu**.

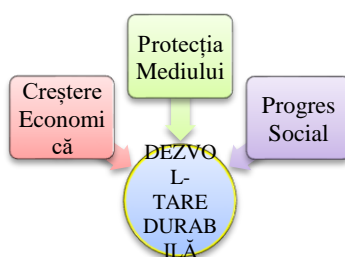

Fig. 2 Pilonii dezvoltării durabile

Pentru perioada 2021-2027, Uniunea Europeană a făcut o propunere ambițioasă pentru bugetul european care să sprijine domenii importante precum inovarea și mediul înconjurător,

urmărind o simplificare nu doar de ordin administrativ, ci și a concentrării investițiilor în **5 obiective principale de politică (OP) cu propuneri Logica intervenției:**

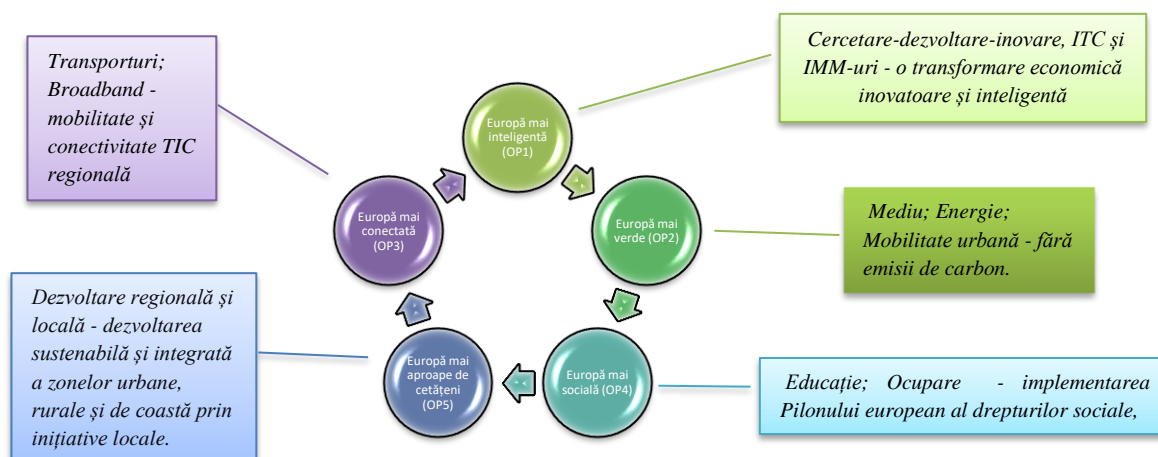

Fig. 3 Cele 5 Obiective de Politică

Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă a Organizației Națiunilor Unite conține 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD) care sunt strâns legate între ele și concepute pentru a fi indivizibile, motiv pentru care integrarea acestora în acțiunile întreprinse de toți actorii este esențială pentru aplicarea cu succes a acestora pe teren.

Conceptul de ODD s-a născut la Conferința Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Durabilă (Rio+20), în 2012. ODD înlocuiesc cele opt Obiective de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) cuprinse în textul Declarației Mileniului adoptată în septembrie 2000 la ONU. Majoritatea statelor lumii, printre care și România, se reuneau în 2000 în jurul unui angajament de a reduce sărăcia globală și a salva milioane de vieți.

ODD sunt integrate în toate prioritățile de acțiune ale Comisiei Europene. ODD își propun să echilibreze cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – cea economică, cea socială și componenta de mediu – prin acțiuni concrete prevăzute pentru următorii 15 ani, axate, printre altele, pe:

- ✓ demnitate umană,
- ✓ stabilitate regională și globală,
- ✓ o planetă sănătoasă,
- ✓ societăți reziliente și echitabile,
- ✓ economii prospere.

Statele membre ale UE ocupă deja primele locuri în privința punerii în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD). Cu toate acestea, nici o țară din lume nu a atins toate obiectivele convenite și, la o analiză mai atentă a performanței UE privind obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD), se observă că UE trebuie să facă în continuare eforturi pe toate fronturile. Obiectivele contribuie la sporirea convergenței între țările UE, în cadrul societăților și în restul lumii.

Fig. 4 Obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD)

Deși fiecare obiectiv este important în realizarea Agendei 2030, *Obiectivul 17: Parteneriate pentru realizarea obiectivelor* este mai special pentru că ne arată modul prin care putem realiza celelalte obiective, mai precis prin implicarea tuturor părților interesate - toate părțile interesate trebuie să fie implicate și să joace un rol activ în tranziția către durabilitate.

Fig. 5 Parteneriate ODD

Agenda 2030 a fost adoptată și de România, și de Uniunea Europeană.

Pentru punerea în aplicare a prevederilor europene și a celor din documentele ONU în materie de dezvoltare sustenabilă a fost înființat Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă, prin Hotărârea Guvernului nr. 313/2017. Departamentul funcționează în cadrul aparatului de lucru al Guvernului, în subordinea prim-ministrului.

Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Guvernului României a inițiat în data de 21 iulie 2020, Conferința „Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030 (SNDDR 2030), Cadrul de planificare strategică pentru Strategia de Dezvoltare Locală a Administrației Publice”. Sub motto-ul „*Planificăm global, acționăm local!*”, organizatorii și-au propus să creeze un spațiu de discuții care să reunească o gamă diversă de actori instituționali de la nivel central și local, pentru a accelera dezvoltarea României pe baza celor 17 Obiective pentru Dezvoltare Durabilă (ODD).

La nivel național, România a realizat primele analize pe baza Raportului de Țară din 2020 – *Anexa D: Orientări în materie de investiții privind finanțarea politicii de coeziune în perioada 2021-2027*. Pe fiecare obiectiv de politică, de asemenea, pentru conturarea viitoarelor programe operaționale, s-au organizat întâlniri cu partenerii de la nivel național și regional și s-a purtat un dialog permanent cu reprezentanții Comisiei Europene.

La nivel regional, ADR Nord-Vest a elaborat *Planul de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027*. Elaborarea acestui document strategic de programare se bazează pe consultări cu autoritățile regionale, locale, cu organizațiile societății civile, cu parteneri economici și sociali, astfel încât să reflecte nevoile de dezvoltare ale regiunii, urmând ca pe baza acestuia, să se contureze un Program Operațional Regional dedicat Regiunii Nord-Vest. În data de 17 februarie 2021 a avut loc ședința Consiliului pentru Dezvoltare Regională Nord-Vest, în cadrul căreia s-a prezentat PDR Nord-Vest 2021-2027. Documentul a fost supus la vot și a fost aprobat favorabil prin Hotărârea 542/17.02.2021.

2.4 Implementarea Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă

Principalele măsuri pentru implementarea Agendei 2030:

- integrarea ODD în absolut toate politicile și inițiativele UE – dezvoltarea durabilă este principiul călăuzitor esențial pentru toate politicile Comisiei Europene;
- raportări periodice, începând din 2017, referitoare la progresul UE
- promovarea Agendei 2030, astfel încât aplicarea acesteia să devină o prioritate și pentru guvernele statelor membre, Parlamentul European, celelalte instituții europene, diverse organizații internaționale și organizații ale societății civile și alte părți interesate
- înființarea unei platforme la nivel înalt care să sprijine schimbul de bune practici în vederea îndeplinirii obiectivelor în toate sectoarele și la toate nivelurile (național și european)
- lansarea unei viziuni pe termen mai lung, pentru perioada de după 2020.

Obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) au un caracter mondial, sunt universal aplicabile și sunt interconectate.

Pentru a promova o dezvoltare durabilă în întreaga lume, UE va continua cooperarea cu partenerii externi, utilizând toate instrumentele disponibile în cadrul politicilor sale externe și sprijinind, în special, eforturile țărilor în curs de dezvoltare.

Orientări strategice comunitare 2021-2027

La nivel comunitar, noile orientări strategice aferente perioadei de programare 2021-2027 accentuează importanța acordată cercetării, inovării și transferului tehnologic. Astfel, în propunerea Comisiei Europene pentru cadrul financiar multianual 2021-2027, unul dintre cele cinci obiective de politică este „O Europă mai inteligentă – transformare industrială

inovatoare și inteligentă” și urmează să-i fie alocate cel puțin 35% din fondurile dedicate politicii de coeziune.

În *Raportul de țară din 2020* privind România, sunt identificate, precizate, nevoi de investiții prioritare pentru a consolida competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii prin sprijinirea creării de noi firme tip start-up și start-scale, de creștere a ratei de supraviețuire, gradului de competitivitate și internaționalizare, de a spori capacitățile de inovare a firmelor existente prin introducerea inovării la nivel de servicii, produse, proces, organizare-marketing, prin sprijinirea clusterelor industriale, prin cursuri de formare orientate către competențe specifice specializării inteligente.

Viziunea comunitară privind dezvoltarea teritorială în perioada de programare 2021-2027:

La nivel comunitar, noile orientări strategice aferente perioadei de programare 2021-2027 accentuează importanța acordată dezvoltării teritoriale. Astfel, în propunerea Comisiei Europene pentru cadrul financiar multianual 2021-2027, unul dintre cele cinci obiective de politică este „ O Europă mai aproape de cetățeni prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a zonelor urbane, rurale și de coastă și a inițiativelor locale”.

Au fost identificate nevoi de investiții prioritare cu rang înalt de prioritate pentru zonele metropolitane (poli de creștere) caracterizate prin creștere și suburbanizare, în vederea consolidării capacității de planificare și coordonare; sprijinirea dezvoltării urbane durabile a municipiilor reședință de județ încât să se asigure accesul la locuri de muncă și servicii publice de bază la nivel local în conformitate cu potențialul lor de creștere, inclusiv o abordare mai adaptată și diferențiată pentru aceste localități.

Totodată, vor fi adresate nevoi de investiții cu rang înalt de prioritate și pentru dezvoltarea locală integrată economică, socială, culturală, demografică, mediu și securitate – sprijin pentru realizarea și implementarea strategiilor teritoriale integrate în zonele dezavantajate, reconversia zonelor afectate de declinul industrial, zonele sensibile cu o importanță deosebită pentru mediu.

3. *Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030*

România, în calitate de stat membru al Organizației Națiunilor Unite (ONU) și Uniunii Europene (UE), și-a exprimat adeziunea la cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale Agendei 2030 și s-a alăturat liderilor celor 193 state membre ale ONU la Summit-ul privind dezvoltarea, adoptând *Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă*. Pentru prima oară, acțiunile vizează în egală măsură statele dezvoltate și cele aflate în curs de dezvoltare.

România acordă o importanță deosebită ONU, organizație cu vocație universală, care reprezintă cadrul multilateral cel mai extins pentru abordarea marilor teme globale, inclusiv aspecte legate de dezvoltarea pe termen lung. Și România susține pe deplin ideea că Agenda 2030 trebuie să fie implementată de către instituțiile locale, răspunzând direct nevoilor cetățenilor. Nevoile, interesele și grijile acestora trebuie să fie soluționate prin definirea unor strategii de dezvoltare locală și națională.

În perioada când România a deținut Președinția Consiliului Uniunii Europene a avut oportunitatea, dar și responsabilitatea de a promova valorile dezvoltării durabile la nivel european.

Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Guvernului României a anunțat în iulie 2020 lansarea proiectului „Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030, Cadrul de planificare strategică pentru Strategia de Dezvoltare Locală a Administrației Publice” cu devizul ”*Planificăm global, acționăm local!*” .

Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă sprijină fundamentarea și elaborarea strategiilor de dezvoltare locală prin:

- promovarea și informarea la nivelul Administrației Publice Locale a Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 (SNDDR 2030);
- promovarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD);
- fundamentarea cadrului de lucru al Planului de acțiune pentru implementarea SNDDR 2030 la nivel local, prin armonizarea obiectivelor de dezvoltare locală cu cele de dezvoltare durabilă la nivel național și adaptarea contextului local la ODD-uri;
- construcția unui ghid pentru autoritățile publice locale pentru elaborarea Strategiilor de Dezvoltare Locală 2021-2027 în acord cu SNDDR 2030.

Prin această strategie, România își stabilește cadrul național pentru susținerea Agendei 2030 și implementarea setului de 17 ODD. Strategia este orientată către cetățean și se concentrează pe inovație, optimism, reziliență și încrederea că statul servește nevoile fiecărui cetățean, într-un mod echitabil, eficient și într-un mediu curat, în mod echilibrat și integrat.

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă sunt reunite informal și sub denumirea de **Obiective Globale**. Prin intermediul Obiectivelor Globale, se stabilește o agendă de acțiune ambițioasă pentru următorii 15 ani în vederea eradicării sărăciei extreme, combaterii inegalităților și a injustiției și protejării planetei până în 2030.

◆ **Obiectivul 1: Fără sărăcie**

Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context

Strategia își propune reducerea numărului cetățenilor care trăiesc în sărăcie severă și relativă în toate dimensiunile acesteia, potrivit definițiilor naționale. Documentul are în vedere diminuarea numărului de persoane care trăiesc sub pragul de sărăcie, stimularea participării pe piața muncii a persoanelor apte de muncă, dezvoltarea sistemului de protecție și asistență socială.

Ținte 2030:

- Stabilirea unor standarde durabile de calitate și de cost pentru toate serviciile sociale, vizând în mod special pe cele destinate grupurilor vulnerabile;
- Dezvoltarea unui sistem național de indicatori de incluziune socială prin integrarea tuturor bazelor de date din sfera asistenței sociale în regim digitalizat care să țină cont de mobilitatea socială; monitorizarea anuală efectivă a rezultatelor pe baza acestor indicatori;
- Stimularea participării pe piața muncii a persoanelor apte de muncă aflate în risc de excluziune prin dezvoltarea măsurilor active de consiliere și asistență socială.
- Eradicarea sărăciei extreme pentru toți cetățenii;
- Reducerea cu cel puțin jumătate a numărului de cetățeni care trăiesc în sărăcie relativă;
- Consolidarea sistemului național unitar al serviciilor de intervenție de urgență, reabilitare ulterioară și compensare a pierderilor în caz de calamități naturale, accidente industriale sau evenimente climatice extreme.

◆ Obiectivul 2: Foamete zero

Eradicarea foamei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi sustenabile

Strategia vizează dezvoltarea unui sector agroalimentar durabil și competitiv pentru îmbunătățirea calității vieții și asigurării unor condiții de viață în mediul rural apropiate de cele din mediul urban, promovarea producției autohtone și ecologice și valorificarea produselor tradiționale și montane cu valoare adăugată.

Ținte 2030:

- Susținerea producției și diversificarea speciilor autohtone cu valoare genetică ridicată, dar deficitare pe piața internă, în domenii precum legumicultura, creșterea efectivelor la rasele valoroase de suine, taurine și bivoli, sectorul avicol, colectarea și comercializarea lânii, apicultură, pescuit și acvacultură, inclusiv prin stimularea cercetării-dezvoltării în domeniul agro-alimentar;
- Creșterea numărului de produse recunoscute la nivel european / atestate tradițional / atestate ca rețete consacrate.
- Finalizarea cadastrului agricol;
- Dublarea ponderii agriculturii în PIB-ul României, față de anul 2018;
- Menținerea și rentabilizarea unor ocupații și metode tradiționale de valorificare a plantelor medicinale și fructelor de pădure în zona montană. Menținerea tradițiilor locale prin creșterea numărului de produse cu caracteristici specifice în ceea ce privește originea geografică.

◆ Obiectivul 3: Sănătate și bunăstare

Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor, la orice vârstă

Strategia are în vedere reducerea ratei mortalității materne și infantile, diminuarea incidenței îmbolnăvirilor de boli infecțioase și cronice, respectiv prevenirea și tratarea abuzului de substanțe nocive și a bolilor mintale.

◆ **Obiectivul 4: Educație de calitate**

Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

Strategia se adresează, în principal, următoarelor domenii: accesul tuturor copiilor la educație timpurie, învățământ primar și secundar echitabil și calitativ, care să conducă la rezultate relevante și eficiente, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți care dețin competențe profesionale relevante, care să faciliteze angajarea la locuri de muncă decente și antreprenoriatul. Asigură faptul că toți elevii dobândesc cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile.

Ținte 2030:

- Promovarea culturii antreprenoriale și a deprinderilor necesare în tot sistemul de educație prin reînființarea și/sau modernizarea atelierelor școlare în învățământul profesional și tehnologic; organizarea de concursuri antreprenoriale bazate pe proiecte cu aplicare practică în și între unitățile de învățământ; încurajarea activităților de mentorat voluntar și a parteneriatelor cu mediul de afaceri pe plan local; extinderea societăților antreprenoriale studențești și încurajarea conlucrării acestora cu agenții economici pe bază de contract prin dezvoltarea de parteneriate între universități și reprezentanții mediului antreprenorial.
- Reducerea ratei de părăsire timpurie a sistemului educațional;
- Învățământ axat pe competențe și centrat pe nevoile elevului, căruia să îi fie oferită o mai mare libertate în definirea priorităților de studiu, prin măsuri precum creșterea ponderii de materii opționale;
- Organizarea învățământului profesional și tehnic în campusuri special amenajate și dotate; pregătirea personalului didactic bine calificat;
- Creșterea nivelului de educație financiară a cetățenilor.

◆ **Obiectivul 5: Egalitate de gen**

Realizarea egalității de gen și întărirea rolului femeilor și al fetelor în societate

Strategia își propune prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor, în sfera publică și cea privată, asigurarea participării echilibrate și efective a femeilor și a egalității de șanse la ocuparea posturilor de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică.

◆ **Obiectivul 6: Apă curată și sanitație**

Asigurarea disponibilității și gestionării durabile a apei și sanitație pentru toți

Strategia vizează creșterea calității vieții prin dezvoltarea infrastructurii de apă și canalizare și a serviciilor publice, alinierea României la cerințele și standardele UE privind gestionarea apei potabile, apelor uzate, deșeurilor și creșterea eficienței de utilizare a apei în toate sectoarele.

Ținte 2030:

- Folosirea mai activă a apelor geotermale atât în scopuri energetice, cât și pentru turismul de sănătate (spa);
- Monitorizarea strictă a calității apei potabile destinate consumului populației pentru menținerea în parametrii bio-chimici acceptați.
- Creșterea substanțială a eficienței folosirii apei în activitățile industriale, comerciale și agricole; extinderea reutilizării raționale a apelor tratate și reciclate în perspectiva atingerii obiectivelor economiei circulare;
- Conectarea gospodăriilor populației din orașe, comune și sate compacte la rețeaua de apă potabilă și canalizare în proporție de cel puțin 90%.

◆ Obiectivul 7: Energie curată și la prețuri accesibile

Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern

Pentru a susține pe termen lung așteptările consumatorilor, sectorul energetic românesc trebuie să devină mai robust din punct de vedere economic, mai avansat și mai flexibil din punct de vedere tehnologic și mai puțin poluant.

Ținte 2030

- Consolidarea politicii de eficiență energetică și protecția consumatorilor;
- Reducerea cu 19% a consumului intern de energie primară.
- Asigurarea securității cibernetice a platformelor de monitorizare a rețelelor de producție, transport și distribuție a energiei electrice și gazelor naturale;
- Decuplarea creșterii economice de procesul de epuizare a resurselor și de degradare a mediului prin sporirea considerabilă a eficienței energetice (cu minimum 27% comparativ cu scenariul de *status-quo*) și folosirea extinsă a schemei EU ETS în condiții de piață previzibile și stabile;
- Creșterea ponderii surselor de energie regenerabilă și a combustibililor cu conținut scăzut de carbon în sectorul transporturilor (autovehicule electrice), inclusiv combustibili alternativi.

◆ Obiectivul 8: Muncă decentă și creștere economică

Promovarea unei creșteri economice susținute, deschisă tuturor și durabilă, a ocupării depline și productive a forței de muncă și asigurarea de locuri de muncă decente pentru toți

Strategia urmărește susținerea creșterii economice pe locuitor și promovarea sectoarelor productive și diversificarea produselor cu valoare adăugată, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, modernizarea tehnologică și inovarea, asigurarea muncii decente pentru toți cetățenii, inclusiv pentru tineri și persoanele cu dizabilități, renumerarea egală pentru munca de valoare egală, accesul la finanțare. Se susține un turism durabil care creează locuri de muncă și promovează diversitatea culturală, produsele locale și respectul pentru tradiții și mediul în care trăim.

Ținte 2030:

- Sprijinirea activității întreprinderilor mici și mijlocii, a antreprenoriatului în rândul tinerilor prin încurajarea și susținerea financiară a start-up-urilor;
- Inițierea unor programe de formare profesională de bază cu finanțare UE în corelare cu cerințele pieței muncii, cu accent pe segmentele tinere sau social vulnerabile ale populației;

- Încurajarea încheierii de contracte de muncă cu orar flexibil și / sau tele-muncă / teleworking (munca de la distanță); asigurarea de facilități și servicii de sprijin pentru îngrijirea copiilor și a membrilor de familie aflați în întreținere.
- Păstrarea în continuare a unui ritm al creșterii PIB superior față de media UE pentru a susține efortul de reducere a decalajelor în comparație cu țările europene avansate, paralel cu aplicarea principiilor dezvoltării durabile și îmbunătățirea constantă a nivelului de trai al populației;
- Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenorialul prin start-up, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare.

◆ Obiectivul 9: Industrie, inovație și infrastructură

Construirea unor infrastructuri reziliente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației.

Strategia propune dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, sigure și durabile, pentru a sprijini dezvoltarea economică și bunăstarea pentru toți, integrarea întreprinderilor mici și mijlocii în lanțuri valorice și pe piețe externe, modernizarea infrastructurii și reabilitarea durabilă a industriilor pentru utilizarea eficientă a resurselor, prin adoptarea tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, întărirea cercetării științifice și colaborarea cu mediul privat, modernizarea capacităților tehnologice ale sectoarelor industriale, încurajarea inovațiilor și creșterea semnificativă a numărului de angajați în cercetare și dezvoltare.

Ținte 2030:

- Îmbunătățirea conectivității între localități și regiuni prin sporirea ponderii drumurilor județene și comunale modernizate la 61% în 2020 (în comparație cu 39,4% în 2016);
- Creșterea bugetului alocat cercetării cu aproximativ 30% anual, cu asigurarea unei distribuții bugetare echilibrate, destinate susținerii atât a cercetării aplicative și inovării, a cercetării fundamentale și de frontieră, cu accent pe domeniile de specializare inteligentă / cu potențial de creștere.
- Reabilitarea industriilor pentru a deveni durabile, cu eficiență sporită în utilizarea resurselor și adoptare sporită a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, toate țările luând măsuri în conformitate cu capacitățile respective ale acestora;
- Stimularea cu precădere a economiei digitale și investițiilor industriale care se situează în zona mai profitabilă a lanțului valoric, care fructifică și rezultatele eforturilor naționale de cercetare-dezvoltare-inovare și care se adresează unor piețe stabile și în creștere.

◆ Obiectivul 10: Inegalități reduse

Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și între țări

Strategia propune reducerea decalajelor, eliminarea discriminărilor de orice fel și politici de realizare progresivă a unei egalități sporite, în special fiscale, salariale, educaționale și de protecție socială.

Coeficientul GINI este indicatorul care măsoară gradul de inegalitate a veniturilor disponibile ale unei populații – când este 0% reprezintă egalitate deplină și când este 100% reprezintă inegalitate absolută. Conform Eurostat, în anul 2008, acest coeficient a fost de 35,9% pentru România, comparativ cu 31,0% media UE, iar în 2016 a fost de 34,7%, comparativ cu 30,8%.

◆ **Obiectivul 11: Orașe și comunități durabile**

Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

Strategia vizează asigurarea condițiilor pentru o viață demnă a cetățenilor din comunitățile urbane și rurale prin accesul la locuințe și servicii de bază adecvate, sigure și la prețuri accesibile; accesul la transport public eficient, la prețuri echitabile și accesibile pentru toți; promovarea conceptului de smart-city; consolidarea eforturilor de protecție și salvare a patrimoniului cultural; reducerea impactului negativ asupra mediului în orașe, inclusiv prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului și mediului în general.

Ținte 2030:

- Creșterea procentajului de proprietăți cadastrate și înregistrate în toate localitățile la 80% pentru construcții și finalizarea înregistrării terenurilor agricole ce fac obiectul subvențiilor acordate de Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură, ca element de bază al planificării spațiale și amenajării teritoriului;
- Implementarea programelor existente și adoptarea de măsuri suplimentare pentru avertizarea timpurie, intervențiile de urgență și acțiunile ulterioare de reabilitare prin precizarea responsabilității tuturor factorilor cu atribuții în domeniu în caz de calamități naturale (seisme, inundații, alunecări de teren) sau accidente (deversări sau emisii nocive, incendii extinse etc.).
- Reducerea semnificativă a pierderilor economice provocate de inundații și alunecările de teren, îmbunătățirea răspunsului colectiv și întărirea capacității de adaptare și revenire la nivel funcțional în cel mai scurt timp după producerea evenimentului, reducerea impactului inundațiilor sau a poluărilor generate de inundații și ale alunecărilor de teren asupra ecosistemelor, inclusiv prin îmbunătățirea constantă a cadrului legislativ;
- Elaborarea și punerea în aplicare a unui program general de planificare spațială și amenajare a teritoriului în corelare cu strategiile sectoriale la nivel național prin aplicarea conceptului de dezvoltare spațială policentrică și echilibrată, care să susțină coeziunea teritorială;
- Educarea și responsabilizarea populației pentru situații de risc seismic.

◆ **Obiectivul 12: Consum și producție responsabile**

Asigurarea unor modele de consum și producție durabile

Strategia propune trecerea etapizată la un nou model de dezvoltare prin introducerea unor elemente ale economiei circulare, creșterea productivității resurselor, reducerea risipei de alimente și a deșeurilor, prin: diminuarea generării, de consumuri la toate nivelurile sale; reciclare și reutilizare; încurajarea companiilor să adopte practici durabile și să integreze informațiile privind durabilitatea activităților lor în ciclul de raportare; promovarea practicilor durabile de achiziții publice; conștientizarea cetățenilor asupra a ce înseamnă un stil de viață în armonie cu natura.

Ținte 2030:

- Tranziția de la modelul economic actual bazat pe producție și consum la economia circulară prin schimbarea mentalității prin educație, schimbarea comportamentului consumatorilor și prin dezvoltarea de mecanisme financiare pentru susținerea perioadei de tranziție;
- Finalizarea cadrului legislativ privind promovarea achizițiilor publice verzi;
- Introducerea unui cod al sustenabilității care permite o raportare complexă a atitudinii companiilor privind aplicarea principiilor dezvoltării durabile.

- Înjumătățirea pe cap de locuitor a risipei de alimente la nivel de vânzare cu amănuntul și de consum și reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanțurilor de producție și de aprovizionare, inclusiv a pierderilor post-recoltare;
- Reciclarea în proporție de 55% a deșeurilor municipale până în 2025 și 60% până în 2030;
- Reciclarea în proporție de 65% a deșeurilor de ambalaje până în 2025 (materiale plastice 50%; lemn 25%; metale feroase 70%, aluminiu 50%, sticlă 70%, hârtie și carton 75%) și 70% până în 2030 (materiale plastice 55%; lemn 30%; metale feroase 80%, aluminiu 60%, sticlă 75%, hârtie și carton 85%);
- Colectarea separată a deșeurilor menajere periculoase până în 2022, a deșeurilor biologice până în 2023 și materialele textile până în 2025.

◆ **Obiectivul 13: Acțiune în domeniul schimbărilor climatice**

Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

Strategia vizează consolidarea capacității de adaptare și reziliență a României pentru a combate pericolele legate de schimbările climatice și dezastrele naturale prin integrarea măsurilor de diminuare și de adaptare la acestea atât în strategiile, cât și în politicile naționale și în planificarea și creșterea nivelului de educație și conștientizare.

◆ **Obiectivul 14: Viață acvatică**

Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă

Strategia își propune prevenirea și reducerea poluării marine, gestionarea și protecția durabilă a ecosistemelor marine, conservarea zonelor costiere și asigurarea unui pescuit durabil.

◆ **Obiectivul 15: Viața terestră**

Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

Strategia are în vedere conservarea și utilizarea durabilă a ecosistemelor terestre, managementul durabil al pădurilor, combaterea deșertificării, restaurarea terenurilor și solurilor degradate, inclusiv a terenurilor afectate de deșertificare, secetă și inundații, dezvoltarea infrastructurii verzi, conservarea și protejarea zonelor umede, asigurarea conservării ecosistemelor montane, susținerea cercetării în domeniu, gestionarea durabilă a pădurilor, eliminarea defrișărilor abuzive și a tăierilor rase, tranziția către o economie circulară.

◆ **Obiectivul 16: Pace, justiție și instituții eficiente**

Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Strategia are în vedere dezvoltarea capitalului social, promovarea toleranței, eradicarea violenței asupra copiilor și reducerea semnificativă a tuturor formelor de violență, diminuarea corupției, dezvoltarea instituțiilor eficiente și transparente la toate nivelurile, asigurarea procesului decizional receptiv, inclusiv participarea și reprezentarea cetățenilor la toate nivelurile și asigurarea accesului public la informații și protejarea libertăților fundamentale.

◆ **Obiectivul 17: Parteneriate pentru realizarea obiectivelor**

Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

În vederea sprijinirii acestui obiectiv, prin strategie, România înțelege să-și susțină angajamentele internaționale, aderarea la Zona Euro, la spațiul Schengen și la Organizația pentru Dezvoltare și Cooperare Economică și să joace un rol proactiv pe plan european și internațional.

Ca membru al Uniunii Europene, România contribuie la îndeplinirea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă nu numai din perspectivă națională, dar și la nivel internațional, prin sprijinul pe care îl acordă țărilor mai puțin dezvoltate, prin intermediul asistenței oficiale pentru dezvoltare. Experiența acumulată de România în procesul de tranziție este de natură a susține eforturile țărilor interesate de a beneficia de un astfel de sprijin.

3.1 Principiile generale utilizate în elaborarea Strategiei Naționale

Pentru a asigura integrarea și corelarea echilibrată a componentelor economice, ecologice și socio-culturale ale dezvoltării durabile, Strategia UE statuează următoarele principii directoare:

- Promovarea și protecția drepturilor fundamentale ale omului;
- Solidaritatea în interiorul generațiilor și între generații;
- Cultivarea unei societăți deschise și democratice;
- Informarea și implicarea activă a cetățenilor în procesul decizional;
- Implicarea mediului de afaceri și a partenerilor sociali;
- Coerența politicilor și calitatea guvernării la nivel local, regional, național și global;
- Integrarea politicilor economice, sociale și de mediu prin evaluări de impact și consultarea factorilor interesați.
- Utilizarea cunostințelor moderne pentru asigurarea eficienței economice și investiționale;
- Aplicarea principiului precauției în cazul informațiilor științifice incerte;
- Aplicarea principiului “poluatorul plătește”.

Ca membră a comunității internaționale, dar mai ales ca membră a Uniunii Europene, România are interesul de a implementa principiile dezvoltării durabile pe plan național.

Strategia susține ca România să fie în 2030 o țară membră a unei Uniunii Europene puternice, în care decalajele dintre țări vor fi reduse, iar cetățenii României vor putea trăi într-o țară în care statul servește nevoile fiecărui cetățean într-un mod echitabil, eficient și cu preocupări crescute și constante pentru un mediu curat. Toate măsurile și strategii, finanțarea de proiecte și prin diverse programe, acestea sunt dezvoltate pe baza unui set de principii ce stau la baza elaborării și aplicării lor, după cum urmează:

- *principiul descentralizării procesului de luare a deciziei, prin trecerea de la nivelul central/guvernamental la cel regional și local;*
- *principiul parteneriatului, prin crearea și promovarea de parteneriate între toți actorii implicați;*

- *principiul planificării, în vederea atingerii obiectivelor stabilite;*
- *principiul co-finanțării, adică obligativitatea contribuției financiare a diverșilor actori implicați în realizarea programelor și proiectelor de dezvoltare.*

Dacă în etapa de tranziție conceptul de Dezvoltare Durabilă a fost acceptat mai mult declarativ, ca urmare a însușirii documentelor ONU în materie, după anul 2000, odată cu începerea tratatelor de aderare la UE, el a devenit o parte integrantă a construcției legislative și instituționale, găsindu-și reflectarea în principalele direcții ale politicii de stat. Se poate aprecia că încorporarea acquisului comunitar și aplicarea instrumentelor de lucru agreeate la nivelul UE au constituit principalul motor al alinierii accelerate a României la principiile și practicile dezvoltării durabile.

În ansamblu, în ciuda dificultăților întâmpinate, bilanțul primului deceniu de implementare a SNDD este pozitiv, demonstrând reziliența și sustenabilitatea opțiunilor strategice ale societății românești și apartenența sa la UE.

Această apreciere este susținută de faptul că produsul intern brut al României calculat la paritatea puterii de cumpărare a sporit de la 39% din media UE în 2006 la 63% în 2017, cu perspectiva realistă, potrivit programului de convergență, să ajungă la 80% în 2020.

Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă în România, ca orientare generală a vizat realizarea obiectivelor strategice pe termen scurt, mediu și lung:

- *Orizont 2030: Apropierea semnificativă a României de nivelul mediu din acel an al țărilor membre ale UE din punctul de vedere al indicatorilor dezvoltării durabile.*

Îndeplinirea acestor obiective strategice va asigura, pe termen mediu și lung, o creștere economică ridicată și, în consecință, o reducere semnificativă a decalajelor economico-sociale dintre România și celelalte state membre ale UE.

3.2 Planul Național de Redresare și Reziliență

Declanșarea epidemiei de COVID-19 la începutul anului 2020 a modificat perspectivele economice, sociale și bugetare în Uniune și în lume, fiind necesar un răspuns urgent și coordonat atât la nivelul Uniunii, cât și la nivel național pentru a face față enormelor consecințe economice și sociale, precum și efectelor asimetrice asupra statelor membre.

În contextul crizei provocate de COVID-19 este necesar să se acorde sprijin financiar eficace și semnificativ, dar și direct statelor membre, folosind un mecanism de redresare și reziliență, un sprijin financiar menit să accelereze implementarea reformelor sustenabile și a investițiilor publice conexe în statele membre. Acest mecanism special a fost conceput pentru a aborda efectele și consecințele negative ale crizei provocate de COVID-19 în Uniune.

Mecanismul este gândit pe șase piloni:

1. Tranziția verde;
2. Transformarea digitală;
3. Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii, inclusiv coeziune economică, locuri de muncă, productivitate, competitivitate, cercetare, dezvoltare și inovare, precum și o piață internă funcțională, cu întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri) puternice;
4. Coeziune socială și teritorială;
5. Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională, în scopul, printre altele, al creșterii nivelului de pregătire pentru situații de criză și a capacității de reacție la criză;
6. Politici pentru generația următoare, copii și tineret, cum ar fi educația și competențele.

Pentru a se asigura asumarea responsabilității la nivel național și concentrarea pe reformele și investițiile relevante, statele membre care doresc să primească sprijin transmit Comisiei un plan de redresare și reziliență care să fie motivat și justificat în mod corespunzător. Planul de redresare și reziliență stabilește setul detaliat de măsuri pentru monitorizarea și implementarea sa, inclusiv ținte și jaloane și costuri estimate, precum și impactul preconizat al planului de redresare și reziliență asupra potențialului de creștere, a creării de locuri de muncă și a rezilienței economice, sociale și instituționale, inclusiv prin promovarea politicilor pentru copii și tineret, și asupra atenuării impactului economic și social al crizei provocate de COVID-19, contribuind la punerea în aplicare a pilonului european al drepturilor sociale, consolidând astfel coeziunea economică, socială și teritorială și convergența în cadrul Uniunii. Pentru îndeplinirea Planului de redresare și reziliență a fost propusă alocarea de 41,1 miliarde euro, reprezentând 141% din alocarea României atât din granturi cât și împrumuturi pentru reforme care să producă schimbări structurale, precum reforma sistemului de pensii, reforma funcției publice, reforma salarizării în sector public, reforma companiilor de stat și introducerea venitului minim de incluziune.

În aprilie 2021 Ministrul Investițiilor și Proiectelor Europene, Cristian Ghinea, a prezentat, în cadrul unei dezbateri organizate în Comisia de Afaceri Europene a Camerei Deputaților, un document de poziție privind structura Planului Național de Relansare și Reziliență. Documentul detaliază componentele celor șase piloni din structura PNRR, așa cum este ea stabilită prin regulamentul Mecanismului de Relansare și Reziliență adoptat de Parlamentul European și Consiliu la 12 februarie 2021. Mecanismul de Redresare și Reziliență (MRR) este cel mai mare instrument financiar creat de Uniunea Europeană în afara cadrului financiar multianual, menit să ofere sprijin financiar statelor membre pentru a asigura o revenire economică rapidă.

Acest mecanism e construit pe o logică diferită de fondurile de coeziune, fiind bazat doar pe rezultatele obținute la finalul perioadei de implementare. *Astfel, statele membre își stabilesc în cadrul planurilor naționale de redresare și reziliență reformele și investițiile pe care le vor realiza până la finalul anului 2026.*

Pentru fiecare investiție se stabilesc o serie de jaloane (milestones) și ținte (targets) care demonstrează progresul în atingerea rezultatelor asumate. Plățile de la Comisie se vor face de 2 ori pe an, în raport cu realizarea acestora.

În discrepanță cu Politica de Coeziune, proiectele din PNRR nu se pot extinde după finalul perioadei și nici nu se pot faza, fiind crucială finalizarea lor până în 2026.

În cadrul ședinței de guvern din aprilie 2021 executivul a adoptat în a doua lectură varianta actualizată a documentului propus de Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE) privind Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR). Acesta însumează 33 de componente grupate în șase piloni distincți, conform Regulamentului UE. Fiecare domeniu de intervenție conține atât reforme cât și investițiile propuse, precum și jaloanele și țintele care trebuie realizate în fiecare an. De asemenea, în aprilie 2021 a fost adoptat Memorandumul care mandatează MIPE pentru a desfășura negocierile pe document cu Comisia Europeană (n.r. MEMORANDUM cu tema: Mandatarea Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene pentru a desfășura procedurile de negociere cu Comisia Europeană, în vederea aprobării Planului național de redresare și reziliență și a cererii de împrumut prevăzută la art.14 din Regulamentul (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului).

Termenul de transmitere oficială către Comisia Europeană a Planurilor Naționale de Redresare și Reziliență (PNRR) ale statelor membre UE este până la mijlocul anului 2021, în vederea emiterii de către Comisie a deciziei de aprobare a Planului național al fiecărui stat. România a transmis PNRR în data de 31.05.2021. *Comisia Europeană a salutat printr-un comunicat oficial faptul că România a depus Planul Național de Redresare și Reziliență și ca, prin inițiativele propuse, sunt atinse toate cele 7 sectoare emblematice ale politicilor UE (flagship areas).* Șefa Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, a anunțat pe 31.05.2021, seara, într-un mesaj pe Twitter, că executivul european a primit oficial Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) al României. „Am primit PNRR-ul României: include reforme & investiții ptr. sprijinirea tranziției verde & digitale, „creșterea inteligentă”, sănătatea, reziliența și politicile ptr. generația viitoare. #NextGenerationEU va contribui la construirea unui viitor mai verde și mai sustenabil ptr. România”.

NextGenerationEU

NextGenerationEU este un **instrument temporar de redresare, în valoare de peste 800 de miliarde EUR**, menit să contribuie la repararea daunelor economice și sociale imediate provocate de pandemia de coronavirus. După pandemia de COVID-19, Europa va fi mai verde, mai digitală, mai rezilientă și mai bine pregătită să facă față provocărilor actuale și viitoare.

- Mecanismul de redresare și reziliență: elementul central al instrumentului NextGenerationEU, cu împrumuturi și granturi în valoare de 723,8 miliarde EUR disponibile pentru sprijinirea reformelor și a investițiilor întreprinse de țările UE. Scopul este de a atenua impactul economic și social al pandemiei de COVID-19 și de a face ca economiile și societățile europene să devină mai durabile, mai reziliente și mai bine pregătite pentru provocările și oportunitățile oferite de tranziția către o economie verde și de tranziția digitală. Statele membre lucrează la planurile lor de redresare și reziliență pentru a accesa fonduri din cadrul Mecanismului de redresare și reziliență.
- Asistența de redresare pentru coeziune și teritoriile Europei (REACT-UE): NextGenerationEU include, de asemenea, 50,6 miliarde EUR pentru REACT-UE. Este vorba despre o nouă inițiativă care continuă și extinde măsurile de răspuns la criză și de remediere a consecințelor crizei prin intermediul Inițiativei pentru investiții ca reacție la coronavirus și al Inițiativei plus pentru investiții ca reacție la coronavirus. Ea va contribui la o redresare ecologică, digitală și robustă a economiei. Fondurile vor fi direcționate către:
 - Fondul european de dezvoltare regională (FEDR);
 - Fondul social european (FSE);

- Fondul de ajutor european destinat celor mai defavorizate persoane (FEAD).

Aceste fonduri suplimentare vor fi puse la dispoziție în perioada 2021-2022.

- NextGenerationEU va suplimenta în același timp fondurile pentru alte programe sau fonduri europene, cum ar fi Orizont 2020, InvestEU, dezvoltarea rurală sau Fondul pentru o tranziție justă (JTF).

(Sursa: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_ro)

La mijlocul lunii iulie 2021 numărul statelor membre ale UE, care au primit undă verde de la Comisia Europeană pentru PNRR, a ajuns la 16, printre ele fiind Germania, Italia, Franța, Spania, Austria, Belgia, Danemarca, Croația, Cipru, Letonia, Lituania, Estonia, Grecia, Luxemburg, Portugalia, Slovacia și acestea se pot apuca de revenirea postpandemie. PNRR-ul României este încă în analiză la Comisia Europeană.

PNRR

- conține cele mai mari investiții făcute în România de după 1990 în școli, spitale, autostrăzi și protecția mediului, în special pentru păduri, sistemul de apă și protecția aerului, include reforme structurale absolut necesare pentru dezvoltarea sustenabilă a României.
- se va demara un proces major de digitalizare a statului care va schimba total modul de interacțiune cu cetățeanul și va crea o cetățenie digitală
- se va include un program național de reducere a abandonului școlar.
- Se va propune o alocare semnificativă pentru instrumente financiare pentru mediul de afaceri aplicate direct prin băncile din România.

PNRR cuprinde 6 piloni:

Nr. Crt	Piloni	Domenii de intervenție
I	Pilonul 1 <i>Tranziția Verde</i>	I.1 Sistemul național de gestionare a apei: acces la apă și canalizare, irigații, dezmlăștiniri, lucrări de combatere a eroziunii solului și intervenții active în atmosferă.
		I.2 Împădurim România și protejăm biodiversitatea
		I.3 Managementul deșeurilor și economie circulară
		I.4 Transport feroviar și mobilitate urbană
		I.5 Valul renovării – Fondul pentru reabilitarea verde și seismică
		I.6 Energie regenerabilă și eficiență energetică
II	Pilonul 2 <i>Transformarea digitală</i>	II.1 Cloud guvernamental și sisteme digitale interconectate în administrația publică, semnătură și identitate electronică, promovarea investițiilor cu valoare adăugată mare în TIC.
		II.2 România Educată – Digitalizarea educației
		II.3 Broadband și 5G
III	Pilonul 3 <i>Creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii</i>	III.1 Reforma sistemului de pensii
		III.2 Modernizarea și consolidarea sistemului financiar-fiscal
		III.3 Investiții și instrumente financiare pentru sectorul privat și reforma companiilor de stat
		III.4 România Educată – Învățământ dual, tehnic și profesional
		III.5 Cercetare, Dezvoltare și Inovare
		III.6 Dezvoltarea infrastructurii de gaz natural în amestec cu hidrogen și alte gaze verzi

		III.7 România Creativă (industrii creative)
		III.8 Transport rutier și autostrăzi
IV	Pilonul 4 Coeziune socială și teritorială	IV.1 Fondul de reziliență pentru localități
		IV.2 Fondul pentru dezvoltare comunitară în rural și zone urbane sărace
		IV.3 Infrastructură socială și cămine de bătrâni
		IV.4 România Velo – Încurajarea transportului și turismului pe bicicletă, pedestru și alte forme nemotorizate
		IV.5 România Atractivă
V	Pilonul 5 Sănătate și reziliență economică, socială și instituțională	V.1 Fondul pentru Spitale. Creșterea accesului la Sănătate
		V.2. Reziliență în situații de criză
		V.3 România Educată – infrastructură școlară și universitară
		V.4 Încurajarea formalizării muncii, economie socială și introducerea Venitului Minim de Incluziune
		V.5 Reforma administrației publice, salarizarea unitară, dialog social și creșterea eficienței justiției
		V.6 Fondul de reziliență a societății civile
VI	Pilonul 6 Politici pentru Generația următoare, Copii și Tineri	VI.1 România Educată - Programul național de reducere a abandonului școlar
		VI.2 Granturi pentru tineret și sport
		VI.3 România Educată - Programul Național pentru Creșe

Tab.1 Pilonii PNRR

În vederea implementării ODD-4 *Educație de calitate*, în iulie 2021, Proiectul „România educată”, a fost aprobat de către Guvernul României în ședința din 14.07.2021, fiind adoptat un memorandum privind implementarea proiectului „România Educată” și aprobarea priorităților în reforma sistemului național de Educație. Ședința de guvern a fost prezidată de președintele Klaus Ioahnnis. *„Guvernul României își asumă, prin prezentul memorandum, obiectivele și țintele strategice în domeniul educației stabilite prin proiectul 'România Educată', ceea ce va determina accelerarea procesului de reformă a educației românești și va crea premisele asigurării stabilității și credibilității sistemului educațional. Pentru implementarea proiectului 'România Educată', în cadrul căruia sunt clar identificate domeniile prioritare, țintele, obiectivele și direcțiile de acțiune, este necesar să se elaboreze un pachet legislativ, astfel încât documentele de politici publice, rapoartele tematice și acțiunile asociate, rezultate din procesul de dezbatere și consultare aferente proiectului 'România Educată', să fundamenteze legiferarea unui nou model de guvernare în educație, capabile să răspundă nevoilor educaționale și economice ale unei lumi moderne, globale, competitive, puternic tehnologizate și digitalizate”,* se arată în memorandum. Potrivit memorandumului, reformele preconizate prin proiectul „România Educată”, concordante cu măsurile prevăzute în programul de guvernare 2021-2024, sunt elaborate în acord cu *Recomandările Specifice de țară ale Comisiei Europene* și cu *Programul Național de Reformă* și au nevoie de finanțări adecvate din surse multiple: Planul Național de Redresare și Reziliență, programe operaționale europene 2014-2020 și 2021-2027, bugetul central, bugetele locale, parteneriate public-private, fonduri nerambursabile, finanțări SEE, contribuții ale firmelor private.

Proiectul propune reorganizarea instituțiilor la nivel național și județean, între acestea și desființarea inspectoratelor și transformarea lor. Va exista un Consiliu Consultativ pentru

Învățământ Preuniversitar la nivel județean, condus de șeful Consiliului Județean, un Centru județean pentru Învățământ Preuniversitar - fostul inspectorat, un Centru județean pentru Formare Continuă - fosta Casă a corpului didactic, ambele în subordinea ministerului Educației, dar și o Direcție județeană de Asigurare a Calității. Consiliul Consultativ pentru Învățământul Preuniversitar sprijină demersurile de administrare și dezvoltare a rețelei școlare și de monitorizare a capacității autorităților publice locale de a susține educația. Este prezidat de Președintele Consiliului Județean și întocmește și avizează *Raportul anual privind starea învățământului preuniversitar la nivelul județului*.

La nivel național:

- Ministerul Educației sub care să existe:
 - ✓ ARACIP (Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar);
 - ✓ O structură dedicată administrării sistemului preuniversitar;
 - ✓ O structură dedicată de politici publice în educație;
 - ✓ Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare;
 - ✓ Centrul Național de formare continuă, asistență și resurse educaționale

La nivel județean:

- ✓ Consiliul Consultativ pentru Învățământ Preuniversitar;
- ✓ DACIS - Direcția Județeană de Asigurare a Calității și Inspectie Școlară (în subordinea ARACIP);
- ✓ CJ-IP - Centru Județean pentru Învățământ Preuniversitar (fostul Inspectorat școlar județean, în subordinea ministerului Educației);
- ✓ CJ-FCARE - Centru județean pentru Formare Continuă, Asistență și Resurse Educaționale (fostul Casa Corpului Didactic, în subordinea Ministerului).

Domeniile prioritare de acțiune din cadrul proiectului „România Educată” sunt: cariera didactică; managementul și governanța; finanțarea sistemului de învățământ preuniversitar; infrastructura sistemului de educație; curriculum și evaluare centrate pe rezultate; educație incluzivă de calitate pentru toți copiii; alfabetizarea funcțională; promovarea educației STEAM (science, technology, engineering, arts and mathematics); digitalizare; reziliență.

Orizontul de implementare a măsurilor propuse în proiectul „România Educată” este anul 2030.

4. Strategia Regională de dezvoltare pentru perioada 2021-2027

Parlamentul European definește regiunea drept ”Un teritoriu care formează, din punct de vedere geografic, o unitate netă, sau un ansamblu similar de teritorii în care există continuitate, în care populația posedă anumite elemente comune și dorește să-și păstreze specificitatea astfel rezultată, și să o dezvolte cu scopul de a stimula progresul cultural, social și economic”.

În aplicarea legii dezvoltării regionale în România, în concordanță cu obiectivele de coeziune economică și socială ale României și ale Uniunii Europene în domeniul politicilor de dezvoltare regională, pe teritoriul României sunt constituite **opt regiuni de dezvoltare**:

Fig. 6 Harta regiunilor de dezvoltare din România

- Regiunea de dezvoltare Nord-Est
- Regiunea de dezvoltare Sud-Est
- Regiunea de dezvoltare Sud - Muntenia
- Regiunea de dezvoltare Sud-Vest Oltenia
- Regiunea de dezvoltare Vest
- **Regiunea de dezvoltare Nord-Vest**
- Regiunea de dezvoltare Centru
- Regiunea de dezvoltare București - Ilfov

Regiunile de dezvoltare sunt opt mărimi statistice, fără personalitate juridică, create în anul 1998 prin asocierea consiliilor județene din România pentru a coordona dezvoltarea regională necesară pentru ca România să adere la Uniunea Europeană. Deși devin din ce în ce mai semnificative în domeniul de dezvoltare regională, aceste regiuni nu au nici un statut administrativ, neavând un consiliu legislativ sau corp executiv.

Regiunile de dezvoltare nu sunt unități administrativ-teritoriale, fiind rezultatul unui acord liber între consiliile județene și cele locale. Funcția lor este de a aloca fondurile PHARE de la UE, pentru dezvoltare regională, și de a interpreta și cerceta statistici regionale. De asemenea, regiunile de dezvoltare coordonează proiecte infrastructurale regionale și au devenit membre ale Comitetului Regiunilor când România a aderat la UE, în 2007. (Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Regiunile_de_dezvoltare_ale_Romaniei)

Regiunile de dezvoltare reprezintă:

- o zonă ce cuprinde teritoriile mai multor județe;
- cadrul de elaborare, implementare și evaluare a politicilor de dezvoltare regională, precum și de culegere a datelor statistice specifice, în conformitate cu reglementările EUROSTAT pentru nivelul de clasificare teritorială NUTS II;

Regiunile de Dezvoltare, fiind unități teritorial-statistice, alcătuite din 4-7 județe (cu excepția Regiunii București-Ilfov), corespund nivelului NUTS II potrivit clasificării EUROSTAT, și reprezintă cadrul de colectare a datelor statistice specifice la nivel teritorial NUTS II.

Codurile NUTS (Nomenclatura Unităților Teritoriale pentru Statistică) pentru România (RO) sunt ordonate pe trei niveluri:

Nivel	Subdiviziune	#
NUTS 1	Macroregiuni	4
NUTS 2	Regiuni	8
NUTS 3	Județe + București	42

Tab. 2 Coduri NUTS

Clasificarea NUTS a României, pe cele trei niveluri teritoriale recomandate de EUROSTAT sunt:

Nivel corespunzător NUTS	Unitate	Nr. de unități (iunie 2004)
I	România	1
II	Regiuni	8
III	Județe și Municipality București	42
IV	Nu se aplică -	-
V	Orașe, comune, sate	320 orașe din care municipii 103, 2861 comune cu 12.957 sate

Tab. 3 Clasificarea NUTS a României

În România sistemul NUTS se aplică în felul următor:

Împărțirea administrativă a României								
Macroregiuni (NUTS I)	Macroregiunea 1.		Macroregiunea 2.		Macroregiunea 3.		Macroregiunea 4.	
Regiuni de dezvoltare (NUTS II)	Nord-Vest	Centru	Nord-Est	Sud-Est	Sud	București și Ilfov	Sud-Vest	Vest
Județe (NUTS III)	<i>Bihor Bistrița-Năsăud Cluj Maramureș Satu Mare Sălaj</i>	<i>Alba Brașov Covasna Harghita Mureș Sibiu</i>	<i>Bacău Botoșani Iași Neamț Suceava Vaslui</i>	<i>Brăila Buzău Constanța Galați Tulcea Vrancea</i>	<i>Argeș Călărași Dâmbovița Giurgiu Ialomița Prahova Teleorman</i>	<i>București Ilfov</i>	<i>Dolj Gorj Mehedinți Olt Vâlcea</i>	<i>Arad Caraș-Severin Hunedoara Timiș</i>

Tab. 4 Sistemul NUTS în România

Astfel, **Regiunea Nord-Vest** este cuprinsă în Macroregiunea 1:

RO1 Macroregiunea unu

RO11 Nord-Vest

RO111 Județul Bihor

RO112 Județul Bistrița-Năsăud

RO113 Județul Cluj

RO114 Județul Maramureș

RO115 Județul Satu Mare

RO116 Județul Sălaj

Structurile de dezvoltare regională sunt următoarele :

La nivel național:

- Consiliul Național pentru Dezvoltare Regională (CNDR), cu rol decizional;

- Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice (MDRAP), cu rol executiv.

La nivel regional:

- Consiliul pentru Dezvoltare Regională (CDR) cu rol decizional;
- Agenția pentru Dezvoltare Regională (ADR) cu rol executiv.

Dezvoltarea regională este un concept nou ce urmărește impulsivitatea și diversificarea activităților economice, stimularea investițiilor în sectorul privat, reducerea somajului și îmbunătățirea nivelului de trai.

4.1 Regiunea de dezvoltare Nord-Vest

Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest (Transilvania de Nord), constituită în anul 1998 în conformitate cu Legea 151/1998 prin hotărârea nr. 4/16.12.1998 a Consiliului pentru Dezvoltare Regională (CDR) al Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest, este una dintre cele opt regiuni de dezvoltare din România. Ca și celelalte regiuni de dezvoltare, Regiunea Nord-Vest nu are puteri administrative, funcțiile sale principale fiind coordonarea proiectelor de dezvoltare regională și absorbția fondurilor de la Uniunea Europeană.

În nomenclatorul statistic al unităților teritoriale europene (NUTS), regiunea se plasează pe locul 29 ca suprafață între cele 2838 regiuni NUTS II ale UE 28 (conform unităților “NUTS 2021 classification”). Însă, în spațiul național, Regiunea Nord-Vest (Transilvania Nord) face parte din Macroregiunea 1 (NUTS1).

Regiunea este una dintre cele mai pitorești din România, începând de la Munții Apuseni, care au un farmec aparte, până la patrimoniul cultural-popular deosebit din zonele etnografice unice în această parte a Europei.

Conform Hotărârii Guvernului nr. 998/2008, municipiul Cluj-Napoca a fost desemnat ca pol de creștere în Regiunea Nord-Vest, beneficiind astfel de investiții din programele cu finanțare comunitară și națională, iar municipiile Oradea, Baia Mare și Satu Mare au fost desemnate ca poli de dezvoltare urbană în care urmau să se realizeze cu prioritate investiții din Axa Prioritară 1 POR 2007 – 2013.

Așezarea geografică și suprafața

Regiunea Nord-Vest are o poziționare strategică, fiind situată la granița cu Ungaria și Ucraina, iar în interiorul țării se învecinează cu regiunile Centru, Vest și Nord-Est.

Suprafața regiunii este de 34.159 kilometri pătrați, ceea ce reprezintă 14,32% din suprafața țării, cu o populație de 2.730.132 locuitori.

Regiunea de dezvoltare Nord-Vest este compusă din următoarele șase județe:

- Județul Bihor
- Județul Bistrița-Năsăud
- Județul Cluj
- Județul Maramureș
- Județul Satu Mare
- Județul Sălaj

În 2018, regiunea cuprindea 446 unități administrativ-teritoriale, din care 403 comune, 15 municipii și 28 orașe. Regiunea înregistrează un număr de 1911 localități, din care 1800 sunt sate și 111 localități în componența municipiilor sau orașelor.

	Municipii	Orașe	Comune	UAT-uri*	Sate	Localități**
România	103	217	2861	3181	12957	13427
Nord-Vest	15	28	403	446	1800	1911
Bihor	4	6	91	101	430	458
Bistrița-Năsăud	1	3	58	62	235	249
Cluj	5	1	75	81	420	434
Maramureș	2	11	63	76	214	247
Satu Mare	2	4	59	65	220	234
Sălaj	1	3	57	61	281	289

Tab. 5 Componența în Regiunile din România

Cadrul natural

- (1) Relieful Regiunii Nord-Vest este compus de munți - în proporție de 28%, dealuri - 30% și 42% de câmpii și văi.
- (2) Clima Regiunii este temperat continentală cu veri călduroase, ierni friguroase, precipitații bogate, cu mici diferențe între zonele de munte, cele de câmpie și deluroase.
- (3) Rețeaua hidrografică a regiunii este dominată de bazinele hidrografice a râurilor Tisa, Someș, Crișuri, Crasna, Tur și Barcău. Izvoare de apă minerală sunt în Sângeorz, Anieș, Leghia, Someșeni, Bixad, etc., iar ape termale sunt în Acâș, Boghiș și alte localități. Apele din regiune sunt în general de calitate bună, dar, din păcate, sunt în continuă degradare.
- (4) Resursele solului și ale subsolului sunt minereurile complexe și auro-argentifere - în zona Oaș-Gutâi-Țibleș-Rodna), bauxită - în Munții Pădurea Craiului și Bihorului), sare - în Depresiunea Maramureșului, bordura Câmpiei Transilvaniei, zăcămintele notabile și materiale de construcții: calcare comune, marmură - în Viștea, caolin - în Parva și Aghireș, argile refractare – în Șuncuiș.
- (5) Suprafața terenurilor agricole din Regiune este de peste 2 mil. de hectare (61% din suprafața totală a Regiunii Nord-Vest), iar fondul forestier este de peste 1 mil. de hectare (30% din total). Totodată există o suprafață de aproape 50.000 de hectare de luciu de apă.
- (6) Pe teritoriul Regiunii, numeroase habitate de mare diversitate și valoare sunt declarate arii naturale protejate de interes național, de interes european și chiar mondial. Conform datelor publicate de Ministerul Mediului, în regiune se regăsesc: 88 arii naturale protejate de importanță comunitară, care sunt încadrate în rețeaua Natura 2000 și 171 arii naturale protejate de interes național.

Infrastructura

1. Regiunea Nord-Vest este traversată de 6 drumuri europene – E60, E81, E79, E671, E58 și E576. În anul 2018, lungimea totală a drumurilor din Regiunea Nord-Vest a fost de 12.738 km, respectiv 14,8% din totalul drumurilor la nivel național. Autostrada A3 Transilvania, care este în construcție, va traversa județele Cluj, Sălaj și Bihor aflate în regiune. De asemenea, Autostrada va lega orașe precum Brașov, Făgăraș, Sighișoara, Târgu Mureș, Cluj-Napoca, Zalău și Oradea. Traseul are 58 pasaje rutiere, 94 pasarele peste autostradă și 16 noduri rutiere. A fost proiectată astfel încât prin corelarea cu autostrada București – Brașov, să asigure o legătură directă între România, centrul și vestul Europei.
2. Regiunea are o rețea feroviară, conectată la principalele localități. Însă, infrastructura feroviară este precară, cu toate că prin regiune trece un coridor feroviar de importanță națională și europeană. Lungimea rețelei feroviare în anul 2018 atingea 1.668 km, din care 311 km sunt linii electrificate (18.64%), iar 244 km sunt linii duble (14.62%). Încă din perioada de programare 2007-2013 a fost inițiat un program de modernizare a gărilor.

3. Regiunea dispune de un număr mare de aeroporturi comparativ cu alte regiuni europene însă acest lucru se datorează mobilității reduse intraregionale pe cale rutieră/feroviară. Există patru aeroporturi în regiune – Cluj-Napoca, Oradea, Satu Mare și Baia Mare, dintre care primele trei sunt cuprinse în rețeaua TEN-T globală.
4. În Regiunea Nord-Vest se regăsesc 14,9% din totalul localităților alimentate cu gaze naturale la nivel național. Astfel, alimentarea cu gaze naturale a localităților din Regiunea Nord-Vest, în 2018, conform INS, era asigurată pentru un număr de 141 localități (cu două localități mai mult decât în 2011), din care 31 localități erau în mediul urban.
5. Cel mai important furnizor de energie electrică din zona Transilvania Nord este SC FFEE Transilvania Nord SA, care acoperă toate județele regiunii, structura clienților fiind următoarea: 7% agenți economici și 93% consumatori casnici.
6. Numărul localităților cu rețea de distribuție a apei potabile din Regiunea Nord-Vest, în anul 2017, a fost de 405, ceea ce însemna 15,98% din totalul localităților alimentate cu apă la nivel național. La nivel regional în județul Bistrița-Năsăud în 6 ani lungimea totală a conductelor a crescut cu 33,54%.
7. Numărul localităților conectate la sistemul public de canalizare din Regiunea Nord-Vest în anul 2018 a fost de 229 (43 din mediul urban și 186 din mediul rural). Toate orașele din Regiunea Nord-Vest sunt conectate la sisteme publice de canalizare. În Regiunea Nord-Vest, în anul 2019 existau 7 asociații de dezvoltare intercomunitară (ADI) în domeniul apă-canal, care au delegat gestiunea serviciilor aferente operatorilor regionali: Apă Canal Nord Vest SA (BH), Compania de apă Oradea SA (BH), Aquabis SA (BN), Compania de apă Someș SA (CJ, SJ), Compania de apă Arieș (CJ), Vital SA (MM), Apaserv (SM).
8. Principalii operatori de internet 3G și 4G declară că există acoperire pe marea majoritate a teritoriului regiunii Nord-Vest. În hărțile prezentate de aceștia zonele neacoperite de transfer de date prin 3G și 4G sunt cele montane sau unele zone rurale. Din 2019, două orașe din regiune, Cluj-Napoca și Oradea, beneficiază de tehnologia de internet mobil de tip 5G. Regiunea Nord-Vest se află pe locul al treilea după București-Ilfov și Vest, în 2018, în ceea ce privește conectarea la internet a gospodăriilor.
9. În Regiunea Nord-Vest, în 2019 erau înregistrați 477 furnizori activi de servicii sociale, raportat la numărul total de 2.783 de furnizori de servicii sociale la nivel național. Conform numărului de furnizori acreditați de servicii sociale, Regiunea Nord-Vest ocupă locul 1 pe țară. Dintre furnizorii de servicii sociale care oferă îngrijire la domiciliu, în 2019 în regiunea Nord-Vest erau înregistrați 64 furnizori, din care 54 furnizori sunt din domeniul privat, iar 10 furnizori sunt din domeniul public.
10. Situațiile de urgență sunt gestionate de către Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (IGSU) și structurile subordonate acestuia de la nivel teritorial. Inspectoratul general și structurile teritoriale au în componență 42 de centre operaționale, peste 280 subunități operative și peste 26.000 angajați.
11. În anul 2018, în Regiunea Nord-Vest funcționau un număr de 7.929 unități sanitare: 2.490 cabinete stomatologice (inclusiv cele școlare și studențești), 1.354 cabinete medicale de familie, 1.323 farmacii și puncte farmaceutice, 1.170 cabinete medicale de specialitate, 449 laboratoare medicale, 434 laboratoare de tehnică dentară, 181 cabinete medicale școlare și studențești, 81 cabinete medicale de medicină generală, 78 spitale, 70 centre medicale de specialitate, 63 societăți civile medicale de specialitate 52 ambulatorii integrate spitalului, 36 alte tipuri de cabinete medicale, 30 depozite farmaceutice, 25 dispensare medicale, 21 ambulatorii de specialitate, 17 societăți medicale civile, 13 policlinici, 11 centre de sănătate

- mintală, 10 centre de diagnostic și tratament, 9 unități medico-sociale, 6 centre de transfuzie, 4 centre de sănătate, 1 societate stomatologică civilă medicală și 1 preventoriu.
12. Conform datelor INS, în anul 2018, numărul de unități școlare din Regiunea Nord-Vest a fost de 1.022, ceea ce reprezenta 14,55% din totalul unităților școlare din țară. Marea majoritate a unităților școlare se află în proprietate publică.
 13. În Regiunea Nord-Vest se regăsesc 33 de unități și instituții de drept public și 107 entități de drept privat, din numărul total de 571 de unități din România incluse, în anul 2018, în sistemul național de cercetare-dezvoltare.
 14. La capitolul domeniul cultural, în anul 2018, Regiunea Nord-Vest se situa pe locul 2 la nivel național, în ceea ce privește numărul de săli de operă și teatre de păpuși, după Regiunea București-Ilfov și centre culturale, după Regiunea Centru. Însă, mai puțin bună este situația în regiune privind muzeele și cinema (locul 5), teatre dramatice și filarmonică (locul 4), orchestre populare și biblioteci (locul 3).

Populația

Populația rezidentă a Regiunii Nord-Vest este, conform datelor INS din anul 2018, era de 2.560.822 de locuitori, astfel, situându-se pe locul 3 între regiunile României (după Nord-Est și Sud-Muntenia). Totodată, densitatea populației la nivel regional în 2018 era de 74,96 loc/km², județul cu cea mai mică densitate fiind Bistrița-Năsăud (52,3 loc/km²), în timp ce densitatea cea mai mare se înregistra în județul Cluj (105,59 loc/km²).

Structura populației pe sexe, la nivelul anului 2018, indica în toate județele o populație de sex feminin depășind numeric populația de sex masculin. Astfel, populația feminină este de 51.15% din totalul regional. Județul cu cel mai ridicat procent de femei este Cluj (51,78%), iar județul cu cel mai mic procent este Bistrița-Năsăud (50,17%).

Din punct de vedere a urbanizării, conform datelor statistice din anul 2018, Regiunea Nord-Vest la un număr de 43 de orașe număra 1.341.966 de locuitori. Populația urbană la nivel regional este preponderent feminină (52,16%), la fel și în mediul rural (50,05%), situație întâlnită în toate cele 6 județe ale regiunii.

Limba română este cea mai vorbită, fiind folosită de 76,6% dintre locuitorii regiunii. A doua limbă ca și importanță este maghiara, vorbită de 19,9% din populație.

Există mai multe grupuri confesionale, cel mai larg fiind cel ortodox, 68,38% din populație, majoritatea români. Alte religii frecvente sunt cea reformată (12,70%), romano-catolică (6,86%) și greco catolică (4,20%).

Economia

Economia regiunii de dezvoltare din Nord-Vest este bazată în principal pe agricultură (46% din populație au agricultura drept principala ocupație), cu industria grea și ușoară dezvoltată mai ales în principalele centre regionale industriale din Cluj-Napoca, Oradea, Baia Mare și Satu Mare. Există mai multe centre de minerit în județul Maramureș și în Munții Apuseni. Multe dintre mine au fost parțial închise, ducând la o creștere a șomajului local, dar cu toate acestea șomajul în regiunea de Nord-Vest este de aproximativ 4%, sub media națională de 5,5% a României. Unele zone miniere au fost declarate zone defavorizate, acorându-se facilități investitorilor care doresc să dezvolte afaceri în zonă. Cele mai importante orașe ale regiunii sunt Cluj-Napoca, Baia-Mare, Oradea, Zalău, Satu Mare și Bistrița. Acestea sunt considerate poli regionali de dezvoltare economică și orașe cu un patrimoniu cultural și istoric deosebit. În regiune există trei zone metropolitane: Cluj-Napoca, Oradea și Baia Mare.

4.2 Axe prioritare și obiective specifice de dezvoltare regională

Prioritățile, obiectivele specifice și măsurile sunt corelate cu obiectivele de politică ale politicii de coeziune pentru perioada de programare 2021-2027: stimularea convergenței economice și sociale, sprijinirea regiunilor să valorifice pe deplin globalizarea, înzestrarea cu instrumente adecvate pentru o creștere solidă și durabilă. Toate regiunile rămân eligibile pentru finanțare prin politica de coeziune, pe baza a trei categorii: regiuni mai puțin dezvoltate, în tranziție și mai dezvoltate.

Nr. Crt.	Obiective de politică	Prioritatea	Măsuri
1.	OP 1 - O Europă mai inteligentă și mai competitivă, prin promovarea unei transformări economice inovatoare și inteligente și a conectivității regionale TIC.	Prioritatea 1: O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice.	- Dezvoltarea și îmbunătățirea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate; - Impulsionarea creșterii durabile și competitivității IMM-urilor și crearea de locuri de muncă în IMM-uri, inclusiv prin investiții productive. - Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenariat.
2.	OP 2 - O Europă mai ecologică, care realizează tranziția către o economie fără emisii de carbon și mai reziliente, prin promovarea unei tranziții energetice curate și corecte, investiții verzi și albastre, economia circulară, atenuarea și adaptarea la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor și mobilitatea urbană durabilă	Prioritatea 3: O regiune cu orașe prietenoase cu mediul	- Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră; - Îmbunătățirea protecției și conservării naturii, a biodiversității, a infrastructurii verzi inclusiv în mediul urban și reducerea tuturor formelor de poluare;
3.	OP 3 - O Europă mai conectată, prin dezvoltarea mobilității	Prioritatea 5: O regiune accesibilă	Dezvoltarea și consolidarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere .
		Prioritatea 4: O regiune cu mobilitate	Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile, ca parte a tranziției către o economie cu zero emisii nete de carbon.

		urbană multimodală sustenabilă	
4.	OP 4 - O Europă mai socială și incluzivă prin implementarea Pilonului european al drepturilor sociale	Prioritatea 6: O regiune educată	Îmbunătățirea accesului egal la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățare pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii, inclusiv prin promovarea rezilienței pentru educația și formarea la distanță și online.
5.	OP 5 - O Europă mai apropiată de cetățeni prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a zonelor urbane, rurale și de coastă și a inițiativelor locale.	Prioritatea 7: O regiune atractivă	- Favorizarea dezvoltării integrate și incluzive sociale, economice și de mediu la nivel local, a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în zonele urbane. - Favorizarea dezvoltării integrate și incluzive sociale, economice și de mediu la nivel local, a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în afara zonelor urbane. - Creșterea rolului culturii și turismului în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială.
		Prioritatea 2: O regiune cu localități smart	Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor, al organizațiilor de cercetare și al autorităților publice.
	Asistență tehnică		Intervențiile în domeniul asistenței tehnice vizează asigurarea funcționării sistemului de management și asigurarea vizibilității programului, cu accent pe profesionalizarea personalului, pe comunicare și informare, îmbunătățirea capacității de implementare inclusiv la nivelul beneficiarilor, precum și pe asigurarea unui cadru partenerial transparent.

Tab. 6 Obiective de politică

4.3 Parteneriate

În Regiunea Nord-Vest structurile partenariale sunt constituite în conformitate cu prevederile Legii 315/2004, cu modificările ulterioare. De asemenea, se iau în considerare:

- ❖ Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului pentru Dezvoltare Regională (CDR) al Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest;
- ❖ Regulamentul- cadru privind organizarea și funcționarea Comitetelor Regionale pentru elaborarea Planului de Dezvoltare Regională (CRP) 2021-2027;
- ❖ Regulament privind organizarea și funcționarea Consorțiului Regional de Inovare (CRI) în Regiunea Nord-Vest.

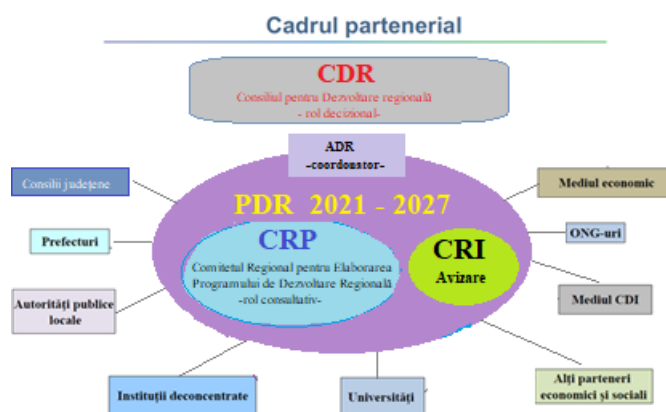

Fig. 7 Cadrul partenerial al Regiunii N-V

Astfel, relații parteneriale se stabilesc la nivelul:

- **Consiliului pentru Dezvoltare Regională (CDR)** - organism regional deliberativ, fără personalitate juridică, care este constituit și funcționează pe principii parteneriale la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, în scopul coordonării activităților de elaborare și monitorizare ce decurg din politicile de dezvoltare regională. Totodată, acesta este cu rol de asumare și decizie, inclusiv de a asuma în numele regiunii aceste programe și de a verifica și analiza implementarea lor, precum și care analizează și aprobă strategia și programele de dezvoltare regională. CDR este format din:
 - reprezentanții administrației locale,
 - președinții consiliilor județene,
 - primarii municipiilor reședință de județ,
 - câte un reprezentant al primarilor de orașe și unul al primarilor de comune din fiecare județ al regiunii;

Consiliul pentru Dezvoltare Regională coordonează întregul proces de dezvoltare regională în cadrul Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest, având următoarea structură și atribuții:

<i>Structura</i>	<i>Atribuții</i>
<p>- Consiliul pentru Dezvoltare Regională are în componență președinții consiliilor județene ale celor 6 județe din regiune și câte un reprezentant al consiliilor locale municipale, orașenești și comunale, desemnați din fiecare județ, pe durata mandatului.</p> <p>- Consiliul pentru Dezvoltare Regională are un președinte și un vicepreședinte. Aceste funcții sunt îndeplinite, prin rotație, pentru câte un mandat de un an.</p> <p>- Consiliul pentru Dezvoltare Regională adoptă propriul regulament de funcționare, pe baza regulamentului-cadru elaborat de Guvernul României.</p>	<p>Consiliul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest are următoarele atribuții principale :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analizează și hotărăște strategia și programele de dezvoltare regională; • Aprobă proiectele de dezvoltare regională; • Prezintă Consiliului Național pentru Dezvoltare Regională propuneri privind constituirea Fondului pentru dezvoltare regională; • Aprobă criteriile, prioritățile, alocarea și destinațiile resurselor Fondului pentru dezvoltare regională; • Urmărește utilizarea fondurilor alocate ADR Nord-Vest din Fondul național pentru dezvoltare regională; • Urmărește respectarea obiectivelor regionale.

➤ *Comitetului Regional pentru elaborarea PDR (CRP)* - organism consultativ care reunește și implică în procesul de planificare principalii actori cheie din regiune într-un cadru larg partenerial, și care participă la elaborarea și avizarea Planului de Dezvoltare Regională (PDR) Nord-Vest - document care fundamentează POR Nord-Vest pentru perioada 2021-2027. De asemenea, acesta are rol consultativ, reprezentând cadrul larg partenerial al CDR pentru elaborarea și avizarea PDR și are în componența sa ca membri titulari sau supleanți, reprezentanți, la nivel decizional, ai ADR, ai compartimentelor de dezvoltare rurală județene ale Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale precum și ai altor servicii deconcentrate ale instituțiilor publice centrale, reprezentanți ai instituției prefectului, consiliilor județene, consiliilor locale, ai societății civile, precum și reprezentanți ai altor organizații cu activitate relevantă la nivel regional în diverse domenii specifice. CRP este coordonat de ADR Nord-Vest care asigură și secretariatul acestuia. Componența structurilor parteneriale prevăzute în Regulamentul Cadru al Comitetelor Regionale sunt:

- Grupurile tematice regionale (GTR)
- Grupurile de lucru subregionale (GLSR)

Grupurile tematice regionale (GTR) stabilite la nivelul Regiunii Nord-Vest au structura corelată cu obiectivele de politică (OP) de la nivel european pentru perioada 2021-2027:

- Competitivitate, inovare și transfer tehnologic, digitalizare (OP1);
- Mediu și schimbări climatice, eficiență energetică, mobilitate (OP2);
- Infrastructura regională de transport (OP3);
- Educație, ocuparea forței de muncă, sănătate, servicii sociale (OP4);
- Turism, cultură, patrimoniu cultural (OP5);
- Administrație și bună guvernare.

Grupurile de lucru subregionale (GLSR) sunt organizate la nivel județean, organizate în funcție de prioritățile regionale de dezvoltare. Atribuțiile grupurilor tematice regionale și grupurilor de lucru subregionale sunt de a examina analizele economice și sociale și problemele majore identificate la nivel județean, obiectivele de dezvoltare stabilite și strategia pentru realizarea acestora. Acestea contribuie la realizarea documentelor necesare elaborării PDR și formulează recomandări și propuneri care sunt transmise CRP.

➤ *Consortiului Regional de Inovare (CRI)* - o structura consultativă, fără personalitate juridică, care are rol atât în avizarea documentului cadru regional, realizarea portofoliului de proiecte aferent, cât și în monitorizarea strategiei RIS 3, fiind coordonat de ADR Nord-Vest.

Componența structurii parteneriale este prevăzută în Regulamentul privind organizarea și Funcționarea Consortiului Regional de Inovare în Regiunea Nord-Vest și este format din reprezentanții următoarelor categorii de instituții/entități/organizații:

- Instituții de învățământ superior de stat acreditate și structuri de cercetare - dezvoltare ale acestora;
- Institute de cercetare - dezvoltare, care operează (au sediul central sau filiala cu personalitate juridică) în Regiunea Nord-Vest;
- Institute, centre sau stațiuni de cercetare - dezvoltare din subordinea Academiei Române sau a academiilor de ramură;

- Alte institute, centre sau stațiuni de cercetare-dezvoltare, organizate ca instituții publice ori de drept public;
 - Alte instituții publice sau de drept public care au ca obiect de activitate și cercetarea-dezvoltarea ori structuri ale acestora legal constituite;
 - Institute sau centre de cercetare-dezvoltare fără scop patrimonial, recunoscute de utilitate publică;
 - Alte institute, centre sau stațiuni de cercetare-dezvoltare, organizate ca persoane juridice de drept privat, fără scop patrimonial;
 - Entități de management ale clusterelor;
 - Entități de transfer tehnologic acreditate;
 - Agenți economici care au activitate de CDI.
- ❖ *Asociației Agențiilor pentru Dezvoltare Regională din România – ROREG* - înființată în anul 2005 ca organism neguvernamental, cu directoralitate juridică de drept privat, fără caracter politic, în conformitate cu OUG nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații și cu Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România.

ROREG
Asociația Agențiilor pentru Dezvoltare Regională din România

Conform Actului Constitutiv al Asociației Agențiilor pentru Dezvoltare Regională din România, art. 7, conducerea Asociației este exercitată de un Consiliu Director format din președinte și doi vicepreședinți aleși dintre directorii Agențiilor pentru Dezvoltare Regională, în baza unor mandate cu durata de 2 ani.

Asociația ROREG are drept membri cele 8 Agenții pentru Dezvoltare Regională din fiecare regiune de dezvoltare a României:

- Agenția pentru Dezvoltare Regionala Nord-Est
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud-Est
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud-Muntenia
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Sud-Vest Oltenia
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest
- **Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord-Vest**
- Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru
- Agenția pentru Dezvoltare Regionala Bucuresti-Ilfov

Sediul Asociației ROREG este în Timișoara, str. Proclamația de la Timișoara, nr.5, județul Timiș.

Scopul Asociației ROREG este de a reprezenta interesele celor 8 Agenții pentru Dezvoltare Regională la nivel național, cât și la nivel internațional, în vederea sprijinirii dezvoltării lor instituționale și a promovării unei abordări comune și unitare în ceea ce privește dezvoltarea regională și implementarea programelor cu finanțare europeană.

Conform Statutului Asociației ROREG, aceasta are următoarele obiective:

- Asigurarea reprezentativității la nivel național și internațional a celor 8 Agenții pentru Dezvoltare Regională;
- Întărirea capacității administrative și instituționale a Agențiilor pentru Dezvoltare Regională;
- Îmbunătățirea legislației în domeniul dezvoltării regionale în România;
- Crearea unei atitudini favorabile dezvoltării regionale în rândul cetățenilor, administrației publice locale și centrale, a altor instituții și organizații de interes public;
- Armonizarea sistemelor de organizare, lucru și comunicare între cele 8 ADR-uri și în raport cu alte instituții naționale sau internaționale;
- Formularea unor poziții comune în raport cu diverse tematici în care sunt implicate cele 8 Agenții;
- Sensibilizarea opiniei publice asupra instrumentelor pentru dezvoltare regională.

De-a lungul anilor de funcționare, Asociația ROREG a crescut constant, reușind să susțină și să promoveze la nivel național interesele comune ale ADR-urilor și să asigure reprezentativitatea regiunilor în diverse structuri naționale. De asemenea, a acumulat o bogată experiență de colaborare și cooperare între regiuni, prin dezvoltarea unor mecanisme formale armonizate de lucru și comunicare.

Pentru viitoarea perioadă de programare 2021-2027, activitatea Asociației ROREG va fi cu atât mai importantă cu cât cele 8 ADR-uri vor fi Autorități de Management pentru Programele Operaționale Regionale. (sursa: <https://www.roreg.eu/>)

- ❖ ***Agenției de Dezvoltare Regională Nord-Vest - ADR NORD-VEST*** - constituită în conformitate cu Legea 151/1998 prin hotărârea nr. 4/ 16.12.1998 a Consiliului pentru Dezvoltare Regională (CDR) al Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest, ca organism de utilitate publică, cu personalitate juridică, ce acționează în domenii specifice dezvoltării regionale.

ADR Nord-Vest este organismul executiv al Consiliului pentru Dezvoltare Regională al Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest

Echipa ADR Nord-Vest are angajați specializați în domenii specifice derulării Programului Operațional Regional (evaluarea proiectelor, monitorizarea și verificarea tehnică și financiară a proiectelor, planificare strategică, management de program, management de proiect, help-desk și asistență tehnică), în domenii de control intern (audit, juridic, control financiar preventiv) și în domeniile comunicării, resurselor umane, economic, administrativ.

Prin activitatea de planificare, ADR Nord-Vest își propune să contribuie la realizarea celor trei obiective de bază ale politicii de dezvoltare regională în România, stipulate în Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională:

- diminuarea dezechilibrelor regionale existente;
- corelarea politicilor sectoriale guvernamentale la nivelul regiunilor;
- stimularea cooperării inter-regionale, interne și internaționale, transfrontaliere.

Structura organizațională a agenției

Direcția Implementare POR, Compartiment Comunicare și Mass-Media, Compartiment Audit, Compartiment Juridic, Compartiment Resurse Umane, Departament Pregătire Proiecte, Departament Dezvoltare Regională, Proiecte și Relații Internaționale, Compartiment Dezvoltare Regională, Compartiment Proiecte Proprii, Compartiment Turism, Departament

Specializare Inteligentă, Compartiment Platforma INNO, Departament Asistență tehnică, Departament Monitorizare Proiecte, Departament Gestiune Flux Plăți și Monitorizare Proiecte Prioritare, Departament Verificare Achiziții Publice și Conflict de Interese, Departament Verificare Cheltuieli Proiecte, Departament Evaluare Selecție Contractare, Compartiment SMIS (Sistem de Monitorizare a Instrumentelor Structurale) Raportări, Departament Sprijin Dezvoltare Urbană, Compartiment Verificare Proiect Tehnic de Execuție, Direcția Economică - Departament Financiar Contabilitate – Buget, Compartiment Control Intern Ex-Ante/CFP, Birou Achiziții Publice. și Asistență Tehnică Proiecte Proprii, Departament Administrativ-Logistic, Compartiment Tehnologia Informației.

Planul de Dezvoltare Regională - PDR Nord-Vest 2021-2027

Planul de Dezvoltare Regională (PDR) - aprobat prin Hotărârea CDR Nord-Vest nr. 542/17.02.2021 - este principalul document de planificare elaborat la nivel regional care reflectă politicile de dezvoltare relevante de la nivel european și național în raport cu nevoile și provocările specifice de la nivelul regiunii. PDR reprezintă baza strategică pentru fundamentarea proiectelor inițiate în regiune și este un reper atât pentru autoritățile naționale în privința fundamentării programelor de finanțare, cât și pentru autoritățile județene/locale și potențiali investitori publici sau privați.

Totodată, *Strategia de Specializare Inteligentă* (RIS3 NV) identifică *sectoarele prioritare de intervenție* și modelele adecvate de abordare a acestei specializări pentru a susține procese specializate de inovare în rândul agenților economici, prin care să se ajungă la o transformare structurală a acestor sectoare, pentru creșterea competitivității acestora în economia globală. Strategiile Sectoriale pot completa documentele de planificare în domenii de importanță pentru dezvoltarea regiunii. Elaborarea unor astfel de documente poate reprezenta și o obligație pentru îndeplinirea unor condiționalități privind utilizarea fondurilor într-un anumit exercițiu financiar.

În scopul susținerii obiectivelor politicii de dezvoltare regională și pentru îndeplinirea priorităților stabilite prin PDR, Agenția de Dezvoltare Regională Nord-Vest inițiază sau participă în calitate de partener în diferite proiecte directe cu CE, cu finanțare nerambursabilă (proiecte proprii). (sursa: <https://www.nord-vest.ro/planificare/>)

Programul Operațional Regional Nord-Vest (POR Nord-Vest)

Începând cu perioada de programare 2021-2027, Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord-Vest îndeplinește funcția de Autoritate de Management pentru Programul Operațional Regional, în conformitate cu OUG nr. 122 din 29 iulie 2020 privind unele măsuri pentru asigurarea eficientizării procesului decizional al fondurilor externe nerambursabile destinate dezvoltării regionale în România.

În această calitate, **ADR Nord-Vest a elaborat documentul strategic POR Nord-Vest 2021-2027** prin care va susține implementarea proiectelor de dezvoltare a regiunii prin finanțări din Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) și de la bugetul de stat, adresându-se atât autorităților publice, cât și mediului privat, în vederea creșterii calității vieții în regiune.

POR Nord-Vest 2021-2027 este principalul instrument de finanțare din fonduri europene disponibil la nivel regional, cu o alocare financiară de **1,44 miliarde de euro**.

POR Nord-Vest 2021-2027 este un document strategic de programare care acoperă domeniile: specializare inteligentă și inovare, creșterea competitivității IMM-urilor, digitalizare în administrație și în folosul cetățenilor, eficiență energetică, dezvoltare urbană, mobilitate și accesibilitate, protecția naturii și a biodiversității, infrastructura educațională, turism și patrimoniu cultural.

Sistemul de management și control pentru POR Nord-Vest 2021-2027 este format din:

1. Comitetul Regional de Monitorizare a POR NV (CM POR NV), care va reuni reprezentanți ai mediului public, privat, academic și asociativ, cu rol decizional strategic, care va monitoriza implementarea POR NV.
2. ADR NV - care va îndeplini rolul autoritate de management pentru program (AM POR NV). Acest cadru partenerial asigură implicarea și reprezentativitatea principalilor actori din regiune în procesul de elaborare, implementare și control al POR. Acestora li se adaugă Consiliul pentru Dezvoltare Regională NV (CDR NV), Comitetul Regional pentru elaborarea PDR NV și Comitetul Director pentru RIS3 NV, cu rol consultativ.

La sfârșitul lunii aprilie 2021, ADR Nord-Vest a transmis Comisiei Europene, Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene, precum și Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației a doua versiune a POR Nord-Vest 2021-2027, pentru analiză și negociere.

Întregul proces de elaborare al POR Nord-Vest 2021-2027 a urmărit **corelarea cu documentele de planificare existente** la nivel regional (Planul de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027, Strategia de Specializare Inteligentă Nord-Vest RIS3, Strategia Regională de Mobilitate Urbană și Orașe Inteligente 2021-2027). De asemenea, s-au urmat liniile strategice ale politicii de coeziune europene, acțiunile propuse prin POR Nord-Vest 2021-2027 fiind concentrate pe cele 5 obiective de politică (OP) ale Comisiei Europene.

POR Nord-Vest 2021-2027 este cea mai importantă sursă de finanțare din fonduri europene de la nivel regional. Cu sprijinul programului, Regiunea Nord-Vest dorește să devină una dintre cele mai dinamice regiuni europene în ceea ce privește creșterea inteligentă și sustenabilă a economiei, valorificând diversitatea locală și stimulând inovarea în vederea diminuării disparităților și creșterii standardului de viață. POR Nord-Vest contribuie la îndeplinirea obiectivelor regionale de dezvoltare stabilite în Planul de Dezvoltare Regională (PDR) Nord-Vest 2021-2027 și în Strategia de Specializare Inteligentă RIS3 Nord-Vest (RIS3 NV). (Sursa: <https://www.nord-vest.ro/region-2021-2027/>)

Strategia programului are rolul de a sprijini obiectivele de politică asumate la nivel de UE prin intermediul unor tipuri de investiții care să contribuie la competitivitatea regională, inovare și digitalizare, eficiență energetică, mobilitate și conectivitate.

Strategia de Specializare inteligentă a regiunii de dezvoltare Nord-Vest (RIS3 N-V) 2021-2027

Conform informațiilor publicate, **Specializarea Inteligentă** este un concept promovat de Uniunea Europeană pentru a exprima cadrul și mecanismele de specializare a proceselor de inovare la nivelul unei țări/regiuni de dezvoltare.

În exercițiul financiar 2021-2027, acest concept este susținut prin obiectivele strategice investiționale ale Politicii de Coeziune a Uniunii Europene, în special prin Obiectivului de

Politică 1 “O Europă mai inteligentă, prin promovarea unei transformări economice inovatoare și inteligente”.

Agenția de Dezvoltare Regională Nord-Vest a elaborat Strategia de Specializare Inteligentă a regiunii cu sprijinul experților Comisiei Europene și cu asistență financiară primită în cadrul Proiectului de Asistență Tehnică POR 2014-2020 în perioada 2016-2018. Sprijinul din partea Centrului Comun de Cercetare al CE a fost finanțat printr-o acțiune pregătitoare a Parlamentului European și este parte din proiectul pilot al DG Regio și Politică Urbană pentru regiuni mai puțin dezvoltate ”Lagging regions”.

Documentul a fost actualizat în cursul anului 2020, luând în considerare noul pachet legislativ privind implementarea fondurilor europene aferente cadrului financiar 2021-2027, lansat de Comisia Europeană (CE).

Conform Regulamentului (CE) general Anexa III prevede 4 condiții favorizante orizontale (CO), de îndeplinirea cărora depinde finanțarea tuturor obiectivelor specifice aferente Fondului European de Dezvoltare Regională (FEDR), Fondului de Coeziune (FC) și Fondului Social European Plus (FSE+), iar Anexa IV prevede 15 condiții favorizante sectoriale (CS), de îndeplinirea cărora depinde finanțarea unuia sau mai multor obiective specifice care vizează anumite sectoare de intervenție.

Elaborarea Strategiilor de Specializare Inteligentă la nivel regional constituie o condiție pentru finanțările aferente OP1 acordate în cadrul Programelor Operaționale Regionale în perioada 2021-2027. (Sursa: <https://www.nord-vest.ro/strategia-de-specializare-inteligenta-a-regiunii-de-dezvoltare-nord-vest-ris3-n-v-2021-2027/>).

4.4 Analiza SWOT Regională

Nr. Crt.	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
1	LOCALIZARE. CADRUL NATURAL. SISTEMUL DE AȘEZĂRI.			
1.1	Poziție strategică în context național și european	Lipsa unor politici regionale de dezvoltare echilibrată a teritoriului.	Cadru legal favorabil și resurse financiare disponibile pentru dezvoltarea asocierilor între localități.	Proximitatea față de granița cu Ungaria și similitudinile culturale și etnice dintre comunitățile de o parte și de alta a graniței încurajează migrația populației.
1.2	Existența unui patrimoniu natural bogat reprezentat de numeroasele arii naturale protejate	Trend descrescător al populației regiunii.	Finanțări europene în domeniul dezvoltării urbane.	Întârziere în ceea ce privește reforma administrativă.
1.3	Existența unor structuri asociative ale localităților urbane și rurale.	Existența unor comune cu populație redusă.		
1.4	Existența unor resurse importante de apă minerală și termală	Mare parte a orașelor mici din regiune nu îndeplinesc criteriul privind populația minimă pentru categoriile în care sunt încadrate.		
1.5	Bună reprezentare la nivel regional a unor resurse ale solului și subsolului precum: minereuri complexe, auro-argentifere, bauxită, sare, materiale de construcții, lemn	Sprijin insuficient		
1.6	La nivelul regiunii există grupări de așezări urbane de importanță strategică			
1.7	Regiunea este caracterizată de o mare diversitate a zonelor agricole / pomicole / piscicole și silvice / forestiere			
1.8	Existența și promovarea multiculturalismului			
1.9	Localizare favorabilă la granița Uniunii Europene/ NATO cu Ucraina			

1.10	Existența la nivelul regiunii a Grupurilor Operaționale (GO)	acordat pentru funcționarea GAL-urilor.		
1.11	Intensificarea cooperării internaționale			

Nr. Crt.	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
2	CERCETARE SI INOVARE, TRANSFER TEHNOLOGIC			
2.1	Infrastructura publică și privată de cercetare și activitatea de cercetare-dezvoltare-inovare bine dezvoltate	Ponderea scăzută a cheltuielilor cu CDI în PIB regional. Nivel redus al cheltuielilor pentru CDI per locuitor. Pondere redusă a cheltuielilor de CDI în mediul privat. Pondere redusă a cercetătorilor din mediul privat din regiune. Pondere redusă a firmelor considerate inovatoare. Capacitatea redusă de inovare. Migrarea cercetătorilor Scăderea fondurilor destinate cercetării. Concentrare excesiva a CDI in Cluj	Finanțări europene în perioada 2021-2027 pentru încurajarea CDI	Gradul de cofinanțare ridicat solicitat conform schemelor de ajutor de stat/ regional pentru proiectele de CDI. Contextul național defavorabil inovării. Riscurile de pierdere a competitivității la nivel regional și la nivelul entităților de inovare .
2.2	Cluj-Napoca reprezintă polul de cercetare – dezvoltare al Regiunii Nord-Vest			
2.3	Grad ridicat de ocupare a forței de muncă în domeniile producției de tehnologie înaltă și medie spre înaltă și a serviciilor cu grad ridicat de cunoștințe			
2.4	Creșterea numărului de cercetători în ultimii 6 ani			
2.5	Există o pondere ridicată în rândul femeilor-cercetător			
2.6	Activitate de cercetare – dezvoltare intensă în cadrul organizațiilor de învățământ superior și în sectorul guvernamental, susținută de o pondere ridicată a cheltuielilor de CDI			
2.7	Interes crescut pentru cercetarea aplicativă.			
2.8	Infrastructură de inovare și TT este în continuă dezvoltare			
2.9	Capacitate crescută de inovare de produs			
2.10	Interesul crescut pentru inovare inclusiv în mediul rural			

Nr. Crt.	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
3	INFRASTRUCTURI			
3.1	Infrastructură aeriană care deservește echilibrat centrele urbane ale regiunii	Regiunea este relativ izolată față de coridoarele pan-europene de transport și rețeaua TEN-T centrală. Insuficienta dezvoltare a centurilor ocolitoare. Gradul redus de modernizare al rețelei de drumuri, mai ales a	Finanțări europene în domeniul transportului. Stimularea puternică a dezvoltării transportului multimodal.	Creșterea indicelui de motorizare. Concurența aeroporturilor din Ungaria. Prioritățile la nivel național în ceea ce
3.2	Transport public de pasageri bine dezvoltat, diversificat și în continuă modernizare			
3.3	Majoritatea orașelor încurajează utilizarea mijloacelor de transport cu emisii reduse de dioxid de carbon			

3.4	Interes ridicat pentru dezvoltarea sustenabilă a infrastructurii de transport în mediul urban	cele secundare (drumuri județene și locale / comunale). Gradul redus de modernizare al rețelei de căi ferate.	Stimularea investițiilor pentru creșterea calității serviciilor medicale oferite de spitalele publice, inclusiv pe fondul posibilității de finanțare a structurilor specifice din mediul rural,	privește infrastructur a majoră de transport se regăsesc în afara regiunii. Deficitul forței de muncă în domeniul lucrărilor de infrastructur ă rutieră. Scăderea gradului de încredere în sistemul public de sănătate.
3.5	Potențialul navigabil al râului Someș	Traficul greu tranzitează în continuare o parte din orașele de dimensiuni mici și medii.	Schimbarea legislației cu privire la transporturile combinate.	
3.6	Infrastructură de transport relativ bine dezvoltată în mediul rural	Infrastructură velo insuficient dezvoltată. Dispersia urbană din jurul reședințelor de județ pune presiune pe sistemul de transport și pe rețeaua de dotări.	Îmbunătățirea eficienței energetice la nivel de locuințe este o prioritate la nivel european și național.	
3.7	Zone pietonale dezvoltate în majoritatea orașelor din regiune	Numărul redus de utilizatori (populație și întreprinderi) ai Internetului.		
3.8	Procent ridicat de gospodării cu acces la internet	Acoperire redusă 3G și 4G în zonele montane și rurale ale teritoriului Regiunii Nord-Vest.		
3.9	Există preocupare în dezvoltarea unor proiecte pentru infrastructura de broadband în zonele albe NGA	Numărul mic al localităților alimentate cu gaze naturale.		
3.10	Utilizarea sistemelor de încălzire centralizată	Sisteme de termoficare de condominiu bazate pe combustibili solizi.		
3.11	Existența în Regiunea Nord-Vest a unei rețele universitare foarte bine dezvoltată	Existența unor comunități marginalizate din mediul rural cu acces dificil la servicii de sănătate de calitate.		
3.12	Centru medical de importanță națională, cu număr mare de institute de excelență în diverse specializări	Scăderea numărului unităților de învățământ profesional și tehnic.		
3.13	Număr ridicat de spitale generale și de specialitate	Scăderea numărului de ateliere școlare.		
3.14	Existența investițiilor publice și private pentru modernizarea infrastructurii de sănătate	Infrastructura școlară preuniversitară prezintă o serie de probleme de dotare în special în mediul rural.		
3.15	Domeniul medical este cel mai bine dezvoltat în județul Cluj	Număr redus de creșe și grădinițe de stat.		
3.16	Dezvoltare semnificativă a sectorului medical datorită investițiilor din fonduri europene sau guvernamentale	infrastructura medicală cu rol de deservire locală.		
3.17	Creșterea numărului de cadre medicale	Infrastructura socială nu deservește tot		
3.18	Creșterea numărului de unități școlare în Regiunea Nord-Vest			
3.19	Creșterea numărului de laboratoare			
3.20	Creșterea numărului sălilor de clasă și a cabinetelor școlare			
3.21	Calitatea și cantitatea dotărilor și echipamentelor din unitățile de învățământ crește			
3.22	Învățământul dual se dezvoltă considerabil în fiecare an școlar, devenind o alternativă viabilă de carieră pentru tot mai mulți tineri din regiune			
3.23	Creșterea populației școlare			
3.24	Numărul semnificativ de elevi în învățământul profesional			

3.25	Creșterea numărului de elevi din învățământul postliceal	teritoriul regional în egală măsură. Participare scăzută a adulților la programe de formare continuă. Rata ridicată a fenomenului de părăsire timpurie a sistemului de învățământ.		
3.26	Creșterea numărului de studenți în domeniul universitar			
3.27	Oferta de calificare/recalificare diversificată			
3.28	Rată scăzută de abandon școlar în unele zone ale regiunii, comparativ cu media națională			

Nr. Crt.	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
4	DEMOGRAFIE, RESURSE DE MUNCĂ, EDUCAȚIE, SĂNĂTATE, INCLUZIUNE SOCIALĂ			
4.1	Mișcarea naturală a populației înregistrează valori mai bune decât media națională	Scădere demografică. Îmbătrânirea populației. Axele de finanțare dedicate reducerii sărăciei în zonele urbane marginalizate. Depopularea regiunii din motive naturale. Emigrația accentuată a generației tinere, în special externă. Rată ridicată a șomajului în rândul tinerilor. Comunitatea romilor rămâne în general marginalizată și discriminată. <i>(date nivel național)</i>	Crearea de noi locuri de muncă prin accesarea de fonduri europene. Finanțare proiectelor privind pregătirea resursei umane prin accesarea de fonduri europene.	Creșterea migrației externe, în special în cadrul populației tinere.
4.2	Creșterea procentului persoanelor ocupate care au absolvit instituții de învățământ superior			
4.3	Rată scăzută a șomajului în Regiunea Nord-Vest			
4.4	Rată de activitate și de ocupare a populației superioară nivelului național			
4.5	Ponderea populației totale aflate în risc de sărăcie și excluziune socială în scădere			
4.6	Scăderea ratei de sărăcie severă			

Nr. Crt.	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
5	MEDIU			
5.1	Indicele de generare a deșeurilor este mai mic decât la nivel național și UE	Suprafața spațiilor verzi se află sub nivelul recomandat de OMS. Existența a 6 depozite de deșeurii municipale neconforme.	Context favorabil de dezvoltare a proiectelor în domeniul eficienței energetice conform acordului Green Deal. Context favorabil de dezvoltare a proiectelor în domeniul eficienței energetice prin intermediul programelor operaționale (PO).	Creșterea presiunii antropice asupra mediului înconjurător și a biodiversității. Previziune de creștere a temperaturii medii multianuale, în special în zonele estice și sud-estice ale Regiunii Nord-Vest.
5.2	Pondere ridicată a localităților racordate la rețeaua de alimentare cu apă	Rată scăzută de reciclare a deșeurilor <i>(date nivel național)</i> . Număr ridicat de poluări accidentale înregistrate de administrațiile bazinale din regiune.	Angajamentele UE de punere în aplicare a	

5.3	Dezvoltarea constantă a infrastructurii de canalizare	Scăderea capacității instalațiilor de producție a apei potabile.	Acordului de la Paris și a Obiectivelor ONU de Dezvoltare Durabilă legate de combaterea schimbărilor climatice.	Schimbarea frecvență și imprevizibilă a legislației cu privire la susținerea producătorilor de energie din surse regenerabile.
5.4	Stare ecologică bună sau moderată a corpurilor de apă naturale	Procent redus al teritoriului regiunii declarat arie protejată sau sit Natura 2000.	Existența, la nivelul U.E., a unui cadru legislativ și a susținerii politice și financiare favorabil pentru sectoare emergente precum energia regenerabilă, industriile culturale și creative, bio și nano-tehnologii, economie circulară, etc.	Dependența ridicată a sectorului industrial de materiile prime extrase, comercializate, transformate în bunuri și eliminate sub forma de deșeuri.
5.5	Stare chimică bună a corpurilor de apă subterană	Existența unor corpurii de apă cu stare ecologică sau chimică proastă.	Existența finanțărilor pentru rezolvarea problemelor legate de mediu și pentru stimularea dezvoltării surselor de energie regenerabilă.	Gestionarea necorespunzătoare a deșeurilor și importul de deșeuri din alte state UE.
5.6	Număr ridicat de arii naturale protejate	Suprafețe reduse ale terenurilor amenajate pentru irigații.	Existența finanțărilor pentru rezolvarea problemelor legate de mediu și pentru stimularea dezvoltării surselor de energie regenerabilă.	Lipsa unei legislații coerente și funcționale pentru sprijinirea micilor producători de energie din surse regenerabile.
5.7	Grad ridicat de deservire a populației cu servicii de salubritate	Prezența unor riscuri naturale importante, în cazul inundațiilor (inclusiv al căderilor de grindină) și al alunecărilor de teren.	Pregătirea măsurilor pentru stimularea dezvoltării de piețe-lider pentru produse neutre din punctul de vedere al climei și pentru produsele circulare.	Capacități de interconectare reduse ale rețelei energetice cu cele din țările vecine care îngreunează exportul de energie.
	Prezența unui cluster în domeniul energiei și a mai multor asociații cu preocupare în domeniul eficienței energetice.	Prezența unor riscuri naturale importante, în cazul inundațiilor (inclusiv al căderilor de grindină) și al alunecărilor de teren.	Existența cerințelor/obligativitatea pentru ca ambalajele de pe piața UE să fie reutilizabile sau reciclabile într-un mod viabil din punct de vedere economic până în 2030.	
5.8	Număr semnificativ de producători de energie electrică din sursă solară	Orașele și municipiile reședință de județ nu dispun de suficiente spații verzi.	Elaborarea unui cadru de reglementare pentru materialele plastice biodegradabile și bioplastice.	
5.9	Orașele dispun de coridoare verzi-albastre cu un ridicat potențial de valorificare	Creșterea numărului de autoturisme înregistrate pune pe presiune pe spațiile verzi de tip condominiu din incintele de locuințe colective.	Cuplarea piețelor de energie electrică cu Ungaria, Slovacia și Cehia care oferă posibilitatea pentru exportul surplusului de energie.	
5.10	Suprafețe forestiere semnificative	Eficiențizarea fondului construit nefinalizată.	Intensificarea producției și utilizării combustibililor alternativi durabili în domeniul transporturilor.	
5.11	Monitorizare paralelă a factorilor de mediu	Număr redus de asociații locale pentru valorificarea deșeurilor agroforestiere.	Principiile economiei circulare trebuie implementate în țările UE până în 2030.	
		Nu există hărți care să prezinte zonele contaminate cu diverși poluanți.		
		Ecologizarea siturilor contaminate rămâne în continuare o provocare.		

Nr. Crt.	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
----------	-------------	--------------	--------------	------------

6	ECONOMIA			
6.1	Industria creative, intermedierea financiară și asigurările, informațiile și comunicațiile precum și tranzacțiile imobiliare au o contribuție importantă la formarea Valorii Adăugate Brute	Economia regională este încă slab dezvoltată și puțin competitivă, în context european și național. Există inegalități majore din punct de vedere al performanței economice a județelor cauzate de polarizarea condițiilor favorabile. Productivitatea muncii se situează sub media națională în toate ramurile în afară de agricultură și informații și comunicații. Nivelul investițiilor se situează sub media națională și sub media UE.	Finanțări europene în perioada 2021-2027. Existența, la nivelul U.E., a unui cadru legislativ și a susținerii politice și financiare favorabile pentru sectoare emergente precum energia regenerabilă, industriile culturale și creative, bio și nano-tehnologii, economie circulară etc. Creșterea alocării financiare pentru România și simplificarea procesului de accesare a fondurilor nerambursabile. Creșterea numărului mediu de salariați până în 2021.	Creșterea concurenței din partea produselor și serviciilor din import sau din alte regiuni ale țării. Creșterea inegalităților teritoriale ca rezultat al concentrării activităților economice în anumite județe ale regiunii. Scăderea sectoarelor IT și servicii financiare specializate pe activitatea de outsourcing ca rezultat al deschiderii piețelor . cu o forță de muncă mai ieftină.
6.2	Contribuția industriei regionale la formarea cifrei de afaceri din Industrie în România este peste medie			
6.3	Creșterea constantă a serviciilor intensive în inteligență precum cercetarea-dezvoltarea și ITC			
6.4	Număr ridicat de unități locale active			
6.5	Număr ridicat de firme cu capital străin înregistrate			
6.6	Creșterea gradului mediu de acoperire a importurilor prin exporturi în ultimii 7 ani.			
6.7	Producția de bunuri pentru care există un avantaj comparativ regional (materiale plastice, încălțăminte, mobilă).			
6.8	Densitate ridicată a IMM-urilor.			
6.9	Existența unei infrastructuri de sprijinire a afacerilor bine dezvoltate			
6.10	Creștere exponențială a numărului structurilor pentru sprijinirea afacerilor de nouă generație în ultimii 7 ani.			
6.11	Existența unor clustere puternice în domenii de interes			

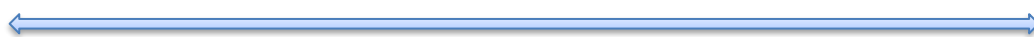
Nr. Crt.	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
7	TURISM			
7.1	Existența unor resurse turistice variate, care conferă regiunii un potențial turistic atractiv, în special în ceea ce privește bogăția de ape termale, sărate și minerale, elementele de patrimoniu, resursele naturale și potențialul	Lipsa unui plan coerent și integrat de promovare segmentată a Transilvaniei de Nord, atât offline cât și online,	Finanțări europene în perioada 2021-2027 prin politica de coeziune.	Atractivitatea destinațiilor turistice din afara regiunii (atât pe plan național cât și pe plan internațional).

	formelor de turism de nișă/neconvenționale.	ținându-se cont de comportamentele diferitelor piețe/bazine emițătoare de turiști pentru regiune.	Creșterea circulației turiștilor internaționali și a interesului acestora pentru experiențe de nișă, unice, autentice.	Creșterea presiunii antropice asupra mediului înconjurător, asupra biodiversității și elementelor de patrimoniu cultural (inclusiv a meșteșugurilor tradiționale și a elementelor de folclor).
7.2	Existența unui număr semnificativ de localități cu potențial turistic demonstrat care pot deveni stațiuni turistice de interes local sau național		Facilități oferite la nivel național pentru stimularea sectorului turismului.	
7.3	Prezența turismului de afaceri și desfășurarea unor mari evenimente cu renume, recunoaștere și participare internațională	Calitatea slabă sau chiar lipsa unei infrastructuri de acces și utilități (și a transportului intermodal intra și interregional) spre numeroase atracții turistice sau resurse cu potențial de valorificare prin turism.	Tendința de creștere a inițiativelor de conservare, protejare și reconstrucție ecologică a unor areale și/sau resurse, prin turism durabil.	Elaborarea de strategii și politici de dezvoltare și promovare a turismului doar pe baza datelor colectate de către INS, care nu iau în calcul satisfacția turiștilor și tendințele actuale în materie de cazare.
7.4	Conectivitatea aeriană bună cu țări din Europa și nu numai, care asigură un important flux de turiști	Durată medie a șederii scăzută față de celelalte regiuni ale României.		Factori accidentali ce pot afecta direct sectorul turistic și comportamentul de călătorie a turiștilor.
7.5	Creșterea importantă a numărului personalului din sectorul restaurante și hoteluri.	Insuficienta valorificare a potențialului turistic local și regional.		
7.6	Creșterea importantă a numărului personalului din sectorul restaurante și hoteluri.			
7.7	Creșterea numărului structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare și a numărului de locuri de cazare.			
7.8	Există o varietate amplă de proiecte în curs de implementare care au în vedere modernizarea și valorificarea obiectivelor de patrimoniu antropic și natural.			
7.9	În ultimii ani, prin investiții continue au apărut noi destinații turistice, iar altele și-au consolidat notorietatea.			

Nr. Crt.	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
8	AGRICULTURĂ ȘI DEZVOLTARE RURALĂ			
8.1	Pondere semnificativă a agriculturii în economia regională.	Colaborarea între fermieri și mediul academic este insuficientă.	Creșterea cererii mondiale pentru produse agroalimentare, cu precădere pentru cele ecologice și tradiționale.	Schimbările climatice cu impact direct asupra condițiilor de agro-mediul și implicit asupra capacității de
8.2	Număr ridicat de pomi fructiferi și animale	Producătorii locali întâmpină greutăți la furnizarea produselor locale de calitate în marile aglomerări urbane din regiune pe fondul unui grad scăzut de asociere.		
8.3	Evoluție ascendentă a agriculturii ecologice			
8.4	Există potențial în cultivarea plantelor furajere			

8.5	Valoarea producției ramurii agricole în Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest a crescut atât în cazul producției vegetale cât și în cazul producției zootehnice	Există o inegalitate între mediul urban și rural, ce ține de accesul populației la servicii. Se constată scăderea populației în mediul rural și lipsa acută de personal cu calificare în domeniul.	Finanțări europene pentru dezvoltare rurală. Promovarea conceptului de <i>Smart Village</i> prin finanțări europene în perioada 2021-2027	producție viitoare. Condiții mai restrictive pentru desfășurarea activității în domeniul agriculturii
8.6	Există o consolidare a fermei comerciale de dimensiune medie/mare în special în zona culturilor de câmp	Venitul total mediu lunar al unei gospodării situate în mediul rural este mai mic decât media pe regiune. Exploatarea necorespunzătoare a unor terenuri agricole.		
8.7	Dezvoltarea unor structuri asociative integratoare în lanțurile de valoare de tip GAL-uri, clustere, Cooperative agricole, grupuri de producători etc.	Inexistența unor laboratoare recunoscute național pentru depistarea falsificării produselor alimentare. Nerezolvarea problemei reprezentate de nămolurile de la stațiile de tratare a apei.		
8.8	Existența unor centre de educație/cercetare în domeniul agricol și dezvoltării rurale	Inexistența sau nivelul incomplet de realizare a planurilor cadastrale în mediul rural.		
8.9	Potențial ridicat de dezvoltare a pisciculturii			

Nr. Crt	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
9	ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ ȘI BUNĂ GUVERNANȚĂ			
9.1	Creșterea digitalizării și a utilizării unor tehnici noi de management al informației în administrația publică (e-guvernare).	Nivel redus al digitalizării administrațiilor publice locale, în special în mediul rural. Implementarea conceptului de <i>Smart City</i> este în fază incipientă. Acces precar la date, cu efect negativ asupra gestiunii eficiente a orașelor din regiune.	Finanțări europene disponibile pentru perioada 2021-2027. Digitalizarea serviciilor publice a devenit o prioritate la nivel național.	Întârzieri majore care intervin între momentul depunerii cererilor de finanțare și momentul contractării proiectelor cu finanțare externă derulate la nivel de UAT-uri.
9.2	Demararea procesului de bugetare participativă online	Dificultăți în implementarea proiectelor și formularea de politici publice, planificare.		
9.3	Majoritatea municipiilor din regiunea au în curs de dezvoltare proiecte pentru digitalizarea administrației publice	Grad încă redus de implicare a comunității în procesul de decizie.		

Tab. 7 Analiza SWOT regională

5. Caracterizare generală a județului Bistrița-Năsăud

Bistrița-Năsăud (în maghiară *Beszterce-Naszód megye*, în germană *Kreis Bistritz - Nassod*) este un județ în Transilvania, România, înființat în anul 1968 prin reorganizarea teritorială a Regiunii Cluj (din raioanele Bistrița și Năsăud). Județul Bistrița-Năsăud este situat în nordul României, în partea de nord-est a Transilvaniei și se învecinează cu județele Cluj - la vest, Maramureș - la nord, Suceava - la est și Mureș - la sud.

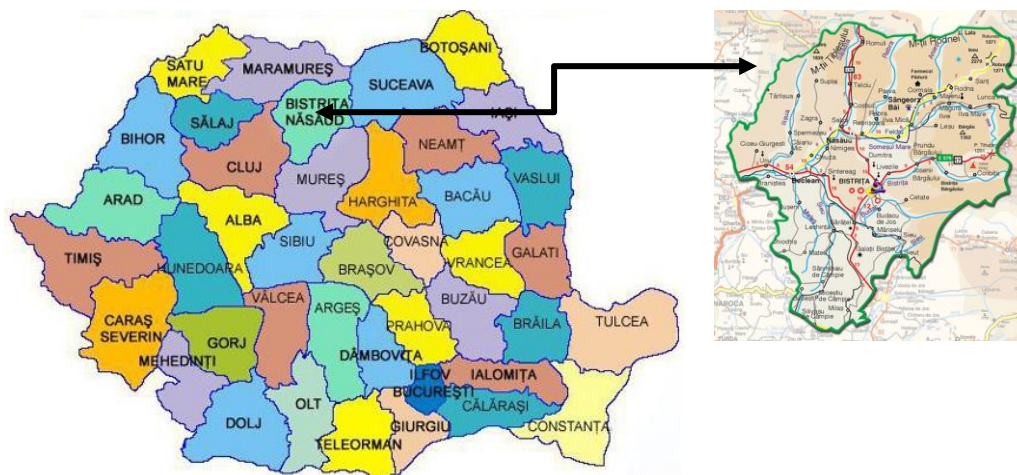

Fig. 8 Județul Bistrița pe harta României

Conform zonării teritoriale a României județul Bistrița-Năsăud face parte din Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest, reprezentând aproximativ 15% din suprafața acestei regiuni, respectiv 2,25 % din teritoriul total al României și situându-se pe locul 28 printre județele României din punct de vedere al suprafeței. Conform datelor INS, la 1 ianuarie 2020:

- Județul Bistrița-Năsăud are suprafața de 5355 km²;
- Județul Bistrița-Năsăud este împărțit în 62 de unități administrativ-teritoriale;
- În structura județului intră 4 orașe, din care 1 municipiu;
- Județul are în componență 58 de comune cu 235 de sate, din care 3 aparținătoare de orașe.

Stema județului Bistrița-Năsăud este adoptată prin HG nr. 684/30.09.1998.

Descrierea stemei:

Stema județului Bistrița-Năsăud se compune dintr-un scut sfertuit:

-în primul cartier, pe fond de azur, se află o acvilă naturală, ținând în ciocul roșu o cruce ortodoxă de aur și având pe piept un scut de argint cu inițialele VRR (Virtus Romana Rediviva); la baza acvilei se află o carte deschisă, de culoare albă.

-în cartierul doi, pe câmp de aur, este reprezentată, în culoare naturală, lupoaica cu Romulus și Remus.

-în cartierul trei, pe fond roșu, este conturat un scut cu bordură de aur, cu marginile neregulate, al cărui câmp este, de asemenea, roșu; în interiorul acestuia se află capul de bour, în culoare naturală, având între coarne o stea de aur, formată din șase raze.

-în cartierul patru, pe fond de argint, se află un personaj purtând costum popular, ținând în mâna dreaptă o sulită, iar în cea stângă, un scut cu ornament floral

Semnificația elementelor însumate: Acvila, lupoaica capitolină și deviza evocă originea latină a poporului roman. Personajul îi amintește pe grănicerii români din Năsăud. Scutul cu capul de bour face aluzie la posesiunile deținute de domnii Moldovei în zonă și la relațiile existente în epoca feudală între domnii Moldovei și aceste ținuturi.

5.1 Cadrul istoric

Cea mai mare parte a teritoriului județului de azi a făcut parte mai devreme din Județul Năsăud (interbelic), respectiv din Comitatul Bistrița-Năsăud (antebelic).

În perioada 106-271 cea mai mare parte din actualul județ Bistrița-Năsăud era inclusă în provincia romană Dacia, vestigiile care dovedesc acest fapt fiind castrele romane de la Orheiul Bistriței, Ilișua și Livezile. În anul 1228 este atestată documentar comuna Șieui. Orașul Beclean este atestat documentar în anul 1235, iar municipiul Bistrița în anul 1264. În anul 1353 Bistrița capătă dreptul de a avea pecete proprie și de a organiza un târg anual, iar în anul 1409 bistrițenilor li se dă dreptul de a ridica ziduri de apărare în jurul orașului. Orașul Năsăud este pentru prima dată menționat în documente în anul 1440. Împărăteasa Maria Terezia hotărăște să ridice împotriva năvălirii tătare un riguros sistem de graniță militară, care s-a extins de la Năsăud pe valea Rodna, valea Șieului și valea Someșului; astfel, la Năsăud, a fost înființat Districtul Grăniceresc Năsăud. În 1777 este înființată la Năsăud prima școală confesională greco-catolică de învățători, iar în perioada 1790-1792 este construită în Bistrița prima biserică românească greco-catolică. În 1794 se înființează Institutul Militar Năsăud, cu predare în limbile română, germană și latină. Tot la Năsăud, în anul 1863, se deschid porțile gimnaziului superior care i-a avut ca elevi, printre alții pe George Coșbuc, Liviu Rebreanu și Ion Pop Reteganul. La 4 noiembrie 1918 a luat ființă Sfatul Național Român din comitatul Bistrița-Năsăud. (sursa: <https://www.dabn.ro/index.php/judetul-bistrita-nasaud>)

Bistrița - municipiul de reședință al județului Bistrița-Năsăud, Transilvania, România, format din localitățile componente Bistrița (reședința), Ghinda, Sărata, Sigmir, Slătinița, Unirea și Viișoara - este și cel mai mare oraș din acest județ, cu o populație de 75.076 locuitori (2011) și o suprafață de 14.547 ha. Bistrița este situată într-o depresiune largă, înconjurată de dealuri și este străbătută de cursul văii Bistriței, de la care și-a luat și numele.

Date istorice:

- Prima mențiune a localității datează din anul 1241, când codicele mănăstirii Echternach menționează între așezările distruse de către mongoli și „*oppidum Nosna*”, numele dat de către coloniști așezării întemeiate pe malul râului Bistrița. Ulterior s-a generalizat numele preluat de la localnici, Bistrița (Bistritz, Bezterce, Bystriche). În 1285 orașul a suferit din nou serioase distrugereri, în urma celei de-a doua năvăliri tătare.
- Înaintea invaziei multe orașe transilvănene au fost fortificate și erau dezvoltate economic, multe din ele fiind apărate de către Kirchenburgen - biserici fortificate cu ziduri masive. Expansiunea rapidă a orașelor populate de sași a dat Transilvaniei numele german de Siebenbürgen și Septem Castra în latină, făcându-se referire la șapte din orașele fortificate: Bistrița, Sibiu, Cluj, Brașov, Medias, Sebeș, Sighișoara. *Nu se știe cu exactitate care din cele șapte localități săsești a stat la originea denumirii Siebenbürgen, ("Șapte Cetăți"), existând azi opinii diferite asupra statutului pe care l-au ocupat așezările săsești care au alcătuit inițial numele.*
- În 1330 Bistriței îi este recunoscut statutul de civitas prin acordarea, de către regina Elisabeta a privilegiului de a fi judecați de judele „ales de ei dimpreună și din mijlocul lor” și a dreptului de liberă trecere pentru negustorii și mărfurile produse și comercializate de dâșii, iar în 1353 i s-a acordat dreptul de târg anual, care a potențat forța economică a orașului.

- În 1366, când regele Sigismund de Luxemburg a acordat privilegiul locuitorilor Bistriței - dreptul la alegerea anuală, orașul având dreptul la pecete și stemă proprie, simboluri caracteristice unui oraș liber.
- În perioada 1349-1340 s-au ridicat fortificații de zid sub forma unei incinte continue de zid. În acest mod Bistrița se alătură celorlalte orașe libere regale înconjurată de sisteme de apărare proprii: Sibiu, Brașov, Sebeș, Sighișoara, Mediaș și Cluj. Singurul document care vorbește de zidurile și turnurile orașului, datează din anul 1438, prin care regina Elisabeta atrăgea atenția asupra stării de ruină în care se găsea fortificația, solicitând lucrări de reparații și întărire a incintei.
- În 1352 regele Ludovic de Anjou a acordat Bistriței dreptul de a ține „târgul cel mare” de Sf. Bartolomeu, organizat timp 15 zile în luna august, în jurul bisericii din Piața Centrală, astfel devenind cei mai importanți negustori din zonă intermediind comerțul dintre Transilvania și Moldova. Burgul este declarat „oraș liber regal”, un statut ce îi conferea autonomie economică, juridică și politică, inclusiv dreptul de a avea un blazon. Stema veche a Bistriței cuprinde un cap de struț încoronat cu potcoavă în cioc – simbol al comerțului și coiful regal al regelui Ludovic de Anjou, cu scutul regatului și al casei de Anjou.
- În anul 1465 regele Matia Corvin a acordat bistrițenilor dreptul de a dărâma vechea cetate și să fortifice întreaga localitate. Cele 22 de bresle ale orașului formate din aurari, măcelari, fierari, dogari, rotari, funari, etc reușesc să fortifice burgul cu ziduri de piatră de circa 10 m înălțime și 1,5 lățime. Exteriorul zidurilor este dublat de un șanț cu apă care alimenta și morile din întreg orașul. (sursa: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Bistri%C8%9Ba>)

5.2 Cadrul natural

Relieful

Județul Bistrița-Năsăud înglobează zona de contact a Carpaților Orientali cu Podișul Transilvaniei, respectiv bazinul superior al Someșului Mare cu afluenții săi, precum și o mică porțiune din bazinul mijlociu al Mureșului.

Județul Bistrița Năsăud are un relief predominant montan, fiind acoperit de multe dintre grupele Carpaților Orientali, începând cu Munții Țibleșului și Munții Rodnei la nord, Munții Suhard și Bargăului la est și Munții Călimani la sud-est. Partea centrală și de vest este acoperită de o parte din Podișul sau Depresiunea Transilvaniei.

Teritoriul județului Bistrița-Năsăud prezintă un relief variat și complex, conturându-se trei zone:

- *Zona montană* cuprinde partea de nord și est a județului și ocupă aproximativ 48% din suprafața județului, cuprinzând o cunună de munți din arcul Carpaților Orientali, în care intră:
 - Munții Țibleșului la nordul județului, cu înălțimi de până la 1.800 m (Vf. Măgura Țibleșului 1.842 m);
 - Munții Rodnei, desfășurați în partea de nord-est a județului pe o suprafață de 1300 km², are văi adânci, puțin accesibile. Cel mai înalt vârf îl reprezintă Ineul - 2.280 m, fiind și cel mai înalt din județ;
 - Munții Bărgăului, de origine vulcanică, sunt amplasați în partea de est a județului și au înălțimi mai mici (vârful Heniul Mare-1.410 m);

- Munții Călimani, care se află la sud de Munții Bârgăului, au apărut ca urmare a intensei activități vulcanice neogene și a liniilor de fractură produse între cristalinel Carpaților Orientali și depresiunea Transilvaniei. Cel mai înalt vârf al Călimanilor din județul Bistrița-Năsăud este Bistriceiorul (1.990m).
- *Zona dealurilor* - ocupă partea centrală, de sud și de vest a județului, reprezintă $\approx 49,3\%$ din suprafața sa și apare ca unități bine individualizate, cum ar fi:
 - Dealurile Năsăudului - cu creste și suprafețe structurale etajate, unde se regăsește vârful Măgura a carui altitudine măsoară 858 m;
 - Dealurile Bistriței la sud de primele, cu trei bazine depresionare, Budacul, Livezile-Bistrița și Dumitra;
 - Piemontul Călimanilor la sud de Dealurile Bistrițene, aflat la periferia vestică a Munților Călimani. Acesta s-a format în urma acțiunii de eroziune și acumulare a apelor curgătoare ce aveau izvoarele în zona vulcanică;
 - Culmea Șieului în partea de sud a Piemontului Călimanilor, având ca limită vestică Valea Dipșei.
- *Zona de câmpie* spre vest, care ocupă aproximativ 3% din suprafața județului, este o unitate de coline înalte ($\approx 500-600$ m), cu limita la nord a râului Someșul Mare, în sud Valea Mureșului, iar la est interfluviul Șieu-Teaca și Valea Șieului. Zona de câmpie cuprinde formațiuni de: marne, argile, tufuri cu intercalații de gresii și nisipuri unde sunt cantonate zăcăminte de gaz metan. În această regiune văile sunt largi, adânci, fără terase, cu aspect de culoar, cu versanți degradați, albiile majore fiind puternic aluvionate.

Solul

Datorită diversității reliefului și formațiunilor geologice subsolul județului Bistrița – Năsăud cuprinde o gamă largă de resurse subterane ca: materiale de construcții, minerale utile, (ape minerale, sare, gaz metan, șisturi bituminoase ș.a) majoritatea în cantități apreciabile. Zăcămintele de metale neferoase (Cu, Pb, Zn, etc.) se găsesc în partea sudică a Munților Rodnei (Rodna, Valea Vinului, Șanț, Valea Blasnei) fiind de origine hidrotermală: pirită, calcopirită, galenă, blendă, cărora li se asociază în cantități mici aurul și argintul, iar ca minerale de gangă: cuarțul, calcitul, dolomitul, etc. Zăcămintele nemetalifere și roci utile apar atât în cristalinel Rodnei cât și în formațiunile eruptive și sedimentare: depozitele de caolin din Munții Rodnei (Parva, Cormaia etc.); *pegmatitele* din bazinele hidrografice ale văilor Rebra și Cormaia, grafitul de pe valea Arieșului și Izvorul Băilor; *muscovitul* din bazinul văii Cormaia; *diaposidul* și *termalitul* din aceeași zonă. O altă bogăție de seamă a județului o constituie sarea. Ea este prezentă la suprafață în apropierea suprafeței sau la adâncime, pe toată întinderea zonei de dealuri (Sărățel, Pintic, Figa și Chiuza etc.). Rocile bituminoase din paleogen și micenul inferior sunt prezente în cantități apreciabile (Romuli, Sângeorz – Băi, Ilva). Marmura albă, alb-albăstruie, cenușie, etc. se exploatează pe Valea Cormaia, și pe Valea Anieșului, dar rezerve exploatabile există și în alte sectoare. O importantă rocă de construcție, cu însemnate rezerve localizate la Susenii Bârgăului, Căianu Mic, Dobric, Ilișua, Uriu, Reteag, este tuful vulcanic din sedimente badenine (tuful de Dej), argilele, marnele, gresiile, nisipurile și pietrișurile cu întrebuințări multiple, ce ocupă o mare suprafață în zona sedimentară a județului.

Rețeaua hidrografică

Fragmentarea puternică a munților Țibleșului a dus la formarea a numeroase văi și ulucuri depresionare care au favorizat dezvoltarea unei rețele hidrografice bogate. Teritoriul județului este drenat de o rețea hidrografică bine reprezentată (≈ 3030 km lungime), axată pe râul principal Someșul Mare. Alături de apele curgătoare, pe teritoriul județului există câteva lacuri glaciare din Munții Rodnei - Lala Mare și Lala Mică; din Munții Călimani - Tăul Zânelor, de importanță pastorală și turistică. Pe râul Bistrița, în aval de Colibița se află lacul de acumulare, cu un volum de peste 80 milioane mc. (Sursa: APM Bistrița-Năsăud). Principalele râuri sunt Someșul Mare, Sieu și Bistrița, iar unele din cele mai mari lacuri - Colibița și Zagra. Alte lacuri:

- lacul Cetatele Căianu Mare, în comuna Căianu Mic;
- lacul Brăteni, în localitatea Brăteni;
- lacul Budurleni beneficiază de amenajare piscicolă și este situat în comuna Teaca;
- lacul Dani, în localitatea Sărățel;
- lacul lui Gondoș, în orașul Năsăud

În fisurile munților vulcanici se găsesc și ape freatice mineralizate. Dintre apele bicarbonate, calcice, magnetice, carbogazoase, cunoscute sub denumirea populară de „borcuturi”, se pot menționa cele de la Sângeorz-Băi, Anieș, Valea Vinului, Șanț, Târlișua, Lunca Ilvei, Colibița, iar dintre apele clorosodice (sărute), cele de la Nepos, Figa, Pinticu Tecii.

Fauna și flora

Fauna și flora din Județul Bistrița Năsăud sunt variate cu numeroase specii de mamifere și păsări specifice zonei montane și cu păduri în mare parte de conifere sau păduri amestecate cu foioase. Suprafețele împădurite se află în zona montană a județului care ocupă o treime din suprafața sa, incluzând un arc montan continuu al Carpaților, format din Munții Țibleș, Rodnei, Suhard, Bârgău și Călimani. Județul Bistrița-Năsăud dispune de 44 de arii naturale protejate.

Nu trebuie să uităm, că pădurea contribuie la: producerea de oxigen și captarea carbonului, purificarea și retenția apei, protecția împotriva inundațiilor, a eroziunii și a alunecărilor de teren, susținerea și protejarea biodiversității, producția de lemn, fibre, biomasă, participarea la definirea identităților culturale și a valorilor spirituale, oferirea cadrului pentru recreere, și nu în ultimul rând la bunăstarea fizică și spirituală a omului. Pădurea reprezintă cu adevărat „Aurul Verde”.

Fauna este foarte bogată și diversificată în zonă, corespunzător fiecărei forme de relief regăsite în județ. Preponderența regiunii de deal-munte favorizează o vegetație alpină în trepte.

Munții adăpostesc o faună bogată, ocrotită de lege, cum ar fi: ursul carpatin, cerbul carpatin, cocoșul de munte, barza alba și barza neagră, vulturul negru, care sunt declarate monumente ale naturii. De asemenea, fauna județului cuprinde o serie de specii ocrotite: furnica roșie (Formica rufa); broasca țestoasă de apă (Emys orbicularis); cocoșul de munte (Tetrao urogallus); cocoșul de mesteacăn (Lyrurus tetrix); corbul (Corvus corax); barza neagră (Ciconia nigra); mierla de apă (Cinclus Cinclus); toate păsările răpitoare de zi (acvila, șoimul, uliul, eretele) și de noapte (buha, huhurezul, striga, cucuveaua); râsul (Linx linx); lupul (Canis lupus); Marmota (Marmota marmota); capra neagră (Rupicapra rupicapra Carpatica). În fiecare an se fac lucrări de împădurire și lucrări de completare, fiind plantați peste 2 milioane de puiți și fiind înființate suprafețe de perimetru de ameliorare a terenurilor degradate în zona de câmpie.

Configurația geografică a județului oferă și o altă resursă naturală importantă pe care o constituie fauna și care este pusă în valoare prin vânat. Se vânează cerbi, căprioare, mistreți,

vulpi, lupi, urși, iepuri, potârnichi, dar și fazani. În cadrul județului se află cea mai mare concentrare de urs brun din Europa, pe fondul de vânătoare Budac în zona Dealul Negru.

Alături de resursele de masă lemnoasă zona montană mai cuprinde și alte resurse naturale constituite din fructe de pădure (zmeură, mure, afine negre) și ciuperci (gălbiori, hribi, ghebe).

Clima

Clima județului Bistrița-Năsăud este temperat continentală moderată cu valori medii anuale ale temperaturii aerului care variază de la 0⁰ C în zona montană la aproximativ 9⁰ C în zonele deluroase. Temperatura medie a aerului este de ≈ 8,8⁰ C. Clima din Bistrița Năsăud este răcoroasă și chiar friguroasă pe timp de iarnă datorită altitudinii ridicate, însă în Podișul Transilvaniei pe timp de vară este cald cu temperaturi frecvente de peste 25-30⁰ C.

Precipitațiile sunt neuniform repartizate cu valori mai mari pe versantele vestice și cu scăderea lor dinspre vest spre est. Cantitatea de precipitații în funcție de anotimp, depășește în general media pe țară, fiind bogate mai ales în zona montană.

5.3 Infrastructura rutieră

Lungimea totală a rețelei de drumuri naționale din jud. Bistrița Năsăud este de 12,910 km.

Rețeaua de transport rutier a Județul Bistrița-Năsăud dispune de o rețea de drumuri publice în lungime totală de 1618 km, în anul 2017, dintre care 322 de km reprezintă drumuri naționale. Din totalul de drumuri publice, 435 de km sunt drumuri modernizate, în majoritate porțiuni ale unor șosele de interes național și internațional. În interiorul județului, legăturile sunt asigurate de 713 km de drumuri județene și 583 km drumuri comunale.

Problema majoră, în ceea ce privește infrastructura rutieră, este dată de creșterea semnificativă a parcului auto, a traficului rutier (marfă și de persoane) fapt ce impune modernizarea în continuare și întreținerea corespunzătoare a rețelei de transport rutier, atât pe drumurile naționale, cât și pe cele județene.

Alături de drumurile naționale sau județene o atenție aparte se acordă drumurilor comunale și forestiere, având în vedere importanța acestora în valorificarea potențialului turistic, piscicol sau cinegetic de care dispune județul Bistrița-Năsăud.

Evoluția infrastructurii rutiere, județul Bistrița-Năsăud este evidențiată în următorul tabel:

<i>Drumuri publice:</i>	2017	2018
-modernizate	435	428
-cu îmbrăcămînți ușoare rutiere	580	592
<i>Drumuri naționale:</i>		
-modernizate	289	282
-cu îmbrăcămînți ușoare rutiere	15	15
<i>Drumuri județene și comunale:</i>		
-modernizate	146	146
-cu îmbrăcămînți ușoare rutiere	565	577
Drumuri publice - total	1618	1596

Tab. 8 Evoluția infrastructurii rutiere, județul Bistrița-Năsăud*

*(Sursa:INS:<http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table,codonline:martie> 2019)

Prevederi relevante sunt cuprinse în Strategia județului în ceea ce privește promovarea transportului durabil și eliminarea blocajelor în rețelele cheie, precum și ameliorarea legăturilor de transport prin investiții în proiecte de infrastructură menite să faciliteze transportul ecologic și durabil de mărfuri și călători, în special între vestul și estul Europei:

- Relații Est-Vest UE
- Transport ecologic
- Transport intermodal
- Transport durabil
- Energie regenerabilă
- Rețele și servicii digitale paneuropene

Rețeaua de căi ferate care traversează județul Bistrița-Năsăud măsoară o lungime de 285,251 km, din care 179,627 km (161,527 km – linii simple și 18,100 km – linii duble) sunt electrificate, iar 105,624 km sunt linii ferate simple neelectrificate. Serviciile feroviare sunt operate cu precădere de companiile de stat SNTFC CFR Călători S.A. și SNTFM CFR Marfă S.A. În județul Bistrița-Năsăud două dintre rutele de călători, Sărmășel – Șieu Măgheruș Bistrița Nord – Bistrița Bârgăului, au fost preluate de operatori privați Regio Trans, respectiv Via Terra Spedition.

Calea ferată existentă:

- Calea ferată Beclean pe Someș–Rodna Veche
- Calea ferată Dej–Bistrița
- Calea ferată Ilva Mică–Floreni
- Calea ferată Salva–Vișeu de Jos

În județul Bistrița-Năsăud nu există căi de comunicație naturale și nici căi de comunicație aeriene.

În județ nu există nici un aeroport, fapt pentru care nu sunt deservite linii aeriene naționale și internaționale. În consecință, în județ nu se efectuează transport de pasageri sau de mărfuri pe calea aerului.

5.4 Economia și Mediul de afaceri

Ramurile principale ale industriei, reprezentate în județ prin agenți economici, sunt: metalurgia, construcțiile de mașini, electrotehnică, mase plastice, prelucrarea lemnului, textile, exploatare minieră, sticlărie și alimentară. Unitățile economice sunt concentrate în centrele urbane și în special în municipiul Bistrița.

Dintre produsele industriale ale județului pot fi menționate: sârmele de oțel trase la rece, utilajele energetice, metalurgice și refractare, cablurile și conductorii electrici, materialele electroizolante, bateriile de acumulatori cu plumb, cheresteaua și mobilierul din lemn, produsele prelucrate din materiale plastice, sticlăria pentru menaj, etc. Sectorul primar se regăsește în județul Bistrița-Năsăud prin exploatarea de metale neferoase și materiale de construcții din zonele Rodna, Măgura Ilvei și Anieș.

Pădurile ocupă aproximativ 39% din suprafața județului, fiind o resursă deosebit de importantă pentru dezvoltarea viitoare. Cele mai întinse suprafețe de pădure se află în subzonele Rodna, Năsăud și Bârgău. Cu 38% din teritoriu acoperit de păduri, județul Bistrița-Năsăud are o industrie de exploatarea lemnului foarte dezvoltată. În partea de nord-est a județului se găsesc unele dintre cele mai moderne firme de exploatare și prelucrare a lemnului din țară, iar produsele au mare căutare pe piața externă. Din suprafața totală de fond forestier a județului Bistrița-Năsăud de 192146 de hectare, 152973 hectare, respectiv un procent de 79,6%, este proprietate publică și privată a unităților administrativ-teritoriale de pe raza județului.

Principalele societăți cu activitate în domeniul industriei sunt:

- Leoni Wiring Systems Ro S.R.L. Bistrița – cablaje auto ;
- Teraplast Group SA Bistrita – articolele din PVC (țevi, fittinguri, profile extrudate pentru amenajari interioare și exterioare, granule), cahle din teracotă, articole ornamentale;
- Radiatoare din Aluminu SA Bistrița – produce piese și accesorii pentru autovehicule (radiatoare din aluminu);
- Rombat SA Bistrița – unul din principalii producători de acumulatori auto;
- Iproeb SA Bistrița – cabluri, cordoane și conducte electrice izolate și neizolate;
- Comelf SA Bistrița – construcții metalice sudate și părți componente, utilaj terasier;
- Ario SA Bistrița – robinete industriale din oțel;
- Mebis SA Bistrița - echipamente hidraulice și pneumatice, scule pneumatice portabile;
- Miro S.A. Bistrița – reperi debitate din tablă, flanșe și inele din oțel, confecții metalice;
- Dan Steel Group S.A. Beclean – produse metalurgice (sârmă, cuie, produse din sârmă, produse laminate și turnate);
- Somplast S.A. Năsăud – ambalaje flexibile din mase plastice;
- Roseyarns S.R.L. Bistrița – fire acrilice.

Județul Bistrița-Năsăud dispune de o suprafață agricolă de cca. 55,8% din suprafața totală a județului. Terenul agricol aparține în cea mai mare parte sectorului privat, iar ponderea o dețin pășunile și fânețele pentru creșterea animalelor. Terenul arabil deține ponderea cea mai însemnată în comunele din zona colinară a Câmpiei Transilvaniei (partea de sud a județului).

Cea mai mare parte a produselor agricole, vegetale și animale, sunt prelucrate de agenții economici din județ, așa ca S.A.: Carmolact Monor, Callatis Grup, Bendear Criș, Lumidan în domeniul prelucrării și industrializării laptelui, Agro Invest, Caraiman, care realizează produse și preparate din carne, Valybia, Gama, Panaroma cu activitate de morărit și panificație, Natur Fruct care produce sucuri naturale din fructe.

Stațiunea de Cercetare-Dezvoltare pentru Pomicultură Bistrița are ca obiect de activitate cercetarea în domeniul pomiculturii respectiv crearea de noi soiuri de măr, păr, prun, cireș, vișin și arbuști fructiferi și îmbunătățirea tehnologiilor agricole.

Desfacerea mărfurilor către populație se realizează în totalitate prin structuri private. Se exportă în principal mașini, aparate și echipamente electrice, textile și articole din textile, produse din lemn, inclusiv mobilier, articole de mase plastice, animale vii și produse animale, etc.

Sectorul serviciilor este reprezentat de serviciile cu caracter industrial, construcții, transporturi, gospodărie comunală, poștă, radio-tv, financiar-bancare. Majoritatea agenților economici care au activitate în domeniul serviciilor sunt privați sau întreprinzători particulari. Populația ocupată civilă activează în: agricultură - 58%, industrie -18,8%, construcții 3,08%, comerț și servicii - 7%, administrație - 2,5%, învățământ - 5%, sănătate - 3,9%, alte domenii – 8,6.

Serviciile bancare sunt asigurate prin prezența în toate orașele județului a filialelor sau sucursalelor principalelor bănci care operează în România.

Un eveniment anual mult așteptat, dedicat mediului de afaceri bistrițean, a fost organizat de Camera de Comerț și Industrie Bistrița-Năsăud. Topul Județean al Firmelor – ediția 2020, aflat la a XXVII-a ediție menționează: Numărul firmelor active, la 30.06.2020, este de 9479, din care 3227 au fost acceptate conform aplicației de clasare a firmelor în TOP, iar dintre

acestea un număr de 965 au fost eligibile pentru primele 3 locuri premiate la fiecare dintre cele 7 domenii de activitate: Cercetare Dezvoltare și High Tech; Industrie; Agricultură, silvicultură și pescuit; Construcții; Servicii; Comerț și Turism, conform categoriei de mărime corespunzătoare, după cum urmează: Microîntreprinderi - 626 de firme, Întreprinderi mici- 245 de firme, Întreprinderi mijlocii- 82 de firme, Întreprinderi mari - 10 firme și Întreprinderi foarte mari - 2 firme.

5.5 Populația

Conform informației Direcției Județene de Statistică Bistrița-Năsăud: Populația după domiciliu a județului Bistrița-Năsăud la 1 iulie 2020 reprezenta: 327523 persoane. Populația după domiciliu la data de 1 iulie a anului de referință reprezintă numărul persoanelor cu cetățenie română și domiciliul pe teritoriul județului, delimitat după criterii administrativ-teritoriale. Domiciliul persoanei este adresa la care aceasta declară că are locuința principală, trecută în actul de identitate (CI, BI), așa cum este luată în evidența organelor administrative ale statului. În stabilirea valorii acestui indicator nu se ține cont de reședința obișnuită, de perioada și/sau motivul absenței de la domiciliu. Decedați în luna octombrie 2020, în județul Bistrița-Năsăud: 381 persoane. Șomeri la sfârșitul lunii octombrie 2020: 4131 persoane.

La 1 iulie 2011 populația stabilă a județului Bistrița-Năsăud era de 286.225 de locuitori.

Anul	Rezident	Români	Ungaria	limba germana	Romi	Ucraineni	Sârbi	Evrei
2011	286.225	247.627	14.350	428	11.937	55	2	13

Din totalul populației, 36,5% locuiește în mediul urban și 63,5% în mediul rural. Structura etnică a populației se prezintă astfel: români (90,2%), maghiari(5,9%), rromi (3,6%), germani (0,2%) și persoane de alte naționalități (0,1%). Datele statistice arată că 82,9% din populația județului este de religie ortodoxă, iar restul aparține altor religii, după cum urmează: reformată 4,6%, penticostală 6,4%, greco-catolică 2,3%, romano-catolică 1,2%, adventistă 0,5%, baptistă 0,8%, alte religii 1,1%, nedeclarați 0,1%, fără religie 0,1%.

Structura populației pe sexe, la nivelul anului 2018, indica o populație feminină în procent de 50,17%, populația de sex feminin depășind numeric populația de sex masculin.

Județul Bistrița-Năsăud are cel mai ridicat procent de populație sub 15 ani (17,88%), ceea ce era de așteptat, având în vedere rata pozitivă a sporului natural în acest județ.

De asemenea, județul are cea mai ridicată natalitate, înregistrând o rată egală de 9,9 nașcuți vii la 1000 de locuitori, la nivelul anului 2018.

La începutul anului 2018 rata mortalității în județ era cea mai scăzută (10,3).

5.6 Învățământ și educație

Prima mențiune a unei școli confesionale la Bistrița datează din anul 1388, aceasta fiind transformată în gimnaziu cu predare în limba latină, după adoptarea Reformei din 1596. La începutul secolului al XVIII-lea pe locul fostului hospital au fost instalați piariștii, care au amenajat o școală care a funcționat din 1717 până în 1849. Clădirea gimnaziului a fost reconstruită în anii 1832 – 1833, clădire care a funcționat ca școală până în 1935, când a fost demolată. Școala de fete a fost edificată în Piața Mică, la 1865. Din 1870 la Bistrița a funcționat o școală agricolă, iar după 1874 o școală de ucenici meșteșugari. Gimnaziul evanghelic s-a

mutat în anul 1911 în clădirea nouă de pe Fleischerallee, ridicată între anii 1908 – 1910 după proiectul arhitectului vienez Paul Brang, arhitect care a realizat și proiectul clădirii Gewerbeverein-ului, actualul Centru Cultural Municipal, edificat între anii 1894 – 1895. Școala maghiară de stat a fost adăpostită inițial în localul din strada Al. Odobescu, ridicat între 1893 – 1895 după planurile arhitectului Frölich. Clădirea Colegiului National „Andrei Mureșanu” a fost edificată în 1911 – 1912, pe baza proiectului arhitectului Ludovic.

Conform informațiilor publicate de IȘJ Bistrița-Năsăud:

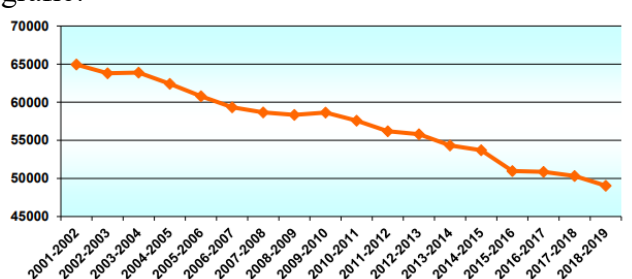
Numărul unităților de învățământ cu personalitate juridică care au funcționat în anul școlar 2019- 2020:			Numărul structurilor arondate în anul școlar 2019- 2020:			Numărul unităților de învățământ cu personalitate juridică care au funcționat în anul școlar 2020-2021			Numărul structurilor arondate în anul școlar 2020-2021		
în total	urbane	rurale	în total	urbane	rurale	în total	urbane	rurale	în total	urbane	rurale
117	52	65	187	32	155	118	53	65	177	29	148

Activitățile Extrașcolare se desfășoară la:

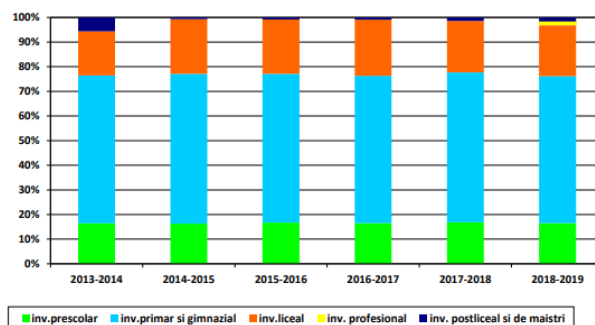
- Palatul copiilor;
- Centrul Județean de Excelență;
- Clubul copiilor;
- Clubul sportiv școlar.

Conform *Anuarului statistic al Județului Bistrița-Năsăud - 2019*:

- Evoluția populației școlare din județul Bistrița-Năsăud poate fi identificată prin următorul grafic:

- Structura personalului didactic de toate gradele din județul Bistrița-Năsăud

În prezent, Inspectoratul Școlar al Județului Bistrița-Năsăud, prin inspecția școlară realizează monitorizarea, controlul, îndrumarea și evaluarea modului și gradului de realizare a obiectivelor propuse de unitățile de învățământ din județul Bistrița-Năsăud, în funcție de proiecțiile județene și de prioritățile specifice. Activitatea de inspecție este organizată prin *Graful unic al activităților de îndrumare și control*, elaborat în baza documentelor de

legislație specifică și de analiză și proiecție la nivelul Inspectoratului Școlar al Județului Bistrița-Năsăud.

Pentru anul școlar 2020-2021, având în vedere condițiile speciale, generate de criza coronavirusului, *Graficul unic al activităților de îndrumare și control* - anul școlar 2020 – 2021 a fost adaptat stării de fapt și măsurilor specifice de prevenire a îmbolnăvirilor cu SARS-CoV-2. În funcție de evoluția situației la nivel național, județean sau de reconfigurarea altor calendare la nivelul MEC, pot fi aduse modificări Graficului unic al activităților de îndrumare și control al ISJ BN.

După aprobarea de către Guvernul României, în data de 14.07.2021 a memorandumului pentru proiectul "România Educată", urmează ca:

- până la 1 august să fie creat un grup interministerial coordonat de premier, al cărui vicepreședinte va fi ministrul Educației, care va monitoriza proiectul,
- până la 10 septembrie se va propune adoptarea unei hotărâri de Guvern privind aprobarea planului de acțiune cu termene și responsabilități pentru implementarea proiectului,
- până la 1 octombrie urmează să se elaboreze pachetul legislativ care să asigure implementarea proiectului 'România Educată',
- organizarea de consultări cu partenerii sociali, reprezentanți ai asociațiilor de părinți, ai mediului economic și al organizațiilor neguvernamentale pentru definitivarea pachetului legislativ, octombrie-noiembrie 2021, termen de implementare.

Conform proiectului, actualele Inspectorate Școlare Județene vor trece de la rolul de control la cel de sprijin și de administrare a sistemului județean de educație. Ele vor asigura, printre altele, definirea obiectivelor județene pentru educație, subsidiare obiectivelor naționale și vor monitoriza îndeplinirea acestora la nivelul unităților de învățământ. Denumirea acestor structuri se modifică în Centre Județene pentru Învățământul Preuniversitar (CJ-IP).

5.7 Sănătatea și situația socială

Structurile responsabile de domeniile sănătății și asistenței sociale din cadrul județului sunt:

- ✓ Direcția de Sănătate Publică a județului Bistrița-Năsăud;
- ✓ Serviciul Județean de Ambulanță Bistrița-Năsăud;
- ✓ Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Bistrița-Năsăud.

- ✓ Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă a județului Bistrița-Năsăud;
- ✓ Casa Județeană de Pensii Bistrița-Năsăud;
- ✓ Inspectoratul Teritorial de Muncă Bistrița-Năsăud;
- ✓ Agenția Județeană de Plăți și Inspecție Socială Bistrița-Năsăud.
- ✓ Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Bistrița-Năsăud (DGASPC)

Conform Breviarului statistic – 2020 al INS Bistrița-Năsăud:

- Principalele componente ale rețelei unităților sanitare din județ la 31 decembrie 2020 erau: 4 spitale, 4 ambulatorii integrate spitalelor, un preventoriu, 10 cabinete independente de medicină generală, 134 de cabinete medicale de medicină de familie, 16 cabinete medicale școlare, 105 farmacii, 23 puncte de lucru ale farmaciilor, 188 cabinete stomatologice independente, 8 cabinete stomatologice școlare, 23 de

laboratoare medicale, 50 de laboratoare de tehnică dentară, 46 societăți civile medicale de specialitate și 31 cabinete medicale independente de specialitate.

- Numărul paturilor din spitale în anul 2020 era de 1470.
- În anul 2020 numărul cazurilor de pacienți internați cu internare continuă în spitale a fost de 29278, totalizând 262436 om-zile de spitalizare.
- Numărul total al medicilor în anul 2020 a fost de 481, în creștere cu 4 față de anul anterior. Din aceștia 134 erau medici de familie.
- La 31 decembrie 2020, în județ își desfășurau activitatea un număr de 250 de medici dentiști, din care 195 în mediul urban.
- În anul 2020, la nivelul județului existau un număr de 105 de farmacii și 23 de puncte de lucru ale farmaciilor, unități deservite de 201 de farmaciști. Din totalul farmaciilor 47 erau în mediul urban, fiind deservite de 136 de farmaciști.

În prezent, județul Bistrița-Năsăud implementează proiectul cu titlul „RAISE: Retro-Digitalizarea Arhivei și Informatizarea Serviciilor Electronice la Consiliul Județean Bistrița-Năsăud”, în conformitate cu prevederile Contractului de finanțare nr.382 din 08.07.2019. Proiectul este finanțat din Fondul Social European (FSE) prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020, Axa Prioritară 2: Administrație publică și sistem judiciar accesibile și transparente, Operațiunea 2.1 - Introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică locală ce optimizează procesele orientate către beneficiari în concordanță cu SCAP. Conform prevederilor documentului „*Criterii de prioritizare a investițiilor în sectoarele sănătate, asistență socială, infrastructura de mediu și transport pentru realizarea bugetului Consiliului Județean Bistrița-Năsăud aferent anului 2021*”, se dorește a veni în sprijinul reprezentanților UAT din Județul Bistrița-Năsăud în procesul de prioritizare a proiectelor de investiții pe următoarele domenii: sănătate; asistență socială; infrastructură de mediu; infrastructură de transport.

Sistemul de sănătate în Județul Bistrița-Năsăud are ca scop sprijinirea acțiunilor întreprinse de către guverne și societăți în vederea: *"îmbunătățirii în mod semnificativ a sănătății și bunăstării populației, reducerii inegalităților în domeniul sănătății, întăririi sănătății publice și asigurării unor îngrijiri de sănătate centrate pe cetățeni, care sunt universale, echitabile, durabile și de înaltă calitate"*.

Infrastructura sportivă din județ cuprinde 104 terenuri de sport, 4 bazine de înot, 28 săli de sport, 7 complexe sportive și stadioane.

Tinte 2030 în domeniul SĂNĂTĂȚII:

- Asigurarea accesului universal la servicii de informare, educare și consiliere pentru promovarea prevenției și adoptarea unui stil de viață fără riscuri;
- Digitalizarea completă a sistemului de sănătate și, implicit eliminarea documentelor și registrelor tipărite pe suport de hârtie, pentru a eficientiza și a facilita intervențiile medicale, pentru a asigura populației accesul rapid la servicii medicale de calitate, la tratamente și medicamente și pentru monitorizarea eficientă a nevoilor;
- Reducerea prevalenței mortalității materne și infantile, a incidenței cancerului la sân sau de col uterin și a sarcinilor la adolescente, având ca obiectiv prioritar grupurile vulnerabile și defavorizate;

- Reducerea mortalității materne și mortalității neonatale, astfel încât să se situeze sub media UE;
- Creșterea acoperirii vaccinale până la nivelul minim recomandat de OMS pentru fiecare vaccin, prin dezvoltarea unei platforme comune de colaborare între autorități, medici, pacienți, organizații internaționale cu experiență în acest domeniu, reprezentanți ai companiilor în domeniu, precum și alți factori interesați;
- Promovarea conștientizării bolilor psihice, reducerea stigmatului și crearea unui mediu în care cetățenii afectați se simt acceptați și unde pot cere ajutor;
- Stoparea îmbolnăvirii de tuberculoză și combaterea hepatitei și a altor boli transmisibile;
- Reducerea cu o treime a mortalității premature cauzate de bolile netransmisibile prin prevenire și tratament și prin promovarea sănătății și bunăstării mintale;
- Reducerea mortalității cauzate de boli cronice;
- Reducerea consumului de substanțe.

La nivelul județului, în vederea aplicării politicilor sociale în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități, precum și a altor grupuri sau comunități aflate în nevoie socială, autoritățile administrației publice sunt cele care au atribuții privind administrarea și acordarea beneficiilor de asistență socială precum și a serviciilor sociale.

Sistemul asistenței sociale se bazează pe următorul principiu: din fonduri bugetare de stat sau din fonduri obținute voluntar de la indivizi sau de la comunitate sunt sprijinite persoanele în dificultate, în funcție de profilul necesităților lor. În acest caz, prestația se face în funcție de nevoile existente, conform principiului solidarității, nefiind dependentă de vreo contribuție personală anterioară, ca în cazul asigurărilor sociale.

Implementarea măsurilor de asistență și protecție socială se realizează în principal de agențiile județene pentru ocuparea forței de muncă, direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului, agențiile județene antidrog, direcțiile județene de sănătate publică, inspectoratele județene de poliție, inspectoratele școlare județene și serviciile publice de asistență socială.

DGASPC Bistrița-Năsăud - Principii și valori care stau la baza acordării serviciilor sociale

Principiile și valorile care stau la baza furnizării serviciilor sociale de către Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Bistrița-Năsăud sunt următoarele: solidaritatea socială, subsidiaritatea, universalitatea, respectarea demnității umane, abordarea individuală, parteneriatul, participarea beneficiarilor, transparența, nediscriminarea, eficacitatea, eficiența, respectarea dreptului la autodeterminare, activizarea, proximitatea, complementaritatea și abordarea integrată, concurența și competitivitatea, egalitatea de șanse, confidențialitatea, echitatea, focalizarea, dreptul la libera alegere a furnizorului de servicii.

5.8 Mediul

Conform Planului Județean de Gestionare a Deșeurilor în Județul Bistrița-Năsăud (2018-2025) este esențial să fie asigurat la nivel local a unui management performant al deșeurilor, cu un impact cât mai redus asupra mediului și a sănătății umane, cu un consum minim de resurse și energie, prin aplicarea la nivel operațional a ierarhiei deșeurilor implicând: prevenirea

generării deșeurilor, pregătirea pentru reutilizare, reciclarea, recuperarea și, ca ultimă opțiune preferabilă, eliminarea (incluzând depozitarea și incinerarea fără recuperarea energetică).

Strategia Națională privind Gestionarea Deșeurilor a creat cadrul potrivit realizării responsabilităților asumate de România, prin prezentarea acțiunilor necesare în vederea planificării și atingerii obiectivelor în domeniul deșeurilor. Pe de altă parte principalele obiective ale *Planului Național de Gestionare a deșeurilor* (PNGD) 2018-2025 constau în caracterizarea situației actuale în domeniu, identificarea problemelor care conduc la managementul inefficient al deșeurilor, stabilirea obiectivelor și țințelor la nivel național și identificarea necesităților investiționale.

În baza acestor documente strategice, precum și în condițiile Ordinului Ministerului Mediului, nr. 140/2019, privind aprobarea *Metodologiei pentru elaborarea, monitorizarea, evaluarea și revizuirea planurilor județene de gestionare a deșeurilor și a planului de gestionare a deșeurilor pentru municipiul București*, s-a elaborat *Planul Județean de Gestionare a deșeurilor pentru județul Bistrița-Năsăud-2020-2025*. PJGD cuprinde prezentarea și evaluarea alternativelor tehnice potențiale, calculul capacităților necesare și estimarea costurilor aferente implementării unui sistem integrat de management al deșeurilor la nivelul județului Bistrița-Năsăud. Sistemul integrat de management al deșeurilor propus de planul județean a fost centrat în jurul următoarelor cerințe principale având următoarele ținte asociate:

- Extinderea ariei de acoperire cu servicii de salubritate, atât în mediul urban cât și în cel rural;
- Implementarea și extinderea progresivă a serviciilor de colectare selectivă a deșeurilor municipale;
- Asigurarea mijloacelor de transport adecvate pentru fiecare tip de localitate;
- Recuperarea și reciclarea deșeurilor cu valoare economică;
- Reducerea cantității de deșeuri biodegradabile depozitate (în conformitate cu țințele stabilite în legislație);
- Amenajarea de stații de transfer.

Monitorizarea calității aerului la nivelul județului Bistrița-Năsăud se realizează prin intermediul sistemului de monitorizare continuă în stațiile automate amplasate în zone reprezentative ale județului.

Totodată, **Asociația Română pentru Smart City** a lansat în iunie 2021 programul **City Air**, primul program național de monitorizare a calității aerului în școli, care își propune să devină cea mai mare mișcare pentru îmbunătățirea calității aerului în unitățile școlare din România. Proiectul-pilot ce stă la baza realizării rețelei naționale City Air a demarat în Capitala României pe 8 iunie 2021, prin instalarea în 30 de școli din București a unor senzori pentru monitorizarea calității aerului, în interiorul și în exteriorul clădirii. Sensorii măsoară în timp real particulele în suspensie PM 1, PM 2.5, PM 10, umiditatea, presiunea și temperatura. City Air este realizat alături de partenerii de tehnologie Claritech, TNT Computers și INOESY. Asociația Nature Talks este partener al proiectului pe partea de educație și promovare. Accesul la date este gratuit, ele putând fi accesate pe map.cityair.ro. Sensorii de monitorizare a calității aerului, atât pentru poluarea din interior, cât și cea din exterior, apar pe platformă pe măsură ce sunt instalați în unitățile de învățământ.

5.9 Cultura

Instituțiile de cultură din județul Bistrița-Năsăud sunt mereu în atenția autorităților locale, primind respectul cuvenit. Astfel, fiind susținute de către Consiliul Județean în ultimii ani, acestea au fost modernizate și dotate, iar activitățile culturale și educative din județ se desfășoară în cele mai bune condiții.

Județul dispune de 8 muzee, 4 case de cultură, 56 cămine culturale, 129 biblioteci, din care una specializată, 60 biblioteci școlare și 60 de biblioteci publice.

Pe raza județului funcționează Instituții și Organizații culturale:

- Direcția Județeană pentru Cultură, Bistrița-Năsăud;
- Biblioteca Județeană „George Coșbuc”, Bistrița-Năsăud;
- Centrul Municipal pentru Cultură „George Coșbuc”;
- *Centrul Județean pentru Cultură, Bistrița-Năsăud* ;
- *Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud* ;
- Fundația "Societatea de Concerte";
- Uniunea Artiștilor Plastici din România;
- Centrul Cultural „Dacia”;
- Ansamblul Folcloric "Balada";
- Asociația Culturală "Alumar";
- Asociația Culturală "Argument";
- Asociația Culturală "România din inima mea".

Patrimoniul cultural al județului Bistrița-Năsăud este bogat în:

- monumente și situri arheologice;
 - clădiri și case memoriale;
 - monumente de artă plastică și cu valoare memorială;
 - zone istorice urbane și rurale;
- cărora li se mai adaugă și tradițiile specifice zonei.

Orașul Bistrița păstrează azi 54 de monumente de arhitectură, situri arheologice și monumente sculpturale de interes național/internațional și 145 de interes local. Între acestea Biserica Evanghelică din Piața Centrală este cel mai reprezentativ simbol arhitectural al orașului. Construită din secolul al XIII-lea în mai multe etape este azi o biserică hală de mari dimensiuni, cu cel mai înalt turn bisericesc din piatră din România (cca. 75 m).

La Bistrița, poetul pașoptist Andrei Mureșanu a compus „Deșteapă-te române” imnul de astăzi al României, fapt pentru care există în municipiu o casă municipală muzeu dedicată acestui mare patriot român, precum și o impunătoare statuie a lui aflată în centrul municipiului, unde se celebrează în fiecare an principalele evenimente comemorative naționale. De-a lungul istoriei, municipiul Bistrița a făcut trecerea de la burg german la oraș industrial. Din secolul al XIX - lea orașul își demolează o parte a zidurilor păstrând doar Turnul Dogarilor, iar în locul șanțurilor și pietrelor de zid se sădesc șirurile de castani ce fac azi din Bistrița, un oraș verde și secular.

Monumente de arhitectură:

- Cetatea Bistriței (secolele XV-XVI) din care se păstrează Turnul Dogarilor și câteva fragmente de ziduri.
- Sugălete – complex din 13 clădiri datând din secolele XV-XVI, cele mai tipice construcții renașcentiste din Transilvania. Sugăletele sunt formate din mai multe clădiri

etajate, legate între ele prin niște intrări spațioase ce formează o galerie cu 20 de bolți ce se sprijină pe 21 de pilaștri.

- Casa Argintarului – monument de arhitectură de la începutul Renașterii.
- Casa lui Ion Zidarul - Casa lui Johannes Lapidica – monument de arhitectură de la începutul Renașterii. Cea mai veche clădire din Bistrița.
- Palatul Culturii, Bistrița.
- Colegiul Național "Liviu Rebreanu".
- Colegiul Național "Andrei Mureșanu".
- Primăria veche.
- Banca Națională, Bistrița.
- Clădirea Poștei Vechi, Bistrița.

Lăcașe de cult:

- Biserica evanghelică a fost construită inițial în stil romanic, fiind extinsă în a doua jumătate a secolului al XIV-lea în stil gotic. Turnul bisericii a fost ridicat între anii 1487 și 1519. Are o înălțime de 75 m, fiind unul din cele mai înalte turnuri gotice din Transilvania.
- Biserica „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului” - fostă biserică a mănăstirii minorite, devenită în secolul al XIX-lea greco-catolică, este de stil gotic timpuriu (1270-1280), cu influențe cisterciene. Din 1948 este folosită de o parohie ortodoxă română. Din 1990 este revendicată ca biserică protopopială de către Biserica Română Unită (Greco-Catolică) BRU.
- Catedrala ortodoxă „Sfinții Trei Ierarhi” din Bistrița
- Biserica romano-catolică
- Sinagoga din Bistrița
- Mănăstirea dominicană din Bistrița

Muzee și expoziții:

- Muzeul Județean Bistrița-Năsăud, Bistrița;
- Muzeul de sub poartă, Livezile;
- Muzeul Casa Argintarului, Bistrița;
- Casa Memorială Andrei Mureșanu, Bistrița
- Galeria Arcade 24
- Sala de expoziții „George Coșbuc”
- Muzeul Grăniceresc Năsăud.

Obiective memoriale:

Cimitirul eroilor români, germani și maghiari căzuți în Primul Război Mondial este amplasat în incinta cimitirului românesc din municipiul Bistrița. În cadrul acestuia sunt înhumați 121 de eroi, în morminte individuale, iar ca însemne de căpătâi au câte o cruce din beton. În cimitir se află și două monumente comemorative: un obelisc și un altar, ambele realizate din beton și piatră. Pe fațada obeliscului este un înscris comemorativ: „Construit de Societatea „Cultul Eroilor” Comitetul Central, cu concursul Comitetului Județean Bistrița, în frunte cu autoritățile militare și civile. 1937 / Aici odihnesc ostașii căzuți la datorie pe aceste locuri în războiul 1916-1919“. Pe fațada celui de-al doilea monument scrie în limba română:

„Eroilor din 1914-1918“. Același înscris, dar în limbile germană și maghiară, este pe fețele II și III, în timp ce pe fața a IV-a sunt inscripționate numele celor 121 de eroi.

Rețeaua unităților cu valoare culturală și în același timp turistică cuprinde câteva elemente cu valoare de unicat, ce pot fi întrebuințate la sporirea potențialului cultural și în egală măsură a celui turistic. Astfel de obiective cu valoare culturală deosebită sunt: Casa Memorială „George Coșbuc” din comuna Coșbuc, Casele Memoriale „Liviu Rebreanu” din comuna Maieru și satul Liviu Rebreanu și Casa Memorială „I. Pop Reteganul” din comuna Petru Rareș (Reteag).

Manifestările cu caracter cultural-artistic tradițional desfășurate în municipiul Bistrița sunt: Zilele Bistriței, Festivalul internațional de folclor „Mărul de Aur” și Festivalul „Nunta Zamfirei”, iar în localitatea Năsăud manifestarea cultural-folclorică „De Ispas la Năsăud”.

Datini și Obiceiuri

În județul Bistrița – Năsăud există câteva obiceiuri tradiționale care au păstrat până astăzi formele ample de desfășurare, în care vechile rituri se îmbină cu acte ceremoniale și cu manifestări spectaculoase. Obiceiurile populare s-au constituit în relație cu sărbătorile creștine, cu viața agrară din cele patru anotimpuri, cu viața pastorală, precum botezul, nunta și moartea, care se asociază cu datini și obiceiuri, acestea fiind completate cu evenimente din viața comunității. Totodată, obiceiurile tradiționale s-au păstrat în structura tradițională doar în unele zone mai izolate din munți sau din câmpie, iar în zonele rural-urbane acestea au fost completate cu accent modern. Se mai pot întâlni obiceiuri populare, care sunt însoțite de spectacole folclorice și sărbători ale satelor la: Mocod, Tăure, Figa, Căianu Mic și Mare, Șieu-Cristur, Maieru, Sebiș, Valea Bârgăului și Valea Someșului.

Dintre obiceiurile tradiționale care se pastrează vii și în zilele noastre se pot menționa:

Colindatul este un obicei tradițional care a ajuns până astăzi a fi o manifestare de mare amploare, când copiii și maturii merg să colinde, mai ales în serile din ajunul Crăciunului.

În Ajunul Crăciunului, primii care pleacă la colindat sunt copiii mici, care trec din casă în casă și rostesc: „Bună dimineața la Moș Ajun!”. Pentru colindul lor, primesc bani, covrigi sau mere. În jurul prânzului, la colindat merg și copiii mai mari. Ei formează cete sau merg singuri la casele vecinilor și prietenilor pe care îi întreabă: „Primiți colinda?”. Dacă gazda le răspunde afirmativ, încep cântecul și la încheiere spun: „Slobozi-ne gazdă-n casă./ C-afară plouă de varsă și ne ninge de ne stinge”. Colindătorii sunt poftiți înăuntru și răsplățiți cu prăjituri, suc, dar și cu bani. Abia după ce se înserează, la colindat pornesc și tinerii, care merg, de regulă, la cunoscuți unde petrec mai mult timp în compania gazdelor. Sunt invitați la masă și serviți cu prăjituri și vin, dar nu li se oferă bani. Adulții pleacă la colindat după ce se înnoptează bine. Ei încep colindatul cu casa preotului și continuă cu locuințele primarului și ale altor oameni de vază din sat, care sunt obligați să țină poarta casei deschisă până în zori, semn că sunt bucuroși de oaspeți. Colindatul poate dura până dimineața și este reluat și în ziua de Crăciun.

Valea Rodnei e clasată în a treia zonă a tipului de colindat din Transilvania: grupuri de câte 4-10 feciori se strâng și merg să colinde fetele alese de ei, pe care le vor duce apoi la „Bere”, petrecere ce începe a doua zi de Craciun. În primul rând sunt feciorii care colindă fetele, apoi sunt oamenii însurați care se adună câte 2-4 perechi și se colindă reciproc sau merg să colinde nașii unora dintre ei. A treia categorie de colindători sunt colindătorii

cei mai nevoiași, care foloseau până nu demult sărbătorile de iarnă ca mijloc de a câștiga bani sau alimente, mai ales făina de porumb. Ei îi colindă pe toți cei pe care-i găsesc acasă de Crăciun și Anul Nou, și la Bobotează.

Ta, ta, ta, caprita ta...

Teatrul popular. În cadrul sărbătorilor de iarnă ale Crăciunului și ale Anului Nou se practică teatrul popular „Irozii”, precum și teatrul cu măști „Capra”, denumită pe valea Someșului „Turca”, denumire ce predomina în Transilvania”.

Steaua, Vișlaimul și Irozii – sunt pe cale de dispariție, ele fiind păstrate doar de membrii unor ansambluri folclorice, care obișnuiesc să le prezinte în diverse festivaluri.

Plugușorul – obicei care are loc în ajunul Anului Nou și care are ca scop urări pentru bunăstarea viitoare - ceata de urători formată din patru până la douăzeci de flăcăi sau bărbați însurați de curând, pleacă din casă în casă să ureze cu Plugușorul. Pe vremuri, se prindeau la plug 10-12 boi adevărați și se trăgea o brazdă, după urât, gazdei.

Alduitul - în dimineața Anului Nou sau Sfântului Vasile se prezintă copiii mici, sub 7 ani, care urează „An nou fericit !”, în schimbul unui colăcel de grâu, iar în timpul mai nou se dau turtițe în loc de colăci.

Obiceiuri de Bobotează - obiceiurile legate de Sărbătoarea Bobotezei sunt păstrate cu sfințenie în satele de munte din județul Bistrița-Năsăud:

- colindatul celor care poartă numele de Ion, în costume de personaje malefice, crezându-se că numai astfel sătenii vor fi feriți de rele.
- în ajunul Bobotezei, fetele de pe meleagurile bistrițene își fac o turtă din făină, apă și sare, pe care o coc pe plita sobei, iar pe înserate mănâncă acea turtă, însă fără să bea apă. Înainte de a se culca, fetele pun un pahar plin cu apă la capul patului. Se spune că băiatul care îi va oferi în vis paharul de apă, va fi ursitul fetei.
- picurarea apei sfințite de Bobotează în apa de băut a animalelor reprezintă o tradiție care se păstrează în special în mediul rural, această tradiție înseamnă purificare și o prețuire a oamenilor față de animalele care l-au primit pe Iisus în momentul nașterii sale, în peștera din Bethleem.

Hâzii - este un obicei tradițional de iarnă păstrat în localitatea Chintelnic, din subzona Șieu Mocănime, și se desfășoară în Ajunul Bobotezei. În această seară, conform tradiției pe ulițele satului își fac apariția “hâzii” sau “mascații”, sosirea lor pe la casele gospodarilor fiind mai ales un prilej de bucurie și amuzament general. Cel mai adesea, băieții de deghizează în fete, tinerii travestiți formează un alai de nuntă, iar bătrânii spun că umblă cu “moartea” prin sat.

Costumele “hâzilor” sunt fie straie populare, fie sunt confecționate din haine vechi, în funcție de personajele interpretate: moși, babe, doctori, ofițeri, miri etc. Ca să fie siguri că nu sunt recunoscuți, mascații își schimbă chiar și vocile, spre amuzamentul gazdelor, care îi întâmpină cu vin fiert și prăjituri.

În fiecare an, de Ajunul Bobotezei, oamenii din satul Chintelnic, județul Bistrița-Năsăud, obișnuiau să aștepte colindătorii costumați cât mai înfricoșător posibil, cunoscuți și sub numele de ”Hâzii”, care alungau spiritele rele din casele sătenilor. Din cauza pandemiei, în 2021 este pentru prima dată în ultimii 60 de ani, de când acest obicei a fost oprit. Localnicii se tem să mai primească colindătorii în locuințe de frica virusului.

Craii de la Mocod - este un obicei care face parte din ciclul sărbătorilor populare de primăvară, fiind înrudit cu “Plugarul”, “Tânjaua” și “Ieșitul întâi la arat”, ceremonii agrare practicate în zona Maramureșului. George Coșbuc referindu-se la originea “Crailor” a apreciat că este un obicei specific războinic, aducând aminte de felul cum își aleg popoarele primitive căpeteniile lor, la echinoxul de primăvară. În ținutul Năsăudului, obiceiul “Crailor” este prezent numai la Mocod și se performează în cele trei zile de sărbători ale Paștelui.

Sezatoare la Sita, comuna Spermezeu, jud. Bistrita-Nasaud

Șezătoarea - o activitate obișnuită în puținele sate care mai păstrează tradiția. După terminarea muncilor agricole, când lumea satelor intră într-o perioadă de repaus relativ, dar mai ales după Lăsatul Secului de Crăciun (15 noiembrie), începea sezonul șezătorilor. Șezătorile erau întâlniri comunitare cu caracter lucrativ dar și distractiv, lumea satelor îmbinând în mod plăcut lucrul cu distracția. Erau locul în care se învățau deprinderi practice dar se derulau și numeroase obiceiuri. În Postul Crăciunului, una din principalele preocupări casnice era de torsul cânepii, inului și a lânii, care se făcea cu mai multă plăcere, cu mai mult spor și în condiții mult mai bune în cadrul unor întâlniri comunitare. Șezătorile puteau fi organizate ad-hoc, în zilele lucrătoare, la una sau mai multe case, și erau de mai multe feluri. Ele puteau să aibă un caracter de întraajutorare atunci când mai multe femei sau tinere participau la torsul cânepii sau a lânii unei gospodine, operația repetându-se, apoi, la casa fiecărei participante. Puteau să fie, însă, și întâlniri în cadrul cărora fiecare participantă torcea materialul adus cu sine. O profesoară de economie, sprijinită de un pictor, care și-a pus casa la dispoziție, doresc să reînvie tradiția șezătorilor de altadata pe valea Bargaului.

În căsuța gătită pentru oaspeți a pictorului Dan Ionita, femei și bărbați, tineri și bătrâni s-au strâns să învețe meșteșuguri vechi de sute de ani.

Înstruțatul bouului - este un obicei agro-pastoral și aparține riturilor de fertilitate din preajma solstițiului de vară. Această datină are în centrul său animalul sacru, puternic, dătător de viață și roade. Se sărbătorește în ziua de Rusalii, în câteva sate: Tăure, Figa, Șieu-Cristur, Căianu Mare și Căianu Mic. Structura acestui obicei agrar cuprinde următoarele etape: împletirea cununii de flori, împănatul bouului, purtatul spre casa gospodarului, sosirea alaiului festiv la gazdă, ospățul și jocul.

Cununa grâului este sărbătoarea recoltei de la sfârșitul secerișului. Obiceiul cununii secerișului cuprinde în structura sa următoarele etape: împletirea obiectului ritual, purtatul cununii la casa gazdei, masa comună, jocul cununii. Zona Năsăudului constituie un nucleu centralizator al obiceiului. Aici cununa este mai bogată prin dimensiunea mare a împletiturii de spice și prin frumusețea cântecelor de cunună ce acompaniază aducerea obiectului ritual. Această datină s-a păstrat într-un cadru amplu ce implică întreaga comunitate sătească.

Sărbătoarea Sânzâienelor - Ziua Sfântului Ioan Botezătorul, 24 iunie, coincide cu sărbătoarea populară Sânzâienele. Noaptea care o precede e plină de mistere și ritualuri populare iar originile sale merg cu mult timp în urmă. Se crede că denumirea provine de la zeița romană Diana – Sanctae Dianae. Herodot indentifică, însă, în cultura tracilor, o divinitate cu numele Artemis-Bendis, nimic altceva decât un avatar al Sânzienei din basmele autohtone. O altă explicație dată de etnologi ne duce la un vechi cult solar, în care acestea sunt considerate preotesele Soarelui.

În localitatea Maieru din Bistrița Năsăud, în Borșa sau în Moisei, Maramureș, în noaptea de Sânziene se înalță focuri pe dealuri.

Ansamblul Profesionist "Dor Românesc" activează în cadrul Centrului

Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud și în iunie 2021 a celebrat 25 de ani de activitate. Cu prilejul acestui eveniment, Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, cu sprijinul Consiliului Județean Bistrița-Năsăud a organizat un spectacol extraordinar în centrul orașului. Spectacolul aniversar 25 de ani de „Dor Românesc” a debutat cu un simpozion la care au participat directorii Centrelor Județene pentru Cultură din țară și directorii celor mai importante ansambluri profesioniste. La simpozion s-a discutat soarta folclorului din România și cei peste 30 de invitați, care au participat la simpozion, au susținut punctul de vedere remarcat de prezentatoarea Iuliana Tudor de la TVR: *„Credem că rezultatul acestei întâlniri este extrem de benefic pentru tot ceea ce se întâmplă cu breasla noastră, cu stadiul culturii tradiționale din România... ”*.

Festivalul Județean de Folclor “Alaiul Nunților de pe Valea Bârgăului”.

Există obiceiuri legate de ciclurile vieții omului care sunt amplificate de către comunitate în serbări sau festivaluri. Cel mai cunoscut dintre acestea este legat de obiceiul nunții: Festivalul Județean de Folclor “Alaiul Nunților de pe Valea Bârgăului”. În cadrul acestui festival sunt prezentate diferite secvențe din ceremonialul de nuntă în forma specifică Văii Bârgăului: peșitul miresei, “tocmala”, strigături la mire și la mireasă, “jocul miresei în bani”, “strigătura la găină”, “datul colacului la soacră”, “datul cămășii la mire”.

Datini de prevestire a noului an și datini de prevestire a viitorului oamenilor.

Calendarul de ceapa - este o practică de aflare a mersului vremii în noul an, pentru ca omul simplu să știe cum să-și organizeze muncile câmpului. În seara de Anul Nou se taie o ceapa în două, alegându-se 12 gaoci (foi de ceapa) de dimensiuni egale. Acestea se așază pe o scândură, atribuindu-i-se fiecărei foi numele unei luni a anului și punându-se în ele sare. Ele se puneau într-o cameră fără foc. A doua zi se citea calendarul: în care gaocă se topise sarea în întregime pe ambele cavități era luna moale, ploioasă, în care se topise numai pe o cavitate (stanga sau dreapta) era ploioasă în prima jumătate (stanga) sau în a doua jumătate (dreapta). Dacă sarea nu era topită (dizolvată), luna era secetoasă fie în întregime, fie în jumătate: prima secetoasă (de la 1-15), a doua secetoasă (de la 15-30).

Creanga de mar - în manuscrisele lui Ion Pop Reteganul de la Academia Română se menționează un obicei practicat, înainte de anul 1900, pe Valea Someșului: „În ajunul Anului Nou rup o creangă de mar și o pun într-un vas cu apă rece și cu acela în fereastră- dinlauntru și o ții până la Boboteaza; dacă până atunci e în floare e semn că primăvara e bună, ba din contra- vai și amar”.

Usile deschise și focul nestins - în unul din manuscrisele lui Ion Pop Reteganul de la Academia Română se regăsește însemnarea: „Spre ziua de Anul Nou nu-i bine să se stingă focul, nici lumanarea, nici să adormi cu usile închise, ca să poată intra norocul și chiar de-i dormi — aflând lumina și foc — să nu se nădăiască că tu dormi”.

Legatul parilor. Are loc tot în noaptea de Anul Nou, când fata, apropiindu-se de un gard de nuiele, închide ochii și pune mâna pe primul par din gard. De la acesta numără înapoi 9 pari până când ajunge la ultimul par, când deschide ochii: „îl privește cu de-amanuntul, dacă parul ultim e drept, frumos, cu coaja, gros, barbatul va fi bogat, frumos și bun, dacă e fără coaja, subțire, barbatul va fi sărac și slab, dacă parul are cepuri, barbatul care o va lua în căsătorie e văduv cu atâția copii câte cepuri are”.

Razimatul lemnelor - are ca scop de a constata dacă în familia respectivă în cursul anului ce vine va avea loc un deces al vreunui membru al familiei: rezemarea unor bucăți de lemn egale cu numărul membrilor din familie se face în tărnat „în loc mai ascuns, în sus și-n jos de perete. A doua zi de dimineață, care va fi căzut, e semn că acela în cursul anului va muri”.

Farsangul. Este un obicei practicat de comunitatea romano-catolică la începutul Postului Mare, al Pastelui, obicei ce s-a practicat până prin anii 1985, când organele de partid, care nu aveau acest gen de manifestări l-au interzis. Înainte de intrarea în post se organizează o petrecere care durează trei zile, în cea, încheiată în cea de-a treia zi cu un bal mascat.

(Sursa: <https://www.scripgroup.com/afaceri/turism/OBICEIURI-SI-TRADITII-POPULARE25745.php>)

5.10 Turismul

Turismul se constituie într-un sector distinct, datorită condițiilor naturale oferite de zona geografică a județului și de baza materială existentă.

Județul Bistrița-Năsăud dispune în prezent de un potențial turistic deosebit și bogat. Acesta este valorificat prin posibilitatea de practicare a mai multor tipuri de turism: de agrement și recreere, agroturism, turism cultural, turism verde, sporturi de iarnă, alpinism, turism de aventură, etc. Zona montană intens cercetată de turiști îndeplinește funcții complexe de odihnă, cură și tratament, drumeție și sport.

Dintre principalele obiective și atracții turistice ale județului Bistrița-Năsăud sunt: *Parcurile Naționale Rodna și Călimani*, cele câteva *rezervații naturale* (Tăușoare, Ineu-Lala, Cetățele, Izvorul Bătrâna), *vulcanii noroioși de la Monor*, *parcul dendrologic Arcalia* și multe defilee și văi deosebit de frumoase.

În zonele montane ale județului se poate practica alpinismul, se pot organiza drumeții, la Piatra Fântânele se pot practica sporturi de iarnă, existând aici piste pentru schi, o instalație pentru telescaun și o pistă pentru bob.

În prezent, municipiul Bistrița deține o platformă industrială cu potențial însemnat, o rețea comercială considerabilă și deține atracții turistice atât pentru vizitatorii români cât și pentru cei străini. Iar, prezentarea județului Bistrița-Năsăud a fost realizată de către ADI Turism printr-un Film, care descrie valorile culturale și etnografice specifice regiunii de desfășurare a județului (Sursa: <https://www.nord-vest.ro/un-nou-film-de-prezentare-a-judetului-bistrita-nasaud/>)

5.11 Valorile județului Bistrița-Năsăud

Cele mai mari valori sunt constituite din bunurile cu semnificație istorică, documentară, artistică și etnografică care aparțin în majoritate cultelor religioase din județ.

Prin aceste valori se conturează specificul național al culturii, recunoscut pe plan internațional. Starea actuală a unor bunuri de patrimoniu impune în mod obligatoriu intervenții

de restaurare, în special asupra patrimoniului iconografic eclezial în care se regăsesc valori excepționale reprezentate de icoane din sec. XVIII.

Astfel, principalele valori ale județului Bistrița-Năsăud sunt:

Munții Rodnei, unde pot fi întâlnite cele mai vizibile urme lăsate de ghețarii cuaternari de pe toată suprafața lanțului Carpat. Astfel de urme mai pot fi întâlnite și în Munții Maramureșului, Munții Făgăraș, Munții Lotrului, Munții Retezat, Munții Bucegi, Munții Godeanu, Munții Țarcu, Munții Șureanu, Munții Parâng, Munții Iezer-Păpușa și Munții Cindrel.

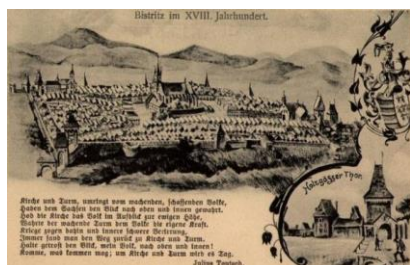
În arealul Munților Rodnei se găsesc 67 de lacuri glaciare, iar Lacul Iezer are forma României dacă este privit din creastă.

În anul 2005 a fost identificată în parc o specie de fluture, *Apotomis infida*, unică în România.

Parcul Național Munții Rodnei, Județul Bistrița-Năsăud, este o arie protejată de interes național ce corespunde categoriei a II-a IUCN (parc național) situată în nordul României, pe teritoriile județelor Bistrița-Năsăud și Maramureș, în zona centrală a Munților Rodnei.

Parcul Național Munții Rodnei este desemnat internațional ca Rezervație a biosferei de către Comitetul UNESCO, în cadrul programului "*Omul și Biosfera*".

Cetatea Bistriței (secolele XV-XVI) din care se păstrează Turnul Dogarilor și câteva fragmente de ziduri.

O parte din zidul cetății și turnul Dogarilor.

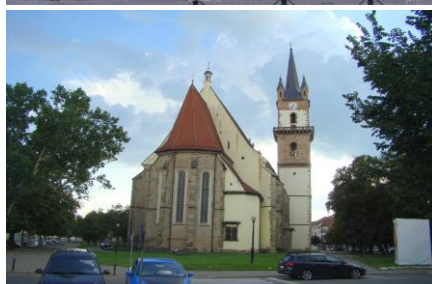

Sugălete – complex alcătuit din 13 clădiri datând din secolele XV-XVI, cele mai tipice construcții renașcentiste din Transilvania. Sugăletele sunt formate din mai multe clădiri etajate, legate între ele prin niște intrări spațioase ce formează o galerie cu 20 de bolți ce se sprijină pe 21 de pilaștri.

Casa Argintarului - un monument de arhitectură, din Bistrița, de la începutul Renașterii.

Monumentul de arhitectură de la începutul secolului al XVI-lea, fostă locuință a unui mare meșter bijutier care i-a înfrumusețat fațada (între 1560-1563) cu admirabile ancadramente de piatră în stilul Renașterii, executate de arhitectul elvețian Petrus Italus.

Biserica Evanghelică, aflată în centrul orașului Bistrița, este un monument de arhitectură reprezentativ pentru tranziția de la stilul gotic la cel al Renașterii în Transilvania. Turnul bisericii, cu o înălțime de 75 m, este cel mai înalt turn medieval din România.

Casa lui Ion Zidarul - Casa lui Johannes Lapidida – monument de arhitectură de la începutul Renașterii, cea mai veche clădire din Bistrița (anul 1500). Casa lui Johannes Lapidida din Bistrița (Casa lui Ioan Pietrarul) a fost construită în jurul anului 1500 în stil gotic, fiind unul din cele mai reprezentative monumente ale arhitecturii gotice din Transilvania. Primul proprietar este Andreas Beuchel. Inițial aceasta a fost o parcelă, ocupată începând cu secolul XIII, când s-a ridicat o construcție de lemn în care a funcționat un atelier pentru prelucrarea pieilor, ulterior fiind amenajat un atelier de prelucrare a fierului. Edificiul din piatră a fost ridicat pe parcela amintită în a doua jumătate a secolului al XV-lea, de către noul proprietar, Andreas Beuchel, cel care a achiziționat-o în jurul anului 1520, pentru ca, în 1522 să se instaleze în noua casă. Ajunsă în 1538 proprietatea lui Johannes Lapidida, numit și Muratoris (în germană *Hans Maurer*, în trad. *Ioan Pietrarul* sau *Ioan Zidarul*), meșter pietrar sas bistrițean ce lucrase în Moldova în timpul lui Petru Rareș. Clădirea a suferit ulterior o serie de modificări în stilul Renașterii transilvănene. Clădirea este unică în Europa, fiind prima casă care face trecerea de la Goticul târziu la Renaștere, într-o Renaștere timpurie în Transilvania.

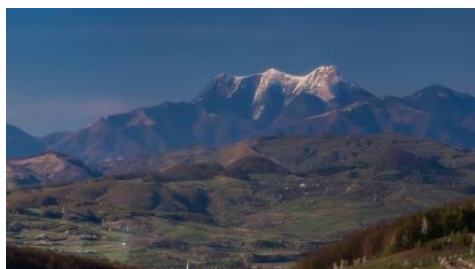

„Casa Ioan Zidarul” marchează trecerea de la arhitectura gotică la cea renașcentistă, trecându-se, mai ales în zona centrală, la construcții din piatră, spațioase, pe două niveluri.

(Sursa: <https://ro.wikipedia.org/>)

Valori arheologice ale județului, redată în artă fotografică:

O inițiativă adresată tuturor pasionaților de fotografie și istorie - redarea Limes-ului prin arta fotografică și conștientizarea valorii lui patrimoniale, care reprezintă unul dintre cele mai interesante elemente ale patrimoniului arheologic din județul Bistrița-Năsăud

Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, promovând acest areal și valorile arheologice pe care le are județul Bistrița-Năsăud, în anul 2018 a organizat o Expoziție interactivă de fotografie cu tematică arheologică - Foto Limes. Aceasta s-a adresat tuturor iubitorilor și pasionaților de fotografie și istorie, interesați în a promova într-o formulă inedită unul dintre cele mai interesante elemente ale patrimoniului arheologic al județului Bistrița-Năsăud, Limes-ul roman. Arealul se întinde pe o suprafață a județului extrem de generoasă pe raza localităților din comunele Ciceu-Mihăiești, Ciceu-Giurgești, Uriu, Căianu Mic, Spermezeu, Zagra, Salva, orașul Năsăud, Feldru, Livezile, Șieu-Măgheruș, Șintereag, Mărișelu, Budacu de Jos, Cetate, Șieu, Șieuf, Monor.

Asociația „Produs în Bistrița-Năsăud” are obiectivele generale principale: • Identificarea și susținerea intereselor micilor și marilor producători din județul Bistrița-Năsăud; • Reprezentarea producătorilor locali din județul Bistrița-Năsăud, atât la nivel local, cât și la nivel național și internațional; • Promovarea produselor locale, a tradițiilor și culturii locale, a meșteșugurilor, a valorilor locale; • Realizarea unui cadru pentru protejarea producătorilor locali din județul Bistrița-Năsăud, atât la nivel local, cât și la nivel național și internațional.

Potențialul cultural al județului este conferit de numărul mare de monumente istorice și de patrimoniul cultural mobil cărora li se mai adaugă și tradițiile specifice zonei.

În acest domeniu la nivelul județului există:

- monumente și situri arheologice;
- clădiri și case memoriale;
- monumente de artă plastică și cu valoare memorială;
- zone istorice urbane și rurale.

Vestigii istorice

Biserica Evanghelică din municipiul Bistrița, construită în urmă cu aproape 600 de ani, este reprezentativă pentru arhitectura gotică a Evului Mediu. Biserica Evanghelică este și va rămâne simbolul municipiului Bistrița. Aceasta a fost concepută în stilul gotic, având cel mai înalt turn medieval din România de 75 de metri. Sub zidurile actualei biserici se află fundațiile lăcașului de cult ridicat de primii coloniști sași. Cel dintâi paroh atestat documentar a fost Johannes plebanus de Bystricia care figurează în registrele de evidență ale dijmelor papale pe anii 1332–1333.

Biserica romano-catolică - Ansamblul mănăstirii călugărilor piariști, azi ansamblul bisericii romano-catolice „Sfânta Treime”, municipiul Bistrița.

Biserica romano-catolică din Cristeștii Ciceului, Bistrița-Năsăud cu hramul Sfântul Rege Ștefan, este un monument istoric aflat pe teritoriul satului Cristeștii Ciceului, comuna Uriu. Biserica a fost construită între secolele XIII- XIV și a fost supusă mai multor transformări în secolele XVI- XVIII.

Mănăstirea minorită/franciscană „Sf.Andrei”, azi ansamblul Bisericii ortodoxe „Intrarea in Biserica a Maicii Domnului”, cunoscută și drept *Biserica de la Coroana*, cu noul hram *Intrarea în Biserica a Maicii Domnului*, este un monument istoric și de arhitectură din sec. al XIII-lea situat în *Piața Mare* din municipiul Bistrița. Edificiul este o biserică de tip sală, cu bolți în cruce, pe ogive, reprezentativ pentru goticul transilvănean timpuriu de filiație cisterciană.

Parohia Greco-Catolică Buna Vestire Bistrița este încadrată în protopopiatul Bistrița. Biserica nou construită are hramul Buna Vestire. Aici funcționează și Parohia Bistrița II. Asociații/grupuri care activează în parohie: Reuniunea marină

Fostul ansamblu al *Bisericii Evanghelice*, sat Dumitra, județul Bistrița-Năsăud reprezintă astăzi *Ansamblul Bisericii Ortodoxe „Sf. Ap. Petru și Pavel”*. Este atestat documentar în anul 1447 și reconstruit în stil neogotic între anii 1895 – 1899, astăzi se mai păstrează doar turnul-clopotniță, construit în anul 1488, și câteva fragmente din zidul de incintă -hersa care închidea intrarea principală și meterezele în formă de gaură de cheie întoarsă. Parterul turnului este acoperit de o boltă în formă de cruce pe ogive, iar accesul către etajul I se face prin casa scării. La primul etaj era amenajată „camera slăninilor”, de unde turnul a preluat

denumirea de „Turnul Slăninilor”, la al II-lea etaj se găsea încăperea ceasului, iar la al III-lea, cea a clopotelor.

Sinagoga din Bistrița este un lăcaș de cult evreiesc din municipiul Bistrița, localizat pe Str. General Grigore Bălan nr. 10. Ea a fost construită în anul 1856. Edificiul a fost inclus pe Lista monumentelor istorice din județul Bistrița-Năsăud din anul 2015.

Potențialul natural de care dispune județul: izvoarele de ape minerale cu potențial terapeutic, zonele Rodna cu Parcul Național Munții Rodnei, Valea Vinului, Valea Blaznei care pot fi valorificate turistic (turism tematic, turism montan, agroturism).

Resurse naturale neregenerabile de pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud sunt:

Minerurile polimetalice plumbo-zincifere se găsesc în zona Rodna - Valea Blasnei. Exploatarea acestora a încetat în anul 2007. În aceste zone se mai găsesc zăcăminte auro-argentifere și magnetită care însă nu se exploatează.

Rocile utile :

- ✓ *Nisipuri și pietrișuri (balast) din zona de terasă a râurilor Someșul Mare.* Acestea sunt exploatare de numeroase societăți comerciale cum ar fi: ACI Cluj SA, LDP SA Bistrița, CML RO SRL, Moişan Transimpex SRL, Matcon SA, Îndemânarea SRL, Dimex SRL, Ssicora SRL, Cotuțiu Construct, Star SRL, Prosperus Min SRL, etc.
- ✓ *Argile comune* – au fost exlpoatate în anul 2011 din zonele Lechința, Valea Glodului-Șanț, Dumitra și Budești de către societățile Prodmarom SRL, Ceramica Lec, Iridex Grup Construcții, Mis Grup SRL.
- ✓ *Andezite* –roci care se găsesc în munții vulcanici (Pietriceaua-Colibița, Arșita-Măgura Ilvei, Turnuri-Valea Ilvei, Ardealul-Șanț și Valea Cuculeasa-Lunca ilvei). Au fost exploatare în anul 2011 de către SC Petromobex SRL, Andezitul SRL, Tavcost Impex SRL, Lafarge, Agregate Betoane SA, Mis Grup SRL, etc.

Personalități

Județul Bistrița-Nasăud a dăruit țării o seamă de personalități marcante, dintre care:
George Coșbuc, Andrei Mureșanu, Liviu Rebreanu, Grigore Moisil, Ion Pop Reteganul

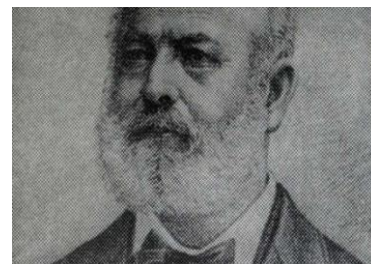

Fig. Personalități istorice marcante ale culturii și științei naționale născute în județul Bistrița-Năsăud - de la stânga la dreapta:

Andrei Mureșanu, Liviu Rebreanu, George Coșbuc, Ion Pop Reteganul, Grigore Moisil .

(Sursa: <http://ro.wikipedia.org/wiki/Bistrița>, APM Bistrița-Năsăud);

Printre personalitățile care fac cinste județului Bistrița-Năsăud se numără și Florian Porcius, învățătorul care a pus bazele botanicii românești, acesta fiind și unul dintre creatorii terminologiei botanice din România.

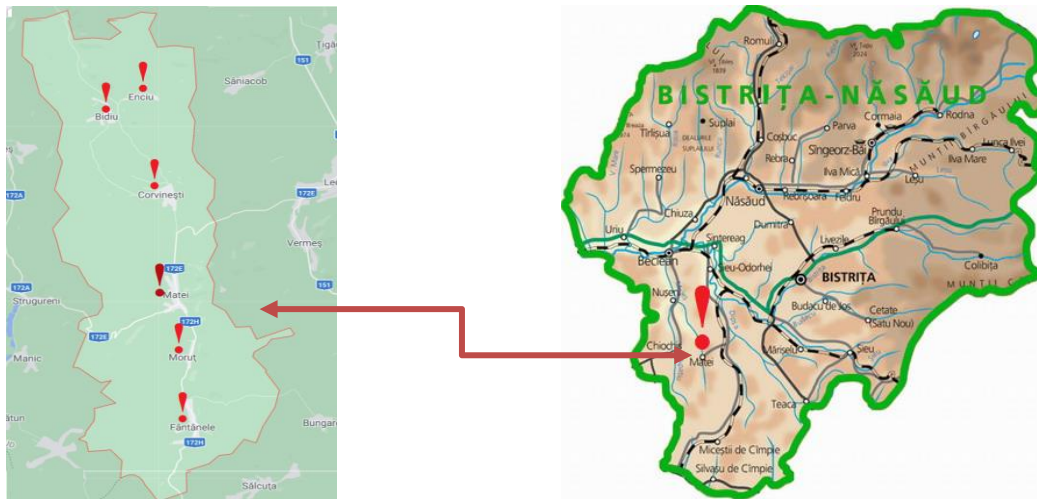

Florian Porcius s-a născut în comuna Rodna în anul 1816. A fost crescut de către bunicul său, preotul Gherasim Porcius, căruia i-a și împrumutat numele. A lucrat ca învățător în comuna natală Rodna. A fost vice-căpitan al districtului Năsăudului. Reorganizând Comitetul Fondurilor Grănicerești a oferit burse de studii copiilor năsăudenilor la cele mai prestigioase universități din Europa. Și-a dedicat mare parte din viață studiului botanicii, cercetând în special flora din Munții Rodnei, Țibleșului, Bucovinei și Cibinului. Gherasim Porcius a dat numele multor specii de plante pe care el le-a descoperit. Dar mica colecție făcută până la finele anului 1848 a fost nimicită împreună cu cărțile și alte scule cu prilejul invaziei trupelor maghiare în Năsăud în ianuarie 1849. Apoi la Viena a studiat pe cheltuială proprie pedagogia, caligrafia și economia. În anul 1882 a fost ales ca membru al Academiei Române. Zeci de ani a petrecut Florian Porcius adunând plante rare și documentându-le luând la pas munții Transilvaniei. Acesta ținea legătura cu botaniști din întreaga Europa, cu care făcea schimb de plante și informații. În anul 1904 Regele Carol I al României i-a oferit ordinul Bene Meriti clasa I, pentru meritele deosebite. Florian Porcius s-a stins în 1905 și a fost înmormântat în localitatea natală Rodna.

Un alt botanist cunoscut român, Ambroziu Chețianu spunea despre Florian Porcius: „Scriu din încredințarea „Asociațiunii pentru literatură română și cultura poporului român,” dar deodată și din recunoștința ce o datoresc regretatului Florian Porcius, întâiul nostru botanist, care a tras brazdă nouă în ogorul întelenit al științelor, și peste o jumătate de veac a ilustrat flora Transilvaniei, clădind în același timp temeliile botanicii românești. Herbariul însemnat ce-l avea și l-a îmbogățit mereu parte cu specii ce le-a recoltat el, parte cu altele crescute în localități îndepărtate și obținute în schimbul plantelor culese și uscate de dânsul. Cu plantele sale a înavuțit multe herbarii europene. În deosebi a dăruit numeroase specii Institutului Botanic și facultății de medicină din București.”

6. Prezentarea comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud

Matei este comuna din județul Bistrița-Năsăud, Transilvania, România, situată în partea de vest a județului Bistrița-Năsăud. De asemenea, comuna este situată în nord-estul Câmpiei Transilvaniei, la 24 km de Beclean, 50 km de Năsăud și la 30 km de municipiul Bistrița.

Comuna Matei este formată din satele Bidiu, Corvinești, Enciu, Fântânele, Matei (satul de reședință al comunei) și Moruț.

Bidiu

Matei

Enciu

Fântânele

Corvinești

Moruț

Comuna Matei se învecinează la nord cu comuna Nușeni, la vest cu comuna Chiochiș, la sud cu comuna Sânmihaiu de Câmpie, iar la est cu comuna Lechința.

6.1 Repere istorice

Conform mărturiilor a numeroase situri arheologice din localitățile Fântânele, Bidiu, Matei, Moruț, acestea sunt așezări rurale dacice, iar localitatea Matei este înregistrată în documente în forme diverse: Mathe (1391), Mathefalwa (1622), Szasz Mate (1700). Primii locuitori de pe teritoriul satului au fost oamenii culturii Criș, veniți din Peninsula Balcanică pe la 5850 î. Chr. Ei au fost primii agricultori, aducând cu ei cultivarea cerealelor, capra și oaia domestică de talie mică și eventual porcul și vaca domestică. Tot ei au adus tehnologia confecționării uneltelor de

piatră șlefuită și a vaselor de lut ars. Ei au fost urmași de cultura ceramicii lineare cu note muzicale, cultura Petrești, sinteza Iclod-Petrești, cultura Coțofeni, bronzul timpuriu II., cultura Wietenberg, cultura Noua, grupul Gligorești, prima epocă a fierului, celți, daci de epocă romană, cultura Sântana de Mureș-Cerneahov, gepizi, slavi, unguri, sași, români, țigani, evrei, slovaci (ultimele trei naționalități au fost întotdeauna în număr mai redus față de unguri și români). Satul e atestat documentar prima dată în 1391, sub numele Mathe, ca proprietate a lui Johann de Jimbor Matei Janos, care probabil era urmașul familiei Sombori. Satul Matei a fost locuit în permanență începând cu secolul al XIII-lea. Numele localității provine de la fondatorul acesteia sau de la actuala Biserică Reformată, care purta hramul Sfântului Evanghelist Matei. O legendă spune că satele din jur care poartă numele „Sfânt” sunt fondate de „călugării roșii” (Cavalerii templieri) care ar fi avut o mănăstire în localitatea vecină, Strugureni. De-a lungul secolelor, satul a trecut dintr-o proprietate în alta, în documentele existente fiind menționați toți acei care au stăpânit aceste locuri. Astăzi majoritatea locuitorilor sunt de etnie maghiară, urmași de români și sași.

Populația medievală a fost reprezentată de sași care au migrat după Reforma religiei luterane, dar în 1622 trăiau într-o mică comunitate catolică. În timpul invaziei tătarilor din 1662 satul a fost complet distrus. Mai târziu, coloniștii români au populat satul din nou. După Dictatul de la Viena a ajuns sub autoritatea ungară, dar în 1944, din nou, a intrat sub autoritatea română.

În august 2015 **satul Bidiu** din comuna Matei a împlinit 710 ani de la întâia atestare documentară, în anul 1305 sub numele Bodin și menționat pentru prima dată în 1589 sub numele actual. La evenimentul din august 2015 a fost lansată Monografia „Bidiu – satul dintre dealuri” – autor, jurnalistul Traian Săsărman, senior editor la cotidianul „Răsunetul”. Evenimentul a fost sărbătorit cu sute de locuitori din județ și din afara țării, cu oficierea Sfintei Liturghii la Biserica din Deal, cu lansarea Monografiei satului la Căminul Cultural al satului, cu discursul primarului comunei Matei, Vasile Encean, care a sprijinit întreaga acțiune, cu prof. univ. dr. Vasile Andreica, un localnic și o somitate în domeniu, cu senatorul Dorin Dobra, cu fostul director al școlii – Ștefan Pop, cu lansarea propunerii de a ridica un monument al Eroilor Satului, cu înmânarea diplomelor Post Mortem: protopopului Spiridon Suliciu, prim episcopului Abadi Grigore, matematicianului Sulici Ioan, cu Biblioteca Județeană „George Coșbuc” – director Ioan Pinte, precum și cu formații de dansatori și interpreți ai Centrului Cultural Municipal Bistrița, director dr. Dorel Cosma, și a maestrului coregraf Teodor Pușcaș.

Săpăturile arheologice făcute în **satul Fântânele** din comuna Matei au scos la iveală dovezi ale lumilor demult dispărute, fiind făcută o descoperire ”extrem de valoroasă pentru cunoașterea istoriei geologice a acestui spațiu”, informează Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud. ”În urmă cu 12-13 milioane de ani, o parte importantă din teritoriul actualului județ Bistrița-Năsăud apărea sub forma unor peisaje complet diferite față de ceea ce putem observa astăzi: la vest de Bistrița, totul era acoperit de Marea Sarmatică, nu deosebit de adâncă, mai caldă decât Marea Neagră actuală. În zona Fântânele, în urma săpăturilor arheologice efectuate, au fost descoperite și recuperate fosile de vertebrate sarmațiene, între ele, un humerus extrem de caracteristic al unui mic delfin, din grupul kentriodontidelor, care nu depășeau decât arareori 1 m lungime. Satul **Fântânele** este atestat documentar în anul 1288 sub numele *Ws*.

6.2 Cadrul natural

Comuna Matei, este situată în zona Dealurilor Lechinței, pe cursul superior al râului Meleș.

Relief

Prin poziția sa geografică, comuna Matei este plasată în partea deluroasă a Câmpiei Transilvaniei, cu un relief colinar cu altitudini cuprinse între 300 și 500 m - dealuri asimetriche, cu procese de pantă active sau stabilizate în luncă. Versanții sunt neuniformi, adesea sunt erodați, afectați de alunecări și cu denivelări.

Solurile sunt brune argiloiluviale și brune luvice în partea de sud a comunei (Matei, Fântânele, Moruț). În subsol se găsesc resurse de gaze naturale care sunt exploatate în partea centrală și sudică a comunei. În localitatea Fântânele există o stație de comprimare a gazelor naturale. Se găsesc zăcăminte de gaze naturale în zona de câmpie a județului, respectiv la Enciu, Fântânele, Matei.

Clima

Comuna Matei se încadrează în sectorul cu clima de tip continental, cu o temperatură medie anuală de 8,2° C. Precipitațiile atmosferice sunt de 680 mm/mp și sunt repartizate neuniform pe perioada anului. Vânturile sunt de intensitate medie.

Rețeaua hidrologică

Teritoriul comunei este situat în bazinul hidrografic al râului Someș, pe valea Meleșului, vale care străbate comuna de la sud la nord și care își adună apa rezultată, în mare parte, în urma precipitațiilor și din afluenții mici situați pe ambele părți. Apa freatică se află la o adâncime de 1-1.5 m în luncă și la 2.5- 10 m pe versanți.

În localitățile Matei și Corvinești există o rețea de alimentare cu apă potabilă cu o lungime de 25.931 m. Fântânile și izvoarele din această zonă sunt alimentate din pânza freatică subterană, apa fiind captată de familii din satele unde nu există rețea de apă, alimentarea cu apă făcându-se prin cădere.

Ca și resurse minerale, comuna Matei are în subsol resurse de sare și gaz metan.

Flora și Fauna

Comuna se găsește în zona pădurilor de foioase, etajul pădurilor de gorun. Pajiștile de pe versanți sunt compuse din ranunculacee și carexuri. Pădurile de pe raza comunei sunt bogate în fructe de pădure. Comuna dispune de 1529 ha de păduri și alte terenuri cu vegetație forestieră, din care 134.5 ha proprietate publică și 709 ha proprietate privată.

Conducerea comunei și-a trasat obiectivele generale social-economice și ecologice impuse prin amenajamentul silvic pentru vegetația forestieră:

- Asigurarea unor efecte de protecție a solurilor și a terenurilor cu înmlăștinare permanentă;
- Conservarea unor păduri aflate la mare altitudine;
- Protecția unor păduri situate de-a lungul căilor de comunicație, de interes turistic;
- Conservarea frumuseților naturii;
- Ocrotirea unor specii rare din faună indigenă;
- Producerea de lemn în cantități și dimensiuni cât mai mari și într-o gamă variată de sortimente.

Altitudinea medie la care este aşezată comuna este de 453 m, iar suprafaţa totală este de 8382 ha. Suprafaţa comunei este de 8602 ha, din care 425 ha. teren intravilan şi 8177 ha în extravilan. Suprafaţa agricolă este de 6819 ha. d.c.3591 ha arabil, 2541 ha. păşuni, 409 ha. fâneţe naturale, 59 ha vii, 219 ha. livezi. Pădurile ocupă o suprafaţă de 1192 ha, restul terenului fiind ocupat de ape - 34 ha, căi de comunicaţie 131 ha, curţi şi construcţii şi 298 ha terenuri neproductive.

6.3 Infrastructura

Infrastructura rutieră

Comuna Matei este traversată de:

- DJ 172 E care leagă localitatea Matei de Lechinţa şi Herina, precum şi de Strugureni, traversând comuna de la vest la est, făcând legătura cu DJ 172-A la est şi cu DN 15-A la vest (*DJ 172E: Strugureni (DJ 172A) – Matei – Lechinţa – DN 15A (Herina)*);
- DJ 172 H care face legătura între satele comunei de la nord la sud şi cu DJ 151 (*DJ 172H: DJ 172G (Nuşeni) – Enciu – Bidiu – Corvineşti – Matei (DJ 172E) – Moruţ – Fântânele – DJ 151 (Zoreni)*).

În 2015 au fost modernizate 10,100 km de drumuri agricole de exploatare situate în extravilanul comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud, în localitățile Matei, Enciu, Corvinești și Fântânele în valoare de 4.095.979,83 lei fara TVA.

În iulie 2020 a fost modernizat și inaugurat drumul dintre localitățile Lechința și Matei - DJ 172 E Lechința – Matei, drum care face parte din tronsonul DN 15 A. Acesta a fost reabilitat pe o distanță de 13.75 km, finanțarea fiind asigurată din bugetul Consiliului Județean Bistrița-Năsăud.

Conform prevederilor din *Lista-sinteză a obiectivelor de investiții din cadrul subprogramului "Drumuri de interes local și drumuri de interes județean" din Programul Național de construcții de interes public sau social (PNCIPS), derulat de Compania Națională de Investiții*, pe lista obiectivelor din Bistrița-Năsăud este și comuna Matei cu *Modernizarea infrastructurii rutiere locale în comuna Matei*. Lista cuprinde 1.204 obiective pentru care se vor realiza, în principal, lucrări de reabilitare și modernizare drumuri; realizare și amenajare de trotuare, șanțuri betonate și poduri; amenajare de intrări în curți; asfaltare străzi; amenajare de alei și pasarele pietonale și reparații sectoare de drum comunal.

Alimentarea cu apă și canalizarea

UAT Matei, județul Bistrița-Năsăud este membru al „Asociației de Dezvoltare Intercomunitară pentru Servicii de Alimentare cu Apă și de Canalizare în județul Bistrița-Năsăud”- Operatorul Regional: “AQUABIS” S.A. Bistrița-Năsăud.

Comuna Matei beneficiază de racordare la rețeaua de alimentare cu apă potabilă. Lungimea rețelei de distribuție a apei este de 23,2 km. Apa potabilă distribuită este în total 28 mii mc, din care: uz casnic 28 mii mc. Este contractată construirea rețelei de canalizare și a stației de epurare în localitățile Matei și Corvinești - 7 km – 5,8 milioane lei (1,23 milioane EUR). Localitățile Matei, Bidiu, Enciu, Fântânele, Moruț dispun de Stația de pompare apă potabilă – 2 buc. (Sursa: Breviar statistic 2020, INS, DRS Bistrița-Năsăud)

Alimentarea cu energie electrică

În comuna Matei alimentarea cu energie electrică se face din sistemul național prin Distribuție Energie Electrică România, sucursala Bistrița-Năsăud.

Rețeaua conductelor de distribuție a gazelor naturale

Lungimea conductelor de distribuție a gazelor naturale este de 34 km.

Managementul deșeurilor

Comuna Matei, prin Consiliul Local Matei este membră al *Asociației de Dezvoltare Intercomunitară pentru Managementul Integrat al Deșeurilor, la nivelul Județului Bistrița-Năsăud*. Pe raza comunei au fost închise depozitele neconforme de deșeuri. Sunt amenajate puncte locale pentru colectarea selectivă a deșeurilor și se derulează serviciile aferente de transport, potrivit Regulamentului de Salubritate aprobat și asumat de către parteneri. Ca măsură complementară, s-a implementat programul de conștientizare a publicului privind colectarea selectivă a deșeurilor.

Conform Raportului de mediu pentru *PLANUL JUDEȚEAN DE GESTIONARE A DEȘEURILOR 2020 – 2025 JUDEȚUL BISTRITĂ-NĂSĂUD, comuna Matei este deservită de către Operatori de salubritate care își desfășoară activitatea pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud, anul 2019 - SC SUPERCOM SA BUCUREȘTI-SUCURSALA BISTRITĂ - Categorie deșeuri municipale: deșeuri menajere și similare, deșeuri din servicii municipale*

Telecomunicațiile

Rețeaua de telecomunicații cuprinde componenta de telefonie fixă și componenta de telefonie mobilă. Telefonie fixă deține o rețea dezvoltată cu abonați atât la nivelul instituțiilor publice, cât și al companiilor private și populației. Telefonie mobilă și serviciile de internet câștigă teren permanent, astfel încât teritoriul Comunei Matei este acoperit și sub acest aspect.

6.4 Economia și Mediul de afaceri

Comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud se dezvoltă pe următoarele domenii: agricultură (activități agricole, cultura plantelor de câmp, creșterea animalelor, Viticultură), zootehnie (care are o pondere însemnată în gospodăriile populației), industrie (extracția gazului metan), comerț și silvicultura, precum și turism.

Conform datelor statistice, în comuna Matei, Județul Bistrița-Năsăud:

Număr agenți economici

133 agenți economici

0,44% din totalul agenților economici din Județul Bistrița-Năsăud

Cifra de afaceri

3,4 milioane lei (766.825 euro)

0,03% din cifra de afaceri din Județul Bistrița-Năsăud

Număr angajați

10 angajați

0,02% din totalul de angajați din Județul Bistrița-Năsăud

Profit

401.871 lei (91.334 euro)

0,04% din profitul net realizat în Județul Bistrița-Năsăud
(Sursa: <https://www.topfirme.com/judet/bistrita-nasaud/localitate/matei/>)

Cele mai reprezentative firme sunt: CLAUDIA FATADE S.R.L cu cifra de afaceri - 1,1 milioane lei . GEOCALDURA S.R.L. - 1,1 milioane lei.GLOBAL SGI TRANSPORT SRL - 706.073 lei. MELINDA UNIVERSAL SRL - 225.532 lei. LENUȚ-RAUL BUSINESS SRL - 136.025 lei.

Domeniile cu cea mai mare cifră de afaceri în comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud sunt cu codul CAEN:

- 4120 - Lucrari de constructii a cladirilor rezidentiale si nerezidentiale;
- 4322 - Lucrari de instalatii sanitare, de incalzire si de aer conditionat;
- 4941 - Transporturi rutiere de marfuri;
- 4711 - Comert cu amanuntul in magazine nespecializate, cu vanzare predominanta de produse alimentare, bauturi si tutun;
- 4719 - Comert cu amanuntul in magazine nespecializate, cu vanzare predominanta de produse nealimentare 11,6 milioane lei (2,6 milioane euro);
- 5630 - Baruri si alte activitati de servire a bauturilor.

Totuși, comuna Matei este o zonă în care aspectul antreprenorial este încă slab dezvoltat, fiind cu mult sub potențialul de care dispune. În această zonă se poate dezvolta și agroturismul cu diversitatea de fructe de pădure, plante medicinale, care pot fi valorificate pentru export. O prioritate în această zonă este și dezvoltarea infrastructurii de bază.

În cadrul comunei există următoarele oportunități: Infrastructură rutieră, Terenuri agricole pentru vânzare și concesionare, Acces la DJ 172H, Racordarea la gaze naturale.

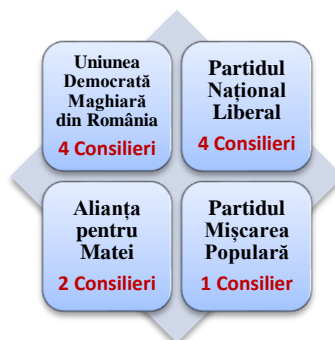
Comuna Matei investește prin executivul său an de an în protecția mediului înconjurător. Printr-o acțiune gândită la nivel de județ, Consiliul Local Matei a hotărât asocierea cu toate autoritățile locale din județul Bistrița-Năsăud pentru obținerea unei finanțări nerambursabile în vederea construirii unei gropi de gunoi ecologice la Tarpiu, comuna Dumitra, locație unde, începând cu septembrie 2014, se transportă și stochează deșeurile menajere colectate din județ de către operatorul de salubritate SC VITALIA. Delegarea gestiunii firmei menționate a avut ca rezultat direct închiderea celor 6 gropi de gunoi neautorizate existente pe raza comunei, eliminând astfel posibilele focare de infecție, de poluare a aerului, apei și solului în zona unde erau situate. În consecință, se impune organizarea campaniilor de informare în rândul tuturor cetățenilor, atât a locuitorilor comunei, recum și a turiștilor pentru a inocula necesitatea de a proteja spațiile publice, spațiile verzi și apele curgătoare, dar și afișarea de banere cu îndemnuri de protejare a mediului pentru a crea un nivel sănătos și nepoluat al aerului, un confort urbanistic, precum și o imagine inedită.

Recensământul General Agricol, runda 2020, evidențiază schimbările intervenite de la runda 2010, referitoare la caracteristicile structurale ale exploatațiilor agricole, în ceea ce privește situația suprafețelor agricole utilizate, a suprafețelor aflate sub restricții de mediu, a efectivelor de animale și adăposturile pentru animale, a persoanelor care au lucrat în agricultură, măsurile de dezvoltare rurală etc. Rezultatele Recensământului General Agricol trebuie să răspundă atât cerințelor europene pentru respectarea criteriilor de comparabilitate internațională, cât și

cerințelor naționale, asigurând informații care vor fi utilizate de către decidenți politici, cercetători, fermieri și publicul larg, pentru a înțelege mai bine starea și structura sectorului agricol și impactul agriculturii asupra mediului.

6.5 Servicii publice

Comuna Matei este administrată de un primar și un consiliu local compus din 11 consilieri. Primarul, Vasile Encian, de la Partidul Național Liberal, este în funcție din 2004. Începând cu alegerile locale din 2020, consiliul local are următoarea componență pe partide politice:

Primăria Comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud

Primar: Encian Vasile
Viceprimar: Dănilă Darlaczi
Secretar General: Csete Erika

Adresa: Strada Principală, nr. 182
(cod poștal: 427135), Județul
Bistrița-Năsăud, România.
Tel. 0263-275144, 275225, F
ax: 0263-275144, 275174
Website: www.comunamatei.ro
E-mail: primaria@comunamatei.ro

În cadrul primăriei se acordă următoarele servicii:

Starea civilă: Publicații de căsătorie, Înregistrare naștere, Înregistrare deces, Înregistrare căsătorie, Eliberare certificate de stare civilă, Certificate de stare civilă eliberate în străinătate;
Registrul Agricol;

Urbanism: Autorizații construire/desființare, Certificate de Urbanism, Întrebări frecvente, Există Contract de colaborare cu Consiliul Județean, Direcția Urbanism;

Cadastru și Fond Funciar - măsurători și întabulări terenuri extravilane;

Asistență socială: Ajutoare încălzire, Stimulente educaționale și inserție, Ajutor Social, Alocații, Indemnizații creștere copii;

Resurse Umane, Cultură-Biblioteca.

6.6 Populația

Conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Matei număra 2.563 de locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră

2.997 de locuitori. Majoritatea locuitorilor sunt români (51,54%), urmați de maghiari (40,62%), romi (5,7%) și germani (1,21%). Pentru 0,82% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (50,21%), urmați de reformați (36,13%), penticostali (4,53%), greco-catolici (3,12%), adventiști de ziua a șaptea (1,68%), romano-catolici (1,05%) și evanghelici-luterani (1,01%). Pentru 0,9% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

La data de 01.07.2020 populația comunei Matei număra 2485 locuitori, din care 1272 locuitori sunt de gen masculin și 1213 sunt de gen feminin. (conform *Breviarului statistic 2020*, întocmit de INS Bistrița-Năsăud).

Locuitorii comunei Matei dețin în proprietate 1033 de gospodării/locuințe, însumând o suprafață totală locuibilă de 203458 m². Locuințele din comună beneficiază de racordare la utilități precum apă, gaze naturale, energie electrică, internet, iar accesul spre acestea se face de străzi cu un grad adecvat de confort.

Întrucât activitatea de pregătire și organizare a recensământului populației și locuințelor din 2020 a fost afectată de situația creată de pandemia de SARS-CoV-2, inclusiv prin întârzierea, respectiv blocarea procesului de angajare a personalului suplimentar pentru realizarea activităților RPL2021 în cadrul Institutului Național de Statistică și direcțiilor teritoriale de statistică, urmare prevederilor Legii nr.55/2020, *Comisia Centrală pentru Recensământul General a Populației și Locuințelor din România din anul 2021* a hotărât organizarea și desfășurarea recensământului populației și locuințelor din România februarie - iulie 2022, fiind actualizat calendarul de pregătire și realizare a recensământului populației și locuințelor în 2022.

Recensământul de probă s-a desfășurat:

- 1 februarie – 9 martie 2021: Preluare date din surse administrative și populare bază de date RPL2021;
- 10 – 16 martie 2021: Autorecenzare (metoda CAWI);
- 17-21 martie 2021: Identificare adrese nerecenzate sau recenzate parțial și întocmire liste adrese pentru fiecare recenzor;
- 22 – 31 martie 2021: Colectarea datelor de către recenzori, prin interviuri față în față (cu ajutorul tabletelor, metoda CAPI)

Recensământul propriu-zis se va desfășura:

- 1 februarie – 13 martie 2022: Preluare date din surse administrative și populare bază de date RPL2021;
- 14 martie – 15 mai 2022: Autorecenzare (metoda CAWI);
- 16 mai – 17 iulie 2022: Colectarea datelor de către recenzori, prin interviuri față în față (cu ajutorul tabletelor).

Toate activitățile de prelucrare a datelor cu caracter personal desfășurate în cadrul sau în legătură cu Recensământul populației și locuințelor din România sunt în acord cu prevederile *Regulamentului (UE) 2016/679 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor)* și cu *Legea nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a*

acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor).

Conform Programului *Combaterea Sărăciei 2021-2027* – Program Multifond FSE+ și FEDR unul din obiective Specifice FSE+ este îmbunătățirea accesului la piața muncii pentru toate persoanele în căutarea unui loc de muncă, în special pentru tineri, șomerii de lungă durată și persoanele inactive, promovarea desfășurării de activități independente și a economiei sociale. Calendarul de implementare al proiectelor va fi detaliat în cadrul fiecărei decizii de finanțare în parte, cu respectarea termenului final de implementare prevăzut în actualele regulamente europene. Proiectele care vor fi elaborate după adoptarea PO Reducerea Sărăciei 2021 – 2027 vor fi proiecte cu impact în sfera creșterii gradului de incluziune socială, în limita fondurilor alocate pentru fiecare Axă Prioritară.

6.7 Învățământ și educație

În cadrul comunei Matei învățământul este organizat în următoarele instituții de învățământ de stat: 2 școli și 4 grădinițe, deși în fiecare localitate componentă există clădiri în care în trecut se desfășurau ore de curs. Pe fondul scăderii natalității, unele școli generale primare, cum sunt școlile din Bidiu și Enciu au fost închise, copiii din aceste localități fiind transportați cu microbuzul școlar la Școala Gimnazială "Vasile Grigore Borgovan". În școlile din comună învață 289 elevi cu tot cu preșcolari, actul de învățământ fiind asigurat de 26 de cadre didactice.

Conform Strategiei de dezvoltare durabilă a județului Bistrița-Năsăud, comuna matei va urma direcțiile strategice în domeniul învățământului:

- Dezvoltarea învățământului vocațional, de scurtă durată, pentru adulți, în vederea calificării în diverse meserii, dobândirii de cunoștințe practice în diverse domenii (ex. pentru populația rurală, cunoștințe în practicarea unei agriculturi performante);
- Diseminarea „exemplilor de succes” în diverse inițiative antreprenoriale în zona rurală;
- Reinventarea învățământului profesional și de meserii sub coordonarea consorțiilor de agenți economici;
- Colaboarea strânsă cu universitățile de prestigiu pentru a asigura un învățământ universitar de calitate în Bistrița, în vederea diminuării fenomenului de migrație al tinerilor;

6.8 Sănătatea și Situația Socială

În comuna Matei funcționează 1 cabinet medical de familie, 1 cabinet veterinar și 1 farmacie. Cabinetul medical privat își desfășoară activitatea în clădirea dispensarului uman din localitatea Matei, iar farmacia privată deservește toți locuitorii comunei. Comuna nu deține spital și nici ambulanță.

Comuna Matei deține un teren de sport și are o echipă de fotbal constituită la nivelul localității Matei, care face parte din Liga 5. Se impune dezvoltarea infrastructurii sportive pentru a atrage tinerii din comună la mișcare și sănătate prin activități sportive.

De asemenea, comuna are nevoie de o zonă de vacanță, unde locuitorii comunei, dar și cei aflați în tranzit ar putea petrece util și plăcut timpul liber. Construirea unei zone de vacanță pe teritoriul comunei ar aduce multe avantaje din punct de vedere, economic și al sănătății.

Conducerea comunei a luat angajamentul de a asigura o informare suficientă cu privire la fondurile sociale în vederea aplicării unor finanțări nerambursabile și încurajarea celor aflați în ajutor social pentru o reintegrare activă. De asemenea, trebuie să crească numărul asistenților sociali din primărie și odată cu aceștia și serviciile sociale oferite de primărie (ca exemplu: centre after school, centre de zi și noapte pentru cei nevoiași, femei abuzate și copii abandonți).

Grija față de om, în general, și față de tânara generație, în special, trebuie să fie cea mai importantă preocupare a oricărei autorități locale, consideră conducerea primăriei.

Conform *Programului Operațional Combaterea Sărăciei 2021-2027* – Program Multifond FSE+ și FEDR, unul din obiectivele specifice este promovarea unui mediu de lucru sănătos care să reducă riscurile la adresa sănătății, a adaptării la schimbare a lucrătorilor, a întreprinderilor și a antreprenorilor și a îmbătrânirii active și în condiții bune de sănătate. Tipurile de proiecte vor fi: Măsuri care încurajează îmbătrânirea activă, Măsuri de promovare a egalității de șanse și a participării active în societate.

De asemenea, un obiectiv specific este promovarea participării femeilor la piața muncii, a unui echilibru mai bun între viața profesională și cea privată, inclusiv accesul la servicii de îngrijire a copiilor și a persoanelor dependente. Ca și tipuri de proiecte vor fi: Infrastructura socială care contribuie la incluziunea socială; Promovarea integrării sociale a persoanelor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială, inclusiv a persoanelor celor mai defavorizate și a copiilor; Măsuri de promovare a echilibrului între viața profesională și cea privată, inclusiv a accesului la servicii de îngrijire a copiilor și persoanelor dependente; Sprijin pentru educația adultului; Măsuri de promovare a egalității de șanse și a participării active în societate.

Ministerul Fondurilor Europene va asigura funcția de Autoritate de Management pentru Programul Operațional Reducerea Sărăciei 2021-2027, aspecte reflectate și în cadrul *Acordului de Parteneriat* negociat cu Comisia Europeană.

6.9 Cultura

Comuna Matei deține o bibliotecă comunală cu un număr de 13200 volume de cărți și un număr de 220 de cititori, însă în continuă scădere ca urmare a influenței televiziunilor prin cablu, a internetului și a telefoniei mobile. Biblioteca are în pastrare cărți valoroase, ale unor scriitori celebri. Biblioteca acordă următoarele servicii:

- împrumut la domiciliu pentru adulți și copii;
- Sală de lectură;
- Acces gratuit la Internet

Totodată, aici se impune în viitor găsirea unei alte locații pentru bibliotecă și intensificarea acțiunilor pentru cooptarea de cititori prin lansări de carte, simpozioane, conferințe, seri de lectură.

Ca urmare a investițiilor numeroase promovate în ultimii ani de consiliul local, locuitorii comunei beneficiază de 6 cămine culturale, din care 2 au fost reabilitate în cadrul unor proiecte pe fonduri europene. În urma reabilitării căminelor culturale, activitatea culturală s-a revigorat,

fiind organizate diferite activități culturale, de exemplu "Festivalul Corvinilor", aflată la a IV-a ediție, lansarea unor monografii ale satelor, precum și diferite alte programe artistice.

În comună există 15 lăcașe de cult și un număr de 6 culte.

În viitor, unul din obiectivele strategice ale dezvoltării comunei, din punctul de vedere al educației, este modernizarea școlilor, grădinițelor și lăcașurilor de cult și cultură.

Lăcașe de cult și nu numai:

Castelul Haller (monument istoric), azi Primăria comunei Matei

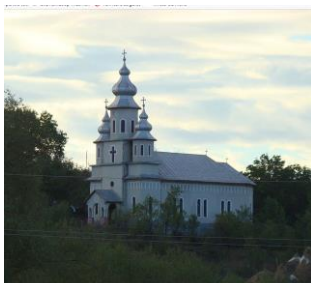
Castelul Haller din secolul al XVII-lea, construit în stil baroc. Conacul Haller e amintit prima dată în 1615, când deja exista de o anumită perioadă de timp. În 2001, primele două încăperi ale pivniței au fost betonate pentru a se deschide magazin, odată cu modificarea treptelor și reparația ușii, de unde au scos și un fragment arhitectonic renescentist. Într-o hartă de prin anii 1980, conacul e amintit ca având tindă barocă. Conacul a trecut și prin mâna familiei Bethlen, Karolyi, Lazăr. Harta făcută de armata austriacă arată pe lângă el și alte construcții, dărâmate la diferite intervale de timp.

Biserica ortodoxă „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” din Corvinești (fosta biserică evanghelică). Nu se cunosc informații concrete despre construcția bisericii, datarea acesteia bazându-se doar pe analiza stilistică a detaliilor arhitecturale ale monumentului. Biserița gotică s-a construit astfel cel mai devreme în ultimul sfert al secolului al XV-lea și cel mai târziu la începutul veacului următor. În 1468 regele Matia (1458–1490) a confiscat domeniul Corvinești de la Mihail Apafi, acuzat de trădare. După 1473 însă, în urma procesului intentat de văduva celui din urmă, familia a recuperat domeniul, care în 1493 a fost împărțit apoi între văduvă și fiii acesteia. Construcția bisericii a debutat așadar, cel mai probabil, după 1473 sub patronajul familiei Apafi. În 1532 s-a turnat probabil de către meșterul Grigore din Bistrița– un clopot decorat cu reliefurile unor insigne de pelerinaj (Sf. Gheorghe cu balaurul, o cruce străpunsă de cuie) pentru biserică din Corvinești. Acesta a fost mutat ulterior în noua biserică ortodoxă din sat. În urma răspândirii protestantismului și biserică din Corvinești a aderat la luteranism, slujind comunitatea evanghelică din sat până la începutul secolului al XX-lea. În 1799 în biserică s-a montat o orgă nouă, confecționată în atelierul meșterului Samuel Mätz. Bosajul modelat din mortar din jurul ancadramentelor ferestrelor indică renovarea clădirii în secolul al XIX-lea. La începutul secolului al XX-lea parohia funcționa ca filie a celei din Moruș. În 1930 majoritatea sașilor din sat s-au mutat la Lechința, iar peste câțiva ani comunitatea evanghelică din Corvinești s-a destrămat complet, mobilierul bisericii – altarul, orga, băncile – fiind mutate la Moruș. În 1937 biserică a fost achiziționată de comunitatea ortodoxă, care a oficiat slujbe în acest lăcaș până la construcția noii biserici ortodoxe din sat. În zilele noastre monumentul este gol și nefolosit.

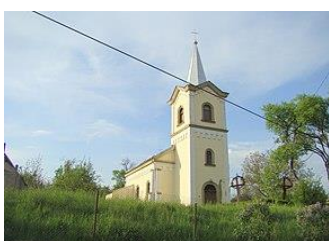
Biserica din lemn din satul Bidiu, având hramul Cuvioasei Parascheva, este prima biserică despre care vorbesc izvoarele istorice, și a existat în partea satului numită „Pădurice” prin secolul XVII, fiind construită din lemn de stejar. Ruinele ei se mai observau în secolul XIX. În anul 1898 s-a construit o nouă biserică, de asemenea, din lemn. Biserica a fost abandonată de comunitate după construirea, în perioada 1967-1974, unei biserici noi din cărămidă, înzestrată cu pictură. Vechea biserică de lemn este în stare de ruină și mai păstrează urme de pictură parietală

Biserica ortodoxă din Bidiu, comuna Matei

Biserica reformată din Matei (monument istoric) cu clopotniță de lemn din satul Matei. Biserica reformată datează din secolul XVII. În centrul localității Matei aceasta se află bine conservată datorită unor lucrări de restaurare. Biserica Reformată este construită în stil romanic, fiind menționată în documente pentru prima dată în anul 1493, iar între 1400- 1500 a fost transformată în stil gotic. Lângă biserică se află și astăzi clopotnița, cu un clopot ce datează din anul 1920. *Biserica reformată*, fostă catolică și apoi evanghelică, a fost construită în epoca romanică și apoi transformată cândva după 1300 în stil gotic. După începerea Reformei, sașii au trecut la luteranism. Sașii au dărâmat sacristia bisericii și au spart în bucăți baptisteriul dăltuit din tuf vulcanic, ascunzându-l sub straturile de podea ale sacristiei. În secolul XVIII-lea, nava bisericii a fost prevăzută cu plafon din scânduri de lemn și pe el au fost trecute diferite inscripții pictate despre renovări și donații. În jurul bisericii, în 2007 au fost observate 7 gropi comune sigure și 4 care pot aparține de acestea sau pot fi separate. Oasele din gropi nu sunt în ordine anatomică și un capăt sau ambele capete ale oaselor lipsesc. Asta înseamnă, că la un moment dat, locuitorii au scos cel puțin o parte a mormintelor din biserică și au îngropat oasele în gropi săpate în jurul bisericii.

Biserica romano-catolică din satul Matei este construită de către Lazăr Arpad și Janos, în memoria părinților lor. Deasupra primei uși apare anul 1892.

Biserica greco-catolică „Sfinții Mihail și Gavril” din satul Matei, Bistrița-Năsăud, era construită din lodbe și a fost distrusă de tornada din 13 mai 1912. Era orientată vest-est și se afla la marginea cimitirului (actualmente ortodox), în spatele actualei gospodării a lui Darlaczi Gyozo. La est de ea se mai poate vedea și azi o cruce de calcar cu inscripție chirilică. La sud de aceasta, lângă grădina lui Darlaczi

Karoly, se află o piatră de căpătâi din gresie locală, purtând pe ea în caractere chirilice anul 1787.

Comoara cu Bijuterii și peste 100 de monede găsite îngropate într-un vas de lut în comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud.

Cercetătorii de la Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, împreună cu mai mulți voluntari de la Asociația Celtic Transilvania, au găsit în comuna Matei peste 100 de monede și mai multe bijuterii ascunse într-un vas de lut, îngropate în pământ. La început, arheologul Tatar Arpad a descoperit întâmplător, 7 monede de argint, de epoca medievală la începutul anului 2021. Acestea au fost expertizate, iar cercetătorii au ajuns la concluzia că este vorba despre monede poloneze, bătute în perioada 1649-1668. Cercetătorii au continuat cercetările la începutul lunii iulie 2021. Au mai fost găsite alte câteva monede răsfirate în zonă. Iar partea cea mai consistentă a fost recuperată într-una din secțiunile arheologice efectuate. "Au fost recuperate încă în jur de 100 de monede, o parte din ele găsite în interiorul unui vas de lut alături de o serie de bijuterii. Întregul tezaur se află în curs de curățare și restaurare, urmând ca acesta să fie expus publicului larg în cadrul manifestărilor legate de Noaptea Muzeelor pentru anul 2022", declară reprezentanții Complexului Muzeal.

Personalități culturale locale

Kabos Éva (1915-2000) - poetă. A copilărit în Matei, fiind crescută de bunicii materni, mama ei decedând la nașterea Evei. A publicat poezii în diferite reviste literare (Ellenzék, Keleti Újság, Pásztortűz, Hölgyfutár, Havi Szemle, Déli Hírlap). Fiind de viță nobilă, a putut publica doar până în anul 1943, după care a fost interzisă, ea aflându-se la domiciliu forțat la Târgu-Mureș.

Ioan Pop Papiu (1836-1902) - născut la Corvinești. Preot, ilustru cărturar, cu studii la Viena, vorbea șapte limbi, a scris 16 cărți, dintre care amintim: Abecedar, Legendar, Gramatica Limbii Române, și o lucrare pierdută despre tatăl său, preotul din Noieni.

Vasile Grigore Borgovan (1850-1923) - din Corvinești. A scris 30 de lucrări de pedagogie și manuale școlare, fiind admirat de Titu Maiorescu, Alexandru Odobescu, George Barițiu. Printre cei care l-au remarcat s-a numărat și I. L. Caragiale, care îl ironizează în schița cu același nume, numindu-l „Un pedagog de școală nouă”.

Onișor Victor și soția Maria - care avea studii superioare la Viena, vorbea cinci limbi străine, a tradus în limba română romane ca: „Duet” de Conan Doyle sau romanele lui Jules Verne. Soțul Onișor Victor, avocat, reprezentant al românilor năsăudeni, la Viena, în timpul ocupației austro-ungare. A fost vizitat de mari personalități la moșia sa din Noieni (Corvinești), printre care Octavian Goga, Emil Panaitescu, Nicolae Iorga și Aurel Vlaicu. Actuala denumire a localității Corvinești se datorează lui Victor Onișor, începând din anul 1927.

Ioan Moldovan (1913-1939) - născut în Corvinești. Poet, în perioada interbelică, a Clujului. Scris un volum de poezii „Sbor peste ape”. Moare tânăr, la 26 ani (de T.B.C.). Din această familie își are originea și regretatul actor Ovidiu-Iuliu Moldovan.

Mircea Prahase (născut la 24 martie 1947, Enciu, comuna Matei, Bistrița-Năsăud). Lingvist, eseist, publicist. Școala la Zagra, Năsăud și Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, Facultatea de Filologie (1970).

A coordonat apariția volumelor Anuarului Muzeului Județean *Studii și cercetări etnoculturale*. A colaborat la realizarea volumelor 19-23 din ediția *Rebreanu, Opere complete*, sub redactarea lui Nicolae Gheran, prin interpretarea filologică a textelor rebreniene.

A publicat volumele:

- *Zagra – o monografie posibilă* (în colaborare cu Gavril Rus), Editura Carpatica, Cluj-Napoca, 1997;
- *Bistrița-Năsăud – Mediul și tradiția* (în colaborare cu Ioan Chintăuan), Editura Supergraph, Cluj-Napoca, 2001;
- *Bistrița-Năsăud. Locuri și oameni* (în colaborare cu Ioan Chintăuan), Editura Supergraph, Cluj-Napoca, 2004;
- *Fragmentarium*, Editura Supergraph, Cluj-Napoca, 2002;
- *Periplu istorico-toponimic: Valea Zăgrii*, Editura Supergraph, Cluj-Napoca, 2004;
- *Porecle și supranume din bazinul superior al Someșului Mare*, Editura Supergraph, Cluj-Napoca, 2005;
- *Glosar Regional (județul Bistrița-Năsăud)*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2008.

Este Cetățean de Onoare al comunei Zagra și Cetățean de Onoare al orașului Năsăud. A scris despre: Ion Lăpușeanu, Victor Știr, Macavei Al. Macavei, Andrei Moldovan.

Evenimente locale:

În iunie 2021, elevii de la Școala Gimnazială Matei, însoțiți de profesoara de limba și literatura română: Nagy Laura Ioana, au făcut o vizită la Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud, la Compartimentul Împrumut pentru copii și la Bibliobuz, de unde au luat cu împrumut cărți pentru vacanță în limba română și în limba maghiară.

În 2018 în localitatea Matei și în localitățile Fântânele, Tonciu, Braniștea, Reteag, Jeica, Strugureni din județul Bistrița-Năsăud, *Uniunea Democrată a Tinerilor Maghiari din Bistrița* a organizat evenimentul Caravana Tineretului în cadrul proiectului Valoarea Tineretului Minoritar între 22-28 iulie. Evenimentul s-a realizat cu finanțarea Departamentului pentru Relații Interetnice, Consiliul Județean Bistrița-Năsăud, Fundația Communitas.

Obiceiuri, tradiții și folclor:

În satul Matei, județul Bistrița-Năsăud se păstrează mai multe obiceiuri pentru Ajunul Crăciunului, unele din cele mai cunoscute sunt: umblatul cu colinda, cu Turca, cu Steaua, Viflaimul, Irozii și Belciugarii.

- În Ajunul Crăciunului, copiii de toate vârstele trec din casă în casă și rostesc: „Bună dimineața la Moș Ajun!”. Pentru colindul lor, ei primesc bani, mere sau covrigi.
- Cu Turca (sau Capra) cei care se deghizează merg în Ajunul Crăciunului și a Anului Nou. Turca e jucată de doi tineri: unul dintre ei se ascunde sub o cergă ce acoperă un bot de capră

- din lemn. El trebuie să bată capra cu piciorul în pământ, în ritmul muzicii, și o face să clămpănească din fălcile de lemn, cântând: „Ța, ța, căpriță, ța..!” , iar celălalt cântă din fluier.
- Cu Steaua umblă trei flăcăi care îi întruchipează pe cei trei magi și cântă „Trei crai de la răsărit”. Flăcăul din frunte poartă o stea din lemn cu cinci colțuri, împodobită cu panglici tricolore.
 - În obiceiul Irozilor personajele sunt Irod, crunt și neînduplecat, doi ostași romani și cei trei magi. În timp ce Irod le cere ostașilor să-l omoare pe Iisus, magii îl apără pe prunc și-l amenință pe Irod cu mânia cerească.
 - Viflaimul este o formă de teatru cu măști, care redă scena nașterii lui Iisus, îmbinând dogma creștină cu ritualuri magice.

Ca și tradiție, în comuna Matei se păstrează și se organizează pomana porcului cu multe bucate tradiționale.

6.10 Turismul

În comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud aspectul turismului este slab dezvoltat, fiind cu mult sub potențialul de care dispune: cadrul natural deosebit, existența bisericilor monumente istorice, existența obiceiurilor populare și a manifestațiilor culturale tradiționale. De asemenea, în această zonă poate fi dezvoltat turismul sportiv, precum și agroturismul cu diversitatea de fructe de pădure, plante medicinale, unele din care pot fi valorificate pentru export.

Obiective turistice:

Castelul Haller a fost construit în anul 1764, în stilul baroc. În prezent, aici se află Primăria comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud.

Castelul Haller → Primăria comunei Matei (o perioadă)

Biserica reformată din Fântânele este un ansamblu de monumente istorice aflat pe teritoriul satului Fântânele, comuna Matei. Ansamblul este format din două monumente:

- Biserica reformată;
- Turn clopotniță al bisericii reformate.

În 1332 avea o biserică parohială catolică, preotul său, Miklós, fiind menționat în lista dijmelor papale. În timpul reformei protestante locuitorii satului trec la luteranism, iar după 1620 la calvinism. La debutul secolului XVII satul este distrus de armata lui Gheorghe Basta, și apoi repopulat. După 1601–1603, biserica se degradează, cum locuitorii n-o puteau întreține, o demolează. Între 1784-1794 a fost reconstruită biserica din sat, pe un alt amplasament.

Biserica evanghelică (turnul clopotniță și ruina navei bisericii evanghelice), din satul Moruț. Comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud.

Situl arheologic de la Bidiu - Conține o așezare din epoca romană secolele al II-III-lea. (punct "Staniste" pe malul stâng al Meleşului, între Corvinești și Bidiu - Monumente de arheologie) - ansamblu anonim.

7. Evaluarea SDL 2016-2020

Evaluarea strategiei de dezvoltare locală aplicată de comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud în perioada 2016 - 2020 este necesară pentru identificarea și analiza rezultatelor, a efectelor, a mecanismelor implementării, precum și pentru formularea de recomandări și a lecțiilor învățate.

Evaluarea rezultatelor strategiei anterioare este utilă pentru furnizarea dovezilor și informațiilor cu caracter strategic referitor la ceea ce s-a obținut și cum s-a obținut, prin implementarea obiectivelor, în vederea îmbunătățirii strategiei pentru perioada 2021 – 2027.

Astfel, pe orizontul de timp 2016 – 2020, au fost identificate domenii prioritare, prinse în prioritățile operaționale la nivel național, corelarea cu domeniile de intervenție fiind redată în continuare.

7.1. Portofoliul de proiecte demarate/implementate în perioada 2016 – 2020:

Nr. Crt.	Portofoliul de proiecte	Descriere proiect	Grad de implementare*
1.	Infrastructura rutieră		
1.1	Modernizarea infrastructurii rutiere agricole în comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud,	Modernizarea infrastructurii rutiere agricole în comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud în valoare totală de 4,65 milioane lei (980.000 EURO) prin măsura 4.3, PNDR.	finalizat
2	Infrastructura		
2.1	Extindere rețea electrificare, localitatea Fântânele, comuna Matei, Bistrița-Năsăud	Extindere rețea electrificare pe strada Nistea, localitatea Fântânele, comuna Matei, Bistrița-Năsăud, sumă totală 110.000 lei, buget local.	finalizat
2.2	Construire rețele de canalizare și stație de epurare în comuna Matei	Construire rețele de canalizare și stație de epurare în comuna Matei, satele Matei și Corvinești cu Fonduri guvernamentale în sumă de 6,513,940.00 .	Lucrări în derulare
2.3	Protejare conducte gaze naturale	Protejarea conductei de transport gaze naturale în comuna Matei, sumă totală 187.946 lei, fără TVA, buget local.	finalizat
2.4	Modernizare și eficientizare iluminat public stradal în comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud.	Lucrări de modernizare iluminat public în comuna Matei, (650 lampi), buget local, valoare totală - 475.809,60 lei.	finalizat
2.5	Amenajare centru civic în localitatea Corvinești, comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud.	Fonduri europene + buget local 688,202.00; fonduri GAL Ținutul Haiducilor	finalizat
2.6	Amenajare parc în localitatea Matei, comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud.	Amenajare parc în localitatea Matei, comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud, din buget local în sumă de 215.400,00 lei, fără TVA.	finalizat
3.	Cultura		
3.1	Construire cămin cultural în localitatea Matei, județul Bistrița-Năsăud.	Construire cămin cultural în localitatea Matei, județul Bistrița-Năsăud din buget local, în sumă 1.456.547,56 lei, fara TVA.	finalizat

Tab. 9 Portofoliul de proiecte 2016-2020

În rezultatul analizei, s-a constatat că în perioada 2016-2020 au fost derulate și finalizate proiecte în domeniile infrastructură, cultură, agrement, precum și în alte domenii.

În ceea ce privește relevanța strategiei anterioare, aceasta poate fi apreciată din punctul de vedere al relevanței față de nevoile socio-economice identificate în analiza contextului anterior.

Pentru analiza eficacității, respectiv a progresului înregistrat în realizarea obiectivelor propuse este necesară o evaluare a modului în care măsurile de acțiune propuse în cadrul strategiei și-au atins țintele stabilite.

Impactul Strategiei de Dezvoltare Locală 2016 – 2020 este evaluat prin prisma efectului de ansamblu al beneficiilor aduse de strategie asupra unui număr cât mai mare de persoane, justificând astfel utilitatea strategiei. Se remarcă faptul că marea parte a măsurilor implementate au vizat domeniul infrastructurii. Impactul așteptat prin implementarea acestor măsuri vizează creșterea calității vieții populației din comună și atragerea unui număr mai mare de turiști, cu efecte benefice asupra mediului de afaceri local.

Principala problemă întâmpinată în implementarea strategiei a fost legată de lipsa fondurilor, ceea ce reprezintă o provocare și pentru perioada următoare, numărul mic de proiecte, accesare de fonduri nerambursabile, precum și lipsă de personal și scrierea de proiecte. În măsura în care se dovedesc a fi în continuare necesare pentru viziunea de dezvoltare ulterioară a comunei, măsurile rămase neimplementate vor fi transpuse în strategia pentru perioada 2021 – 2027.

La planificarea dezvoltării comunei Matei în perioada 2021-2027 se va continua implementarea proiectelor începute în perioada precedentă. Totodată, planificarea dezvoltării comunei se va face pe cele 17 Obiective de dezvoltare Durabilă din Agenda 2030, cuprinse în prioritățile operaționale la nivel național, se va ține cont de rezultatele analizei portofoliului de proiecte demarate în perioada precedentă.

Pentru perioada următoare, conducerea primăriei și Consiliul Local intenționează să atragă fonduri și pentru multe alte proiecte.

8. Planificarea strategică

8.1. Generalități

Planificarea strategică pornește, în contextul actual, luând în considerare rezultatele Analizei situației existente din punct de vedere socio-economic, al mediului și nivelului de echipare tehnică și socială, cât și direcțiile și obiectivele fixate de diversele abordări strategice regionale, naționale, județene care condiționează contextul local și elaborarea unei direcții de evoluție a dezvoltării localității.

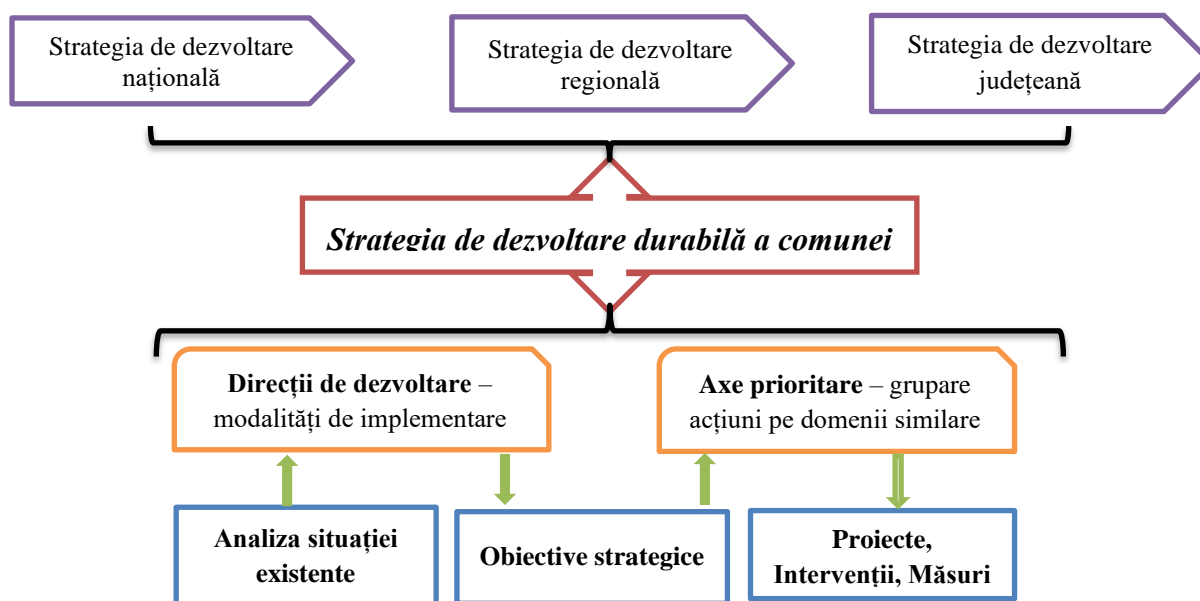

Fig. 9 Planificarea strategiei

În rezultat, luând în considerație strategiile de dezvoltare națională, județeană și regională, analiza situației existente generează direcții de dezvoltare prioritare în raport cu așteptările comunității, considerate ca fiind principalele modalități de realizare a scopului de creștere generală a nivelului de dezvoltare al acesteia. Fiecare dintre aceste direcții presupune parcurgerea obiectivelor strategice care pot fi realizate, prin măsuri și acțiuni grupate în axe prioritare specializate, care conțin proiecte, măsuri și intervenții specifice, de a căror prioritizare, planificare și mod de concretizare, depinde implementarea în condiții optime a strategiei și atingerii obiectivelor propuse.

Etapile esențiale ale unui proces de planificare strategică:

Etapa I – Pregătirea

Etapa II – Identificarea formulării optime a misiunii

Etapa III – Evaluarea situației actuale a institutiei

Etapa IV – Dezvoltarea scopurilor strategice și a obiectivelor operaționale

Etapa V – Finalizarea planului scris

Etapa VI – Implementarea planului

Activitatea de planificare strategică a Comunei are ca scop dezvoltarea unui sistem de activități, inițiat deja de actuala administrație, și promovarea competitivității teritoriale precum și crearea unei viziuni a viitorului comunei noastre. Obiectivele acestei strategii sunt:

- Identificarea cadrului socio-economic în care se găsește în prezent comuna;
- Crearea unui plan de acțiuni și a obiectivelor de urmărit pe termen mediu și lung;
- Conturarea unei metodologii pentru a identifica resurse în vederea implementării strategiei;
- Pregătirea de acțiuni concrete în acord cu planificările existente la nivel de administrație locală.

Planul Local de Acțiune (PLA) este un instrument de planificare și implementare și conține un set de politici pe domenii de activitate ce se vor aplica într-un termen determinat în scopul realizării obiectivelor generale fixate într-o strategie. Termenul de realizare a planului local de acțiune trebuie să corespundă termenului de 10-20 de ani, fixat pentru realizarea Strategiei Locale de Dezvoltare Durabilă.

PLA poate fi revizuit periodic, astfel încât țintele fixate să țină cont de evoluția macroeconomică la nivel național, starea economiei la nivel regional și local, precum și de opiniile comunității locale cu privire la implementarea lui.

Cu cât revizuirea se face la intervale mai scurte, cu atât marja de eroare în privința evaluării resurselor la un proiect este mai mică, având în vedere că, pe măsura ce se înaintează în timp, variabilele economice ce trebuie luate în calcul la o prognoza economică se multiplică.

Planul Local de Acțiune pentru implementarea Strategiei Locale de Dezvoltare Durabilă a comunei, reprezintă un pachet de măsuri și proiecte necesare schimbării comunității locale pentru atingerea unor parametrii specifici societății moderne, astfel ca durabilitatea să devină punctul forte al acesteia.

Dimensiunile dezvoltării actuale economice, sociale, de mediu și tehnologice au fost analizate în cadrul procesului de analiză-diagnostic din cadrul strategiei de dezvoltare, iar țintele-obiective strategice au fost creionate, fixându-se câteva repere ca referințe pentru dezvoltările ulterioare.

“Planul Local de Acțiune” prezintă principalele măsuri și proiecte necesare fazei de planificare și implementare a dezvoltării durabile, astfel: în procesul de dezvoltare să poată fi evaluat continuu complexitatea factorilor social-economic-mediu-tehnologic prin indicatorii de dezvoltare durabilă selecționați ca relevanți pentru comună.

Utilitatea unui plan de acțiune este dată de amploarea și complexitatea acțiunilor ce trebuie executate pentru atingerea obiectivelor strategice definite în Strategia de Dezvoltare Durabilă a comunei.

Pentru a realiza un management unitar sunt necesare 3 faze distincte, astfel încât procesele necesare atingerii obiectivelor să poată fi bine coordonate:

1. Planul de dezvoltare al Planului Local de Acțiune - planificare activităților;
2. Planul de executare al Planului Local de Acțiune -implementarea activităților;
3. Planul de monitorizare al Planului Local de Acțiune -evaluarea activităților.

Pentru a asigura o dezvoltare coerentă a comunei, suportul necesar trebuie să fie asigurat de către:

1. Administrația Locală (primăria) și Consiliul Local, care trebuie să-și replanifice dezvoltarea instituțională pentru acordarea unui suport logistic complex necesar Planului Local de Acțiune;
2. Comunitatea Locală - cetățeni și organizații, actorii principali ai dezvoltării locale, prin atitudine și participare activă;
3. Mediul de afaceri - firme și instituții finanțatoare, drept suport financiar și logistic (informații și tehnologii moderne).

8.2. Principii și Condiții

Pentru realizarea Planului Local de Acțiune, primăria comunei Matei, ca autoritate publică locală, trebuie să-și întărească capacitatea instituțională la toate nivelele de decizie și execuție, aceasta presupunând atragerea și furnizarea de resurse financiare suficiente și mobilizarea resurselor umane, identificarea celor mai eficiente mecanisme de comunicare, dar și analizarea cadrului administrativ de alocare a responsabilităților.

Rezolvarea problemelor curente, cât și a celor ce vor apărea în viitor depinde în foarte mare măsură de gradul de competență al conducerii administrației publice locale.

Materializarea capacității instituționale este un proces de durată în care administrația publică trebuie să acționeze pentru schimbarea radicală a atitudinii funcționarului public față de accesul cetățenilor la activitatea administrației.

În acest context o principală preocupare a primăriei comunei Matei a fost de armonizare a procedurilor administrative cu cele ale Uniunii Europene.

8.3. Obiective generale

Principalele obiective ale strategiei de dezvoltare locală a comunei Matei sunt:

- ✓ Asigurarea accesului neîngrădit la infrastructura (apa, distribuție gaze și canalizare) a tuturor locuitorilor și al consumatorilor economici din comună;
- ✓ Reabilitarea și modernizarea în conformitate cu necesitățile și standardele europene a școlii;
- ✓ Optimizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport, telecomunicații și energie;
- ✓ Protejarea mediului prin conformarea progresivă cu standardele de mediu din Uniunea Europeană pe care România va trebui să le atingă în totalitate;
- ✓ Garantarea condițiilor pentru crearea unor activități rentabile în zootehnie și agricultură;
- ✓ Combaterea excluderii și dezechilibrelor sociale prin crearea de noi oportunități investiționale, etc.

8.4. Consolidarea Capacității Instituționale a Primăriei

Condițiile care stau la baza unei dezvoltări social - economice rapide sunt susținerea și participarea activă, respectarea legilor și onorarea obligațiilor primăriei comunei, precum și implicarea cetățenilor la luarea deciziilor în ceea ce privește rezolvarea propriilor probleme.

Primăria, fiind o interfață între cetățean și instituțiile statului, trebuie să elaboreze și să dezvolte un sistem de administrare bazat pe promovarea autonomiei locale reale și consolidarea cadrului instituțional.

Activitatea publică locală va fi orientată spre:

- Sprijinirea dezvoltării comunității în scopul rezolvării tuturor problemelor comunei;
- Susținerea dezvoltării infrastructurii prioritare pentru comunitate (aprovizionarea cu apa, gaze naturale, energie electrica, etc.);
- Sporirea responsabilității persoanelor cu funcții de răspundere pentru depășirea limitelor stabilite de cheltuieli și utilizarea neeconomică a alocațiilor bugetare;
- Controlarea strictă a bugetului local și distribuirea lui în mod eficient;
- Ajustarea în continuare a cheltuielilor bugetare la posibilitățile reale de acumulare a veniturilor la buget.

Eficientizarea gestionării mijloacelor publice, prin:

- Organizarea de licitații pentru achiziționarea de mărfuri, lucrări și servicii pentru necesitățile instituțiilor bugetare din banii publici;
- Reducerea creșterii volumului de cheltuieli, inclusiv prin reducerea numărului de personal angajat în instituțiile bugetare, acolo unde este cazul;
- Reevaluarea întregului sistem de servicii publice și transmiterea unor activități către sfera privată.

Consolidarea finanțelor publice:

- Asigurarea cu surse financiare a măsurilor pentru satisfacerea necesităților social-economice și culturale ale populației, pentru dezvoltarea comunei;
- Întreprinderea unor măsuri concrete pentru acumularea veniturilor proprii și menținerea echilibrului bugetar;
- Constituirea de fonduri extrabugetare pentru susținerea unor programe de interes local;
- Susținerea dezvoltării antreprenoriatului ca motor de creștere a economiei de piață.

Stabilirea și promovarea parteneriatului:

- Sprijinirea organizațiilor nonguvernamentale;
- Participarea la proiecte investiționale comune cu sectorul economic în domeniile social, cultural și de mediu.

Consolidarea managementului administrației publice locale constă în:

a. Dezvoltarea managementul resurselor umane

- Preocuparea primăriei comunei pentru pregătirea continuă a funcționarilor publici pe domeniile prioritare dezvoltării comunei.

b. Dezvoltarea nivelului de pregătire profesională

- Stabilirea necesităților și oportunităților de instruire;
- Corelarea necesităților cu potențialul uman existent;
- Stabilirea unui sistem de training adecvat.

c. Folosirea eficientă a resurselor umane

- Stabilirea regulamentului de organizare și funcționare a personalului și a regulamentului de ordine interioară;
- Personalul trebuie să lucreze în domenii de activitate bine definite.

d. Creșterea responsabilității și a independenței profesionale

- Responsabilitatea funcționarilor publici în conformitate cu prevederile legale;
- Conștientizarea importanței activității fiecărui angajat;
- Transparența funcționării sistemului instituțional pentru fiecare angajat;
- Acordarea de stimulente financiare în funcție de eficiența și competitivitatea activităților depuse.

e. Schimbarea de fond a raportului dintre administrație și cetățean

- Serviciul public trebuie să fie orientat în folosul cetățeanului;
- Eliminarea blocajelor birocratice cu care sunt confrunțați cetățenii și agenții economici;
- Întărirea și extinderea cadrului de participare a societății civile la procesul decizional;
- Crearea unei strategii de comunicare operativă cu cetățenii;
- Implementarea unui sistem de management al calității.

f. Realizarea unui sistem de monitorizare a calitatii serviciilor publice

- Administrarea eficientă a banilor publici;
- Dezvoltarea comunei prin atragerea de proiecte și programe cu finanțare nerambursabilă;
- Cheltuirea eficientă a veniturilor.

g. Dezvoltarea managementul informațiilor

- Corelarea și integrarea bazelor de date din instituție;
- Analizarea nevoilor în domeniul software.

9. Strategia de Dezvoltare Locală a comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud

9.1 Etapele metodologice principale ale elaborării strategiei :

Metodologia de realizare a strategiei cuprinde 3 faze:

1. Fundamentarea necesității de elaborare a strategiei:

– necesita abordarea a 2 categorii de aspecte:

- premisele elaborării strategiei;
- modalități de fundamentare;

2. Elaborarea strategiei de dezvoltare locală:

a) *Formularea misiunii comunității locale.* Misiunea se referă la scopul pentru care a fost înființată și funcționează organizația respectivă, precum și la concepția, filosofia managementului, referitoare la modul de realizare a activităților. Specificul misiunii este faptul că reprezintă o enunțare de elemente necuantificabile. Misiunea trebuie să cuprindă:

- ce anume face comunitatea locală prin intermediul autorităților locale (exprimarea sintetică);
- care sunt detinatorii de interese și cum sunt luați în considerare (stake-holderi);
- care sunt valorile comunității locale.

b) *Precizarea obiectivelor strategiei.* Obiectivele strategice se stabilesc pe orizonturi mari de timp (3-5 ani) și se referă fie la ansamblul comunității, fie la componentele majore ale acesteia. Pentru a fi *de calitate*, obiectivele strategice trebuie să îndeplinească următoarele *cerințe de rationalitate*:

- *sa fie realiste* (în concordanță cu potențialul comunității respective);
- *sa fie stimulatoare* (să încete la autodepasire);
- *sa fie mobilizatoare* (să prezinte importanța pentru stake-holderi);
- *sa fie comprehensibile* (reale).

c) *Stabilirea opțiunilor strategice și modalitățile de realizare a obiectivelor.* Opțiunile strategice se stabilesc în funcție de tipul de strategie adoptat.

d) *Dimensionarea resurselor necesare.* În strategie se stabilesc 4 categorii de resurse:

- informaționale;
- umane;
- financiare;
- materiale.

e) *Stabilirea termenelor.* Termene = limita fixată în timp printr-o dispoziție sau învoială ce reprezintă diferite momente intermediare sau finale, pentru realizarea obiectivelor și operationalizarea opțiunilor strategice.

f) *Articularea tuturor componentelor strategiei într-o strategie globală.*

g) *Realizarea strategiilor parțiale.* Strategiile parțiale pot fi delimitate fie structural (pe compartimente), fie din punct de vedere procesual (pe funcțiuni și activități). De obicei, strategiile parțiale se delimitază *procesual pe funcțiuni*, ducând la existența mai multor strategii parțiale în funcție de specificul comunității locale:

- Strategia de mediu;

- Strategia de dezvoltare economica;
- Strategia de dezvoltare a infrastructurii;
- Strategia de cooperare teritoriala;
- Strategia de resurse umane.

h) *Realizarea politicii globale si a politicilor partiale.* Politica se deosebeste de strategie prin:
 – orizontul de timp (mai mic pentru politica 0,5-2 ani si mai mare in cazul strategiei 3-5 ani);
 – grad de detaliere (mai mare pentru politica si mai mic pentru strategie).

3. Implementarea si evaluarea unei strategii de dezvoltare locala

1. *Pregatirea implementarii are in vedere urmatoarele aspecte:*

- a) Pregatirea climatului din cadrul comunitatii in vederea diminuarii rezistentei la schimbare din partea societatii civile si cresterii receptivitatii acestora fata de elementele inovatoare propuse prin strategie;*
- b) Asigurarea resurselor informationale, umane, financiare si materiale necesare punerii in aplicare a strategiei;*
- c) Realizarea unui program cadru de implementare;*

2. *Reproiectarea sistemului de management conform cerintelor realizarii obiectivelor;*

3. *Operationalizarea schimbarilor strategice previzionate;*

4. *Controlul si evaluarea strategiei.* Prin evaluare se compara obiectivele previzionate cu realizarile obtinute, acestea fiind masurate intr-o etapa intermediara de control.

Strategiile pe termen lung trebuie evaluate cu atentie mai ales cu privire la viitoarele rezultate. Trebuie luat in vedere si faptul ca rezultatul real nu poate fi prevazut deoarece situatiile neprevazute pot si ele sa exercite o influenta importanta asupra lor.

Principiile strategiei de dezvoltare durabila :

- ✓ **durabilitate**- conditii mai bune de trai pentru populatia defavorizata precum si un minim de conditii necesare pentru un trai decent, sanatatea si bunastarea tuturor;
- ✓ **competitivitate**- permite dezvoltarea economiei proprii in context regional, national si chiar international, promovarea unui sector privat productiv si competitiv;
- ✓ **sprijin financiar**- facilitarea accesului la o varietate de surse financiare pentru a satisface nevoile de investitii si dezvoltare;
- ✓ **o buna administrare**- reactia eficienta si efectiva la problemele comunitatii prin responsabilizarea autoritatilor locale si parteneriatul cu societatea civila.

9.2 Obiectivele Strategiei de Dezvoltare Durabilă a comunei Matei

Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 include 17 obiective de dezvoltare durabilă, cu ținte clare pentru 2030, obiective ținte și pentru conducerea Comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud, care va asigura treptat implementarea acestora în perioada 2021-2027.

9.2.1 Obiective generale

Principalele obiective ale strategiei de dezvoltare locală a comunei sunt:

- Crearea condițiilor pentru începerea unor activități rentabile în agricultură și zootehnie;

- Protejarea mediului prin conformarea progresiva cu standardele de mediu din Uniunea Europeană pe care România va trebui sa le atingă în totalitate;
- Reabilitarea și modernizarea sistemului de sănătate și protecție sociala în comună;
- Asigurarea accesului neîngradit al populației și al consumatorilor economici la infrastructura (apa, canalizare, distribuție gaze, cai de transport, telefonie);
- Reabilitarea și modernizarea școlilor și grădinițelor conform standardelor europene;
- Creșterea ratei de ocupare și combaterea excluderii și dezechilibrelor sociale prin creerea de noi oportunități investiționale.

9.2.2 Obiective specifice

Agricultura și dezvoltarea rurală

- Aplicarea unor tehnici pentru dezvoltarea agriculturii durabile și crearea unor sisteme pentru adaptabilitatea la condițiile climatice;
- Încurajarea și organizarea de asociații ale producătorilor comunei pentru a beneficia de oportunitățile care decurg din aceasta;
- Înființare de ferme zootehnice și puncte de prelucrare și colectare a resurselor;
- Eficientizarea practicilor agricole pentru ușurarea și productivitatea lucrării aplicate pe terenurilor agricole.

Silvicultura

- Împădurirea terenurilor neproductive ale comunei;
- Întreținerea și ocrotirea capitalului silvic al comunei.

Infrastructura și Transport

Transport

- Îmbunătățirea drumului județean și a celor comunale care să deservească nevoile curente ale locuitorilor și activităților economice;

Utilități

- Crearea unor sisteme de furnizare a apei curente și de canalizare capabile sa deserveasca tuturor locuitorilor comunei;
- Reabilitarea sediului primăriei;
- Realizarea rețelei de alimentare cu gaz metan;
- Dotari pentru intervenții în caz de situații de urgență;

Sănătate

- Îmbunătățirea serviciilor de asistență medicala;
- Reabilitarea și dotarea corespunzătoare a dispensarului uman;
- Acces permanent și prompt la servicii medicale de calitate;
- Educarea populației cu privire la accesarea serviciilor de sănătate la o perioadă regulată de timp pentru prevenirea situațiilor de urgență prin susținerea și promovarea modului de viață sănătos.

Economia și Mediul de afaceri

- Crearea unei industrii diversificate, dinamice și capabile să ofere posibilitatea de împlinire profesională și materială a locuitorilor comunei;
- Economie generatoare de venit la bugetul local;
- Crearea unei industrii nepoluante și durabile.

Comerț și Servicii

- Diversificarea de servicii oferite către cetățenii comunei, prin mărirea numărului societăților comerciale;
- Promovarea și susținerea unor tehnici eficiente de marketing pentru atragerea turiștilor în comună.

Mediu de afaceri

Incurajarea cetățenilor prin acțiuni de informare și formare profesională în vederea deschiderii de pensiuni agroturistice și promovarea acestora.

Mediu

- Păstrarea calității și prevenirea poluării aerului;
- Informarea populației asupra riscurilor cauzate de deversarea apelor uzate în locuri neamenajate, asupra utilizării durabile a resurselor de apă și a prevenirii poluării;
- Acțiuni de promovare a practicilor de agricultură ecologică;
- Curățarea cursurilor de apă și a domeniului public;
- Crearea unor mecanisme de colectare selectivă a deșeurilor;
- Realizarea unei stații de depozitare a deșeurilor;
- Impadurirea suprafețelor degradate, pentru prevenirea alunecărilor de teren.
- Refacerea și dezvoltarea mediului natural.

Învățământ și educație

- Accesul neîngradit de împlinire individuală prin educație;
- Reabilitarea și modernizarea școlilor și grădinițelor din comună;
- Accesul la un sistem educațional performant, flexibil și adaptat condițiilor din mediul rural;
- Organizarea unei baze materiale capabile să mulțumească nevoile legate de actul educațional;
- Amenajarea unui spațiu de joacă și recreere pentru copiii comunei;
- Amenajare bază sportivă în comună;
- Orientarea și sprijinirea persoanelor tinere în domeniul formării profesionale;
- Crearea șanselor pentru reformarea persoanelor adulte;
- Construirea unei săli de sport.

Resurse Umane

Populația

- Crearea condițiilor de viață atractive pentru tineri, atât pentru cei din localitate cât și pentru cei din exteriorul comunei pentru atragerea acestora în localitate;

- Crearea de condiții și condiții pentru familiile de tineri.

Piața muncii

- Locuri de muncă suficiente și în domenii variate de activitate pentru satisfacerea nevoilor de trai;
- Posibilitatea de a urma cursuri de reconversie profesională în domenii cautate pe piața forței de muncă.

Turism

- Utilizarea unor produse turistice variate cu oferte diversificate;
- Susținerea prin acțiuni eficiente de promovare a evenimentelor locale;
- Crearea de programe de pregătire pentru noi practicanți de agroturism;
- Incurajarea cetățenilor prin acțiuni de informare și formare profesională în vederea deschiderii de pensiuni agroturistice și promovarea acestora;
- Promovarea evenimentelor locale, prin acțiuni eficiente de marketing

Cultură

- Instruirea și transmiterea practicilor tradiționale generațiilor viitoare;
- Accesul transparent la sursele de informare tradiționale și moderne;
- Structura spațiilor destinate activităților socio-culturale în concordanță cu necesitățile și mijloacele moderne;
- Reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural din comună;
- Reabilitarea căminelor culturale;

Situația Socială

- Dezvoltarea serviciilor de asistență socială pentru persoanele aflate în dificultate (minori, persoane vârstnice, persoane cu dizabilități);
- Întărirea legăturilor dintre Administrația Publică Locală și societatea civilă pentru rezolvarea problemelor de interes comunitar.

9.3 Dezvoltarea locală a comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud

DIRECTII STRATEGICE DE DEZVOLTARE ÎN PERIOADA 2021-2027:

Nr. Crt.	Denumire proiect	Observatii
1	Reabilitare dispensar uman în localitatea Matei, comuna Matei.	Proiect depus C.N.I.
2	Extindere rețea de canalizare în comuna Matei	- documentația este neinițiată
3	Extindere rețea gaz pe strada Magaziei, localitatea Enciu, comuna Matei	- documentația este neinițiată
4	Restaurare și punere în valoare castel Haller, comuna Matei, județul Bistrița-Năsăud	Proiect depus C.N.I.
5	Modernizare infrastructură rutieră locală în comuna Matei	Proiect depus C.N.I.

7	Construire rețele de canalizare și stație de epurare în comuna Matei: satele Matei și Corvinești, județul Bistrița-Năsăud.	- proiect în derulare.
8	Extindere rețea gaz pe strada Cealau, localitatea Fântânele, comuna Matei.	- documentația este neinițiată
9	Construirea de capele mortuare în toate localitățile comunei Matei.	- documentația este neinițiată
10	Reabilitare trotuare în comuna Matei.	- documentația este neinițiată
11	Modernizare infrastructură rutieră agricolă în comuna Matei.	- documentația este neinițiată
12	Construire sediu primărie și garaje pentru mașini și utilaje, aparținând primăriei, în localitatea Matei.	- documentația este neinițiată
13	Construire teren de sport, sintetic în localitatea Matei	- documentația este neinițiată
14	Construcție teren de sport, sintetic în localitatea Fântânele, Comuna Matei.	- proiect în derulare
15	Amenajări terenuri de joacă pentru copii în localitățile comunei Matei.	- documentația este neinițiată
16	Amenajare piste de biciclete	- documentația este neinițiată
17	Amenajare locuri de picnic	- documentația este neinițiată
18	Achiziție masină și echipament stingere incendii	- documentația este neinițiată

Tab. 10 Proiecte de viitor

A. Servicii de cadastrare a terenurilor publice și private

Administrația locală s-a aliniat la prevederile din Programul Național de Cadastru și Carte Funciară 2015-2023 (PNCCF), care este reglementat de Legea nr. 7/1996, cu modificările și completările ulterioare, și de HG nr. 294/2015. Programul național de cadastru și carte funciară se desfășoară în perioada 2015-2023 și are ca obiectiv înregistrarea sistematică a imobilelor în 2337 UAT- uri situate în mediul urban și rural.

B. Rețea de transport public

În comună transportul public se poate dezvolta ca o alternativă reală la utilizarea automobilelor particulare. O utilizare crescută a transportului public poate reduce congestionarea și problemele climatice locale.

Administrația locală va pune în aplicare măsuri concrete pentru ca transportul public să devină mai practic, mai confortabil și mai accesibil. Astfel, numărul călătorilor care folosesc transportul public va crește în mod firesc, persoanele dezavantajate se pot simți mai puțin excluse din societate, iar gradul de dependență al cetățenilor de automobilele personale ar trebui să scadă, ceea ce va avea consecințe benefice pentru mediul înconjurător.

C. Sistem supraveghere video în comună

Primăria intenționează realizarea unui sistem de supraveghere video care, pe lângă faptul că a devenit foarte popular în ultima perioadă, acesta va permite supravegherea prin internet a zonelor din cadrul comunei care ar putea avea nevoie de monitorizare .

În același timp, se vor respecta prevederile *Regulamentului general privind protecția datelor cu caracter personal*, și anume:

- prezența camerelor video va fi semnalată;
- în spațiile publice nu pot fi instalate camere de supraveghere decât de firmele licențiate de Poliția Română;
- este interzisă montarea camerelor în spații unde ar putea atenta la intimitatea unei persoane, precum cabine de probă, vestiare, toalete și altele similare;
- supravegherea video a angajaților la locul de muncă se va face conform Legii nr. 190/2018; aceasta nu poate fi realizată de angajator decât dacă reușeste să demonstreze că este singura soluție pentru buna funcționare a activității instituției;
- angajații și cetățenii vor fi informați în mod explicit despre camerele instalate;
- stocarea imaginilor înregistrate pe o perioadă ce nu poate depăși 30 de zile, cu excepțiile prevăzute de lege sau în cazuri temeinic justificate.

D. Digitalizarea serviciilor din primărie

Eficiențizarea activităților, simplificarea serviciilor furnizate cetățenilor, creșterea accesului digital al cetățenilor la serviciile administrației publice locale, eliminarea cozilor și reducerea birocrăției prin digitalizarea Primăriei este scopul principal al conducerii primăriei în perioada 2021-2027.

În România avem cel mai rapid internet, însă ne situăm pe locul 26 din cele 28 de state membre ale Uniunii Europene, în cadrul Indicelui economiei și societății digitale (DESI) pentru 2020.

Dezvoltarea și implementarea de măsuri de simplificare privind serviciile furnizate către cetățenii comunei reprezintă transformarea digitală a administrației publice locale a comunei.

E. Internet gratuit în comună

Internetul este astăzi un serviciu absolut necesar în tot ceea ce înseamnă tehnologia, inclusiv a informațiilor, modernă, de aceea Administrația locală continuă să implementeze, pe lângă alte facilități, acces gratuit pentru locuitorii comunei la Internet WiFi în mai multe spații publice din comună.

F. Energie regenerabilă

Energia regenerabilă este acea energie care se obține cu ajutorul resurselor naturale nelimitate ale Pământului, precum vântul și razele soarelui. Energia verde este o alternativă la cea tradițională, care se bazează pe combustibili fosili (petrol și gaze), poluează și tinde să fie mult mai dăunătoare mediului înconjurător.

Energia regenerabilă sau energia verde este obținută din surse de energie regenerabile, care nu dăunează naturii și mediului înconjurător, nu ne afectează calitatea vieții.

Folosirea Energiei regenerabile contribuie la îmbunătățirea aerului, pe care îl respirăm, prin reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, fiind și mai ieftină. Energia regenerabilă este derivată din surse care sunt capabile să se refacă, de exemplu Soarele, vântul, râurile, izvoarele termale, mările și biomasa.

Primăria comunei va întreprinde măsuri pentru promovarea valorificării resurselor regenerabile de energie din cadrul comunei.

G. Lucrari hidrotehnice

Administrația locală va continua în perioada următoare activitățile pentru îmbunătățirea soluțiilor tehnice de proiectare și de realizare a lucrărilor hidrotehnice de amenajare a cursului de apă, pentru atingerea obiectivelor de mediu din domeniul apelor.

9.4 Implementarea obiectivelor Strategiei de Dezvoltare Durabilă

Implementarea obiectivelor pentru dezvoltarea durabilă și a țintelor concrete ale Strategiei de Dezvoltare Durabilă de către conducerea Primăriei va contribui, de fapt, la implementarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. De menționat, că dezvoltarea durabilă poate fi asigurată doar prin implicarea tuturor cetățenilor:

Nr. Crt.	17 obiective de dezvoltare durabilă	Ținte
1.	Fără sărăcie - Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context. - Reducerea numărului celor care au risc ridicat de sărăcie și promovarea incluziunii sociale - Sărăcia este o problemă atât la nivel local cât și la nivel regional, respectiv global. - Globalizarea a contribuit la eradicarea sărăciei absolute, însă este necesară continuarea eforturilor pentru a reduce și sărăcia relativă și pentru a asigura o viață demnă pentru toți.	
1.1	<u>Eradicarea sărăciei extreme</u>	Până în 2030, eradicarea sărăciei extreme pentru toți oamenii de pretutindeni, măsurată în prezent ca număr de persoane care trăiesc cu mai puțin de 1,25 \$ pe zi.
1.2	<u>Reducerea sărăciei la jumătate</u>	Până în 2030, reducerea cu cel puțin jumătate a numărului de bărbați, femei și copii de toate vârstele care trăiesc în sărăcie în toate dimensiunile acesteia potrivit definițiilor naționale.
1.3	<u>Implementarea unor proiecte de protecție socială</u>	Implementarea unor sisteme de protecție socială adecvate la nivel național și a măsurilor necesare, inclusiv implementarea venitului minim garantat, pentru o acoperire substanțială a celor săraci și vulnerabili până în 2030.
1.4	<u>Drepturi egale și acces la resurse economice și servicii de bază</u>	Până în 2030, asigurarea faptului că toți bărbații și toate femeile, în special cei săraci și vulnerabili, au drepturi egale la resursele economice, precum și acces la serviciile de bază, dreptul la proprietate și control asupra terenurilor și a altor forme de proprietate, moștenire, resurse naturale, tehnologii noi potrivite și servicii financiare, inclusiv de microfinanțare.
1.5	<u>Reziliența celor săraci împotriva dezastrelor economice, de mediu și sociale</u>	Până în 2030, crearea rezilienței celor săraci și aflați în situații vulnerabile și reducerea expunerii și vulnerabilității acestora la evenimente extreme legate de climă și alte șocuri și dezastre economice, sociale și de mediu.
2.	Foamete „zero” - Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile. - Agricultura este importantă pentru întreaga societate, dacă dorim o societate mai sănătoasă. România deține locul al șaselea în Europa din perspectiva dimensiunii terenurilor agricole. - Pentru această țară este o prioritate eficiența agricolă și limitarea deșeurilor alimentare. - Agenda 2030 țintește eradicarea foametei și securitatea alimentară prin creșterea productivității agricole și prin reducerea deșeurilor alimentare.	
2.1	<u>Eradicarea foametei</u>	Până în 2030, eradicarea foametei și asigurarea accesului tuturor, în special al celor săraci și în situații vulnerabile, inclusiv sugari, la

		produse alimentare sigure, nutritive și suficiente pe tot parcursul anului.
2.2	<i>Eradicarea tuturor formelor de malnutriție</i>	Până în 2030, eradicarea tuturor formelor de malnutriție, inclusiv atingerea până în 2025 a țintelor convenite la nivel internațional cu privire la greutatea și talia joasă la copiii sub vârsta de 5 ani, și abordarea necesităților nutriționale ale adolescenților, femeilor însărcinate și celor care alăptează, cât și a persoanelor în vârstă.
2.3	<i>Dublarea productivității agricole și veniturilor micilor producători</i>	Până în 2030, dublarea productivității agricole și veniturilor micilor producători agricoli, în special femei, populațiile indigene, fermieri, păstori și pescari, inclusiv prin accesul sigur și egal la terenuri, alte resurse și factori de producție, cunoștințe, servicii financiare, piețe și oportunități pentru crearea valorii adăugate și angajarea în activități non-agricole.
2.4	<i>Asigurarea unor sisteme de producție alimentară durabile</i>	Până în 2030, asigurarea unor sisteme de producție alimentară durabile și implementarea unor practici agricole reziliente, care sporesc productivitatea și producția, contribuie la menținerea ecosistemelor, consolidează capacitățile de adaptare la schimbări climatice, condiții meteorologice extreme, secetă, inundații și alte dezastre și care îmbunătățesc în mod progresiv calitatea terenurilor și solului
2.5	<i>Menținerea diversității genetice</i>	Până în 2030, menținerea diversității genetice a semințelor, plantelor cultivate și animalelor de fermă și domestice și a speciilor lor sălbatice înrudite, inclusiv prin bănci de semințe și plante gestionate corect și diversificate la nivel național, regional și internațional, precum și promovarea accesului și un schimb corect și echitabil al beneficiilor care rezultă din utilizarea resurselor genetice și cunoștințelor tradiționale asociate, conform acordurilor internaționale
3.	Sănătate și bunăstare	Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă.
3.1	<i>Reducerea ratei mortalității materne</i>	Până în 2030, reducerea ratei globale a mortalității materne la mai puțin de 70 de cazuri la 100.000 de născuți-vii
3.2	<i>Eliminarea deceselor care pot fi prevenite în rândul copiilor până la 5 ani</i>	Până în 2030, eliminarea deceselor care pot fi prevenite în rândul nou-născuților și copiilor până la 5 ani, toate țările având scopul de a reduce mortalitatea neonatală la cel mult 12 decese la 1.000 născuți-vii și mortalitatea copiilor până la 5 ani la cel mult 25 decese la 1000 născuți-vii.
3.3	<i>Lupta împotriva bolilor transmisibile</i>	Până în 2030, eliminarea epidemiilor de SIDA, tuberculoză, malarie și boli tropicale neglijate, precum și combaterea hepatitei, bolilor condiționate de apă și a altor boli transmisibile
3.4	<i>Reducerea mortalității premature cauzate de boli netransmisibile și promovarea sănătății mintale</i>	Până în 2030, reducerea cu o treime a mortalității premature cauzate de boli netransmisibile prin prevenire, tratare și promovarea sănătății mintale și a bunăstării
3.5	<i>Prevenirea și tratamentul abuzului de substanțe</i>	Întărirea prevenirii și tratamentului abuzului de substanțe, inclusiv abuzul de droguri și substanțe narcotice și a consumului excesiv de alcool
3.6	<i>Reducerea numărului de decese și răniri cauzate de accidente rutiere</i>	Până în 2030, înjumătățirea numărului global de decese și răniri cauzate de accidente rutiere
3.7	<i>Acces universal la servicii de sănătate sexuală și reproductivă și pentru planificarea familiei</i>	Până în 2030, asigurarea accesului universal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familiei, informare și educație, precum și integrarea sănătății reproducerii în strategiile și programele naționale

3.8	<i>Realizarea acoperirii universale în domeniul sănătății</i>	Realizarea acoperirii universale în domeniul sănătății, inclusiv protecția riscurilor financiare, accesul la servicii esențiale de sănătate calitative și accesul la medicamente de bază
3.9	<i>Reducerea numărului de decese și al bolilor provocate de produse chimice periculoase și poluare</i>	Până în 2030, reducerea substanțială a numărului deceselor și bolilor provocate de produsele chimice periculoase, de poluare și de contaminarea aerului, apei și a solului.
4.	Educație de calitate Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți. <i>Educația reprezintă fundamentul îmbunătățirii vieții oamenilor și al dezvoltării sustenabile.</i>	
4.1	<i>Educație primară și secundară gratuită</i>	Până în 2030, asigurarea faptului că toate fetele și toți băieții absolvă învățământul primar și secundar gratuit, echitabil și calitativ, care să conducă la rezultate relevante și eficiente pe planul învățării
4.2	<i>Acces egal la educație timpurie de calitate</i>	Până în 2030, asigurarea faptului că toate fetele și toți băieții au acces la dezvoltarea timpurie de calitate, îngrijire și educația preșcolară, astfel încât să fie pregătiți pentru învățământul primar.
4.3	<i>Acces la învățământ tehnic, vocațional și superior</i>	Până în 2030, asigurarea accesului egal pentru toate femeile și toți bărbații la educație tehnică, vocațională și terțiară, inclusiv universitară, accesibilă și calitativă.
4.4	<i>Creșterea numărului de persoane cu studii</i>	Până în 2030, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți care detin competențe relevante, inclusiv competențe tehnice și vocaționale, care să faciliteze angajarea, crearea de locuri de muncă decente și antreprenoriatul.
4.5	<i>Eliminarea tuturor formelor de discriminare din educație</i>	Până în 2030, eliminarea disparităților între sexe în educație și asigurarea accesului egal la toate nivelurile de învățământ și formare profesională a persoanelor vulnerabile, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, a populațiilor indigene și a copiilor aflați în situații vulnerabile
4.6	<i>Alfabetizare și cunoștințe de aritmetică elementară pentru toți</i>	Până în 2030, asigurarea faptului că toți tinerii și o proporție substanțială a adulților, atât bărbați, cât și femei, dispun de competențe elementare, precum alfabetizarea și aritmetica elementară.
4.7	<i>Educație pentru viață sustenabilă și civică</i>	Până în 2030, asigurarea faptului că toți elevii dobândesc cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile, inclusiv, printre altele, prin educația pentru dezvoltare durabilă și stiluri de viață durabile, drepturile omului, egalitatea de gen, promovarea unei culturi a păcii și non-violenței, cetățenia globală și aprecierea diversității culturale și a contribuției culturii la dezvoltarea durabilă
5.	Egalitate de gen -Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor. -Populația globală include peste 50% femei, însă există numeroase inegalități între persoanele de sex masculin și cele de sex feminin. -În prezent, 49 de state nu dispun de legi care să protejeze femeile împotriva violenței domestice.	
5.1	<i>Eliminarea discriminării împotriva femeilor și fetelor</i>	Eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva tuturor femeilor și fetelor de pretutindeni
5.2	<i>Eliminarea tuturor formelor de violență și a exploatării împotriva femeilor și fetelor</i>	Eliminarea tuturor formelor de violență împotriva femeilor și fetelor, în sferele publice și private, inclusiv a traficului, exploatării sexuale și a altor tipuri de exploatare.

5.3	<u>Eliminarea căsătoriilor forțate și mutilarea genitală a femeilor</u>	Eliminarea tuturor practicilor dăunătoare, precum căsătoriile cu copii, timpurii și forțate, cât și mutilarea genitală a femeilor
5.4	<u>Recunoașterea și aprecierea îngrijirii neremunerate și promovarea responsabilității partajate în gospodărie</u>	Recunoașterea și aprecierea îngrijirii neremunerate și a muncii casnice prin furnizarea de servicii publice, infrastructură și politici de protecție socială și promovarea responsabilității partajate în gospodărie și familie, după caz la nivel național
5.5	<u>Asigurarea participării depline la posturi de conducere</u>	Asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și a egalității de șanse la ocuparea de posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică
5.6	<u>Acces universal la sănătatea sexuală și reproductivă</u>	Asigurarea accesului universal la sănătatea sexuală și reproductivă și a drepturilor reproductive, în conformitate cu prevederile Programului de acțiuni al Conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare și ale Platformei de acțiune de la Beijing și a documentelor finale ale conferințelor de revizuire ale acestora
6.	Apă curată și sanitație -Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți. -Cea mai mare provocare a lumii este lipsa de apă. -Aceasta afectează peste 40% din populația lumii	
6.1	<u>Apă potabilă sigură la prețuri accesibile</u>	Până în 2030, realizarea accesului universal și echitabil la apă potabilă sigură și la prețuri accesibile pentru toți
6.2	<u>Eliminarea defecării în aer liber și oferirea accesului la condiții sanitare și igienă</u>	Până în 2030, realizarea accesului la condiții sanitare și de igienă adecvate și echitabile pentru toți și eliminarea defecării în aer liber, acordând o atenție specială nevoilor femeilor și fetelor și celor în situații vulnerabile
6.3	<u>Îmbunătățirea calității apei, tratarea apelor uzate și reutilizarea sigură</u>	Până în 2030, îmbunătățirea calității apei prin reducerea poluării, eliminarea depozitării deșeurilor și reducerea la minimum a produselor chimice și materialelor periculoase, înjumătățind proporția apelor uzate netratate și sporind substanțial reciclarea și reutilizarea sigură la nivel global.
6.4	<u>Creșterea eficienței de utilizare a apei și asigurarea rezervelor de apă potabilă</u>	Până în 2030, creșterea substanțială a eficienței de utilizare a apei în toate sectoarele și asigurarea unui proces durabil de captare și furnizare a apei potabile, pentru a face față deficitului de apă și pentru a reduce substanțial numărul de persoane care suferă de deficit de apă
6.5	<u>Implementarea managementului integrat al resurselor de apă</u>	Până în 2030, implementarea managementului integrat al resurselor de apă la toate nivelurile, inclusiv, dacă este cazul, prin cooperarea transfrontalieră
6.6	<u>Protejarea și restabilirea ecosistemelor legate de apă</u>	Până în 2030, protejarea și restabilirea ecosistemelor legate de apă, inclusiv munți, păduri, zone umede, râuri, rezervoare acvifere și lacuri
7.	Energie curată și la prețuri accesibile Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern. <i>Energia este esențială pentru orice provocări și oportunități majore.</i>	
7.1	<u>Acces universal la energie modernă</u>	Până în 2030, asigurarea accesului universal la servicii energetice accesibile, sigure și moderne
7.2	<u>Creșterea procentului global de energie regenerabilă</u>	Până în 2030, creșterea semnificativă a ponderii energiei din surse regenerabile în mixul energetic global

7.3	<i>Dublarea ratei globale de îmbunătățire a eficienței energetice</i>	Până în 2030, dublarea ratei globale de îmbunătățire a eficienței energetice
8.	Muncă decentă și creștere economică Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți. <i>Creșterea economică sustenabilă va conduce la locuri de muncă decente.</i>	
8.1	<i>Creșterea economică sustenabilă</i>	Susținerea creșterii economice pe cap de locuitor în conformitate cu situația națională și, în special, creșterea Produsului Intern Brut cu cel puțin 7 la sută pe an în țările cel mai puțin dezvoltate
8.2	<i>Diversificarea, inovarea și modernizarea productivității economice</i>	Atingerea unor niveluri mai ridicate ale productivității prin diversificare, modernizarea tehnologică și inovație, inclusiv prin accent pe sectoarele cu valoare adăugată sporită și utilizarea intensivă a forței de muncă
8.3	<i>Promovarea politicilor care susțin crearea locurilor de muncă și creșterea întreprinderilor</i>	Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare
8.4	<i>Îmbunătățirea eficienței resurselor în consum și producție</i>	Îmbunătățirea progresivă, până în 2030, a eficienței resurselor globale pentru consum și producție, și decuplarea creșterii economice de degradarea mediului, în conformitate cu Cadrul pentru 10 ani al programelor privind consumul și producția durabilă, în frunte cu țările dezvoltate.
8.5	<i>Angajarea completă și muncă decentă cu remunerare egală</i>	Până în 2030, angajarea completă și productivă și muncă decentă pentru toate femeile și toți bărbații, inclusiv pentru tineri și persoanele cu dizabilități, precum și remunerarea egală pentru munca de valoare egală.
8.6	<i>Promovarea angajării, educării și pregătirii tinerilor</i>	Până în 2030, reducerea substanțială a proporției tinerilor fără un loc de muncă, fără educație sau formare.
8.7	<i>Eliminarea sclaviei moderne, a traficului de ființe umane și a muncii copiilor</i>	Măsuri imediate și eficiente pentru eradicarea muncii forțate, eliminarea sclaviei moderne și a traficului de ființe umane, și asigurarea interzicerii și eliminării celor mai grave forme ale muncii copiilor, inclusiv recrutarea și utilizarea copiilor soldați, iar până în 2025, eliminarea muncii copiilor în toate formele sale.
8.8	<i>Protecția dreptului la muncă și promovarea mediilor de lucru sigure</i>	Protecția dreptului la muncă și promovarea mediilor de lucru sigure și securizate pentru toți lucrătorii, inclusiv lucrătorii migranți, în special femeile migrante, și cei în locuri de muncă precare.
8.9	<i>Promovarea turismului durabil și benefic</i>	Până în 2030, elaborarea și implementarea politicilor pentru promovarea unui turism durabil care creează locuri de muncă și promovează cultura și produsele locale.
8.10	<i>Acces universal la servicii bancare, de asigurări și financiare</i>	Consolidarea capacității instituțiilor financiare interne pentru a încuraja și a extinde accesul la servicii bancare, de asigurări și servicii financiare pentru toți.
9.	Industrie, inovație și infrastructură Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației. <i>Investitiile în infrastructură sunt necesare pentru realizarea unei dezvoltări sustenabile</i>	
9.1	<i>Dezvoltarea unei infrastructuri sustenabile, durabile și incluzive</i>	Dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, durabile și puternice, inclusiv infrastructura regională și transfrontalieră, pentru a sprijini dezvoltarea economică și bunăstarea oamenilor, cu accent pe accesul larg și echitabil pentru toți

9.2	<i>Promovarea industrializării incluzive și durabile</i>	Promovarea industrializării incluzive și durabile și, până în 2030, sporirea semnificativă a ratei de ocupare și a Produsului Intern Brut în industrie, în conformitate cu circumstanțele naționale, și dublarea acestei cote în țările cel mai puțin dezvoltate
9.3	<i>Creșterea accesului la servicii financiare și piețe externe</i>	Creșterea accesului întreprinderilor mici industriale și de altă natură, în special din țările în curs de dezvoltare, la servicii financiare, inclusiv la credite accesibile, și integrarea acestora în lanțuri valorice și piețe externe.
9.4	<i>Modernizarea tuturor industriilor și a infrastructurii pentru sustenabilitate</i>	Până în 2030, modernizarea infrastructurii și reabilitarea industriilor pentru a deveni durabile, cu eficiență sporită în utilizarea resurselor și adoptare sporită a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, toate țările luând măsuri în conformitate cu capacitățile respective ale acestora.
9.5	<i>Consolidarea cercetării științifice și modernizarea tehnologiilor industriale</i>	Întărirea cercetării științifice, modernizarea capacităților tehnologice ale sectoarelor industriale în toate țările, în special țările în curs de dezvoltare, până în 2030; încurajarea inovațiilor și creșterea semnificativă a numărului de angajați în cercetare și dezvoltare la 1 milion de locuitori și a cheltuielilor publice și private de cercetare și dezvoltare.
10.	Inegalități reduse Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta. <i>Pentru a reduce inegalitățile este necesară asigurarea oportunităților egale, inclusiv prin eliminarea legilor, politicilor și practicilor discriminatorii.</i>	
10.1	<i>Reducerea inegalității veniturilor</i>	Până în 2030, realizarea și susținerea în mod progresiv a creșterii veniturilor pentru 40 la sută din limita de jos a populației, la o rată mai mare decât media națională.
10.2	<i>Promovarea incluziunii sociale, economice și politice</i>	Până în 2030, abilitarea și promovarea incluziunii sociale, economice și politice a tuturor, indiferent de vârstă, sex, dizabilitate, rasă, etnie, origine, religie sau statut economic sau de altă natură.
10.3	<i>Asigurarea oportunităților egale și eliminarea discriminării</i>	Asigurarea oportunităților egale și reducerea inegalității rezultatelor, inclusiv prin eliminarea legilor, politicilor și practicilor discriminatorii, și promovarea legislației, politicilor și acțiunilor corespunzătoare în acest sens.
10.4	<i>Adoptarea politicilor fiscale și sociale ce promovează egalitatea</i>	Adoptarea politicilor, în special fiscale, salariale și de protecție socială, în scopul realizării progresive a unei egalități sporite.
10.5	<i>Îmbunătățirea reglementărilor piețelor financiare globale și a instituțiilor</i>	Perfecționarea reglementării și monitorizării piețelor și instituțiilor financiare globale și consolidarea implementării acestor reglementări.
10.6	<i>Creșterea reprezentării pentru țările în curs de dezvoltare</i>	Asigurarea reprezentării și vocii puternice pentru țările în curs de dezvoltare în procesele decizionale din cadrul instituțiilor economice și financiare internaționale globale, pentru a oferi instituții mai eficiente, credibile, responsabile și legitime.
10.7	<i>Politici de migrație responsabile și bine gestionate</i>	Facilitarea migrației și mobilității ordonate, sigure, reglementate și responsabile a persoanelor, inclusiv prin implementarea unor politici de migrație planificate și bine gestionate.
11.	Orașe și comunități durabile Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile. <i>3,5 miliarde de oameni traiesc în prezent în orașe.</i>	
11.1	<i>Locuințe sigure la prețuri accesibile</i>	Până în 2030, accesul tuturor la locuințe și servicii de bază adecvate, sigure și la prețuri accesibile și modernizarea cartierelor sărace.

11.2	<i>Sisteme de transport sustenabile la prețuri accesibile</i>	Până în 2030, asigurarea accesului la sisteme de transport sigure, la prețuri echitabile, accesibile și durabile pentru toți, îmbunătățirea siguranței rutiere, în special prin extinderea rețelelor de transport public, acordând o atenție deosebită nevoilor celor aflați în situații vulnerabile, femei, copii, persoane cu dizabilități și în etate.
11.3	<i>Urbanizare incluzivă și sustenabilă</i>	Până în 2030, consolidarea urbanizării incluzive și durabile și a capacității pentru planificarea și gestionarea participativă, integrată și durabilă a așezărilor umane în toate țările.
11.4	<i>Protejarea patrimoniului cultural și natural</i>	Consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural și natural mondial.
11.5	<i>Reducerea efectelor adverse ale dezastrelor naturale</i>	Până în 2030, reducerea semnificativă a numărului de decese și a numărului de persoane afectate și scăderea substanțială a pierderilor economice directe în raport cu Produsul Intern Brut la nivel global, cauzate de dezastre, inclusiv dezastrele legate de apă, cu un accent pe protecția celor săraci și a persoanelor aflate în situații vulnerabile.
11.6	<i>Reducerea impactului orașelor asupra mediului</i>	Până în 2030, reducerea pe cap de locuitor a impactului negativ asupra mediului în orașe, inclusiv prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului și gestionării deșeurilor municipale și de alt tip.
11.7	<i>Asigurarea accesului la spații verzi și publice sigure și incluzive</i>	Până în 2030, asigurarea accesului universal la spații verzi și publice sigure, incluzive și accesibile, în special pentru femei și copii, persoane în etate și cele cu dizabilități
12.	Consum și producție responsabile	
	Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile. <i>Pentru a susține stilul de viața curent am avea nevoie de resursele a trei planete.</i>	
12.1	<i>Implementarea cadrului de 10 ani de programe pentru modele de consum și producție durabile</i>	Implementarea Cadrului de 10 ani de programe pentru modelele de consum și producție durabile, toate țările luând măsuri, în frunte cu țările dezvoltate, ținând cont de dezvoltarea și capacitățile țărilor în curs de dezvoltare
12.2	<i>Gestionarea durabilă și utilizarea eficientă a resurselor naturale</i>	Până în 2030, realizarea gestionării durabile și utilizării eficiente a resurselor naturale
12.3	<i>Înjumătățirea, la nivel global, a risipei de alimente pe cap de locuitor</i>	Până în 2030, înjumătățirea pe cap de locuitor la nivel mondial a risipei de alimente la nivel de vânzare cu amănuntul și de consum și reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanțurilor de producție și de aprovizionare, inclusiv a pierderilor post-recoltare.
12.4	<i>Management responsabil al substanțelor chimice și deșeurilor</i>	Până în 2030, realizarea managementului ecologic al substanțelor chimice și a tuturor deșeurilor pe parcursul ciclului de viață al acestora, în conformitate cu cadrele convenite la nivel internațional, și reducerea semnificativă a emisiilor acestora în aer, apă și sol, în scopul de a reduce la minimum efectele adverse ale acestora asupra sănătății umane și a mediului.
12.5	<i>Reducerea semnificativă a generării de deșuri</i>	Până în 2030, reducerea semnificativă a generării de deșuri, prin prevenire, reducere, reciclare și reutilizare.
12.6	<i>Încurajarea companiilor să adopte practici durabile și raportări de sustenabilitate</i>	Încurajarea companiilor, în special a companiilor mari și transnaționale, să adopte practici durabile și să integreze informațiile privind durabilitatea în ciclul de raportare.
12.7	<i>Promovarea practicilor durabile de achiziții publice</i>	Promovarea practicilor durabile de achiziții publice, în conformitate cu politicile și prioritățile naționale.

12.8	<i>Promovarea cunoașterii universale a stilurilor de viață sustenabile</i>	Până în 2030, oamenii de pretutindeni trebuie să dețină informații relevante și să fie sensibilizați pe tema dezvoltării durabile și a unui stil de viață în armonie cu natura.
13.	Acțiune climatică Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor. <i>Emisiile de CO2 au crescut cu 50% din 1990</i>	
13.1	<i>Adaptare la riscurile legate de climă</i>	Consolidarea rezilienței și capacității de adaptare la riscurile legate de climă și dezastrul natural în toate țările.
13.2	<i>Politici, strategii și planuri integrate</i>	Integrarea măsurilor privind schimbările climatice în politici, strategii și planuri naționale.
13.3	<i>Reacție la schimbările climatice</i>	Îmbunătățirea educației, sensibilizării și capacităților umane și instituționale privind atenuarea schimbărilor climatice, adaptarea, reducerea impactului și alerta timpurie.
14.	Viața acvatică Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă. <i>Oceanele absorb aproximativ 30% din dioxidul de carbon produs de oameni, diminuând efectele încălzirii globale</i>	
14.1	<i>Reducerea poluării marine</i>	Până în 2025, prevenirea și reducerea semnificativă a poluării marine de toate tipurile, în special de la activitățile terestre, inclusiv poluarea cu deșeuri marine și poluarea cu nutrienți.
14.2	<i>Protejarea și restaurarea ecosistemelor</i>	Până în 2030, gestionarea și protecția durabilă a ecosistemelor marine și costale, pentru a evita impactele negative semnificative, inclusiv prin consolidarea rezistenței acestora, și luarea de măsuri pentru restaurarea acestora, pentru a avea oceane sănătoase și productive
14.3	<i>Reducerea acidificării oceanelor</i>	Minimizarea și gestionarea impactului acidificării oceanelor, inclusiv prin cooperare științifică sporită la toate nivelurile
14.4	<i>Pescuit sustenabil</i>	Până în 2030, reglementarea eficientă a pescuitului și eliminarea pescuitului excesiv, ilegal, nedeclarat și nereglementat și a practicilor de pescuit distructive, și implementarea planurilor de management bazate pe știință, pentru a restabili stocurile de pește în cel mai scurt timp posibil, cel puțin la nivelurile care ar asigura un randament maxim durabil, după cum este determinat de caracteristicile biologice ale acestora
14.5	<i>Conservarea zonelor costale și marine</i>	Până în 2030, conservarea a cel puțin 10 la sută din zonele costale și marine, în conformitate cu legislația națională și internațională și în baza celor mai bune evidențe științifice disponibile
14.6	<i>Interzicerea subvențiilor ce duc la pescuitul excesiv</i>	Până în 2030, interzicerea formelor de subvenționare a pescuitului care contribuie la capacitatea excedentară și pescuitul excesiv, eliminarea subvențiilor care contribuie la pescuitul ilegal, nedeclarat și nereglementat și abținerea de la introducerea unor subvenții noi de acest tip, recunoscând că tratamentul adecvat și eficient, special și diferențiat pentru țările cel mai puțin dezvoltate ar trebui să fie o parte integrantă a negocierii subvențiilor pentru pescuit în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului
14.7	<i>Creșterea beneficiilor economice din utilizarea sustenabilă a resurselor marine</i>	Până în 2030, creșterea beneficiilor economice pentru statele insulare mici și țările cel mai puțin dezvoltate, din utilizarea durabilă a resurselor marine, inclusiv prin gestionarea durabilă a pescuitului, acvaculturii și turismului
15.	Viața terestră Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate <i>Padurile sunt esențiale pentru combaterea schimbărilor climatice, protejarea biodiversității și pentru asigurarea securității alimentare și a adapostului.</i>	

15.1	<i>Conservarea și restabilirea ecosistemelor terestre și de apă dulce</i>	Până în 2030, asigurarea conservării, restabilirii și utilizării durabile a ecosistemelor de apă dulce terestre și interioare și a serviciilor acestora, în special păduri, zone umede, munți și terenuri aride, în conformitate cu obligațiile prevăzute de acordurile internaționale
15.2	<i>Stoparea defrișării și restabilirea pădurilor degradate</i>	Până în 2030, promovarea implementării managementului durabil al tuturor tipurilor de păduri, stoparea defrișării, restabilirea pădurilor degradate și creșterea semnificativă a împăduririi și reîmpăduririi la nivel global
15.3	<i>Stoparea desertificării și restaurarea solurilor degradate</i>	Până în 2030, combaterea desertificării, restaurarea terenurilor și solurilor degradate, inclusiv a terenurilor afectate de desertificare, secetă și inundații și depunerea de eforturi pentru a atinge o lume neutra din punct de vedere al degradării solului
15.4	<i>Asigurarea conservării ecosistemelor montane</i>	Până în 2030, asigurarea conservării ecosistemelor montane, inclusiv a biodiversității acestora, în scopul de a spori capacitatea acestora de a oferi beneficii esențiale pentru dezvoltare durabilă
15.5	<i>Protejarea biodiversității și a habitatelor naturale</i>	Luarea unor măsuri urgente și semnificative pentru a reduce degradarea habitatelor naturale, a stopa pierderea biodiversității și, până în 2030, a proteja și preveni extincția speciilor amenințate
15.6	<i>Promovarea accesului la resurse genetice și distribuirea echitabilă a beneficiilor</i>	Promovarea distribuirii corecte și echitabile a beneficiilor care rezultă din utilizarea resurselor genetice și promovarea accesului corespunzător la aceste resurse, după cum este convenit la nivel internațional
15.7	<i>Eliminarea braconajului și a traficului de specii protejate</i>	Luarea unor măsuri urgente pentru a stopa braconajul și traficul de specii de floră și faună protejate și abordarea cererii și ofertei de produse ilegale de specii sălbatice
15.8	<i>Prevenirea speciilor invazive în ecosistemele terestre și acvatice</i>	Până în 2030, introducerea măsurilor pentru a preveni introducerea și a reduce semnificativ impactul speciilor invazive asupra ecosistemelor terestre și acvatice și pentru a controla și eradica speciile prioritare
15.9	<i>Integrarea ecosistemelor și biodiversității în strategiile guvernamentale</i>	Până în 2030, integrarea valorilor biodiversității și ecosistemelor în planificarea națională și locală, procesele de dezvoltare, strategii și planurile de reducere a sărăciei
16.	Pace, justiție și instituții eficiente Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile.	
16.1	<i>Reducerea violenței pretutindeni</i>	Reducerea semnificativă a tuturor formelor de violență și ratelor de deces conexe, pretutindeni
16.2	<i>Protejarea copiilor de abuz, exploatare, trafic și violență</i>	Stoparea abuzului, exploatării, traficului și a tuturor formelor de violență și torturii copiilor
16.3	<i>Promovarea respectării legii și asigurarea accesului egal la justiție</i>	Promovarea statului de drept la nivel național și internațional și asigurarea accesului egal la justiție pentru toți
16.4	<i>Combaterea crimei organizate, a fluxurilor ilicite de bani și armament</i>	Până în 2030, reducerea semnificativă a fluxurilor ilicite financiare și de armament, consolidarea recuperării și returnării bunurilor furate și combaterea tuturor formelor de crimă organizată
16.5	<i>Reducerea corupției</i>	Reducerea semnificativă a corupției și dării de mită în toate formele sale

16.6	<i>Creșterea gradului de transparență a instituțiilor</i>	Dezvoltarea instituțiilor eficiente, responsabile și transparente la toate nivelurile
16.7	<i>Asigurarea unui proces decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ</i>	Asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile
16.8	<i>Consolidarea participării la guvernarea globală</i>	Extinderea și consolidarea participării țărilor în curs de dezvoltare în instituțiile de guvernare globală
16.9	<i>Acte de identitate pentru toți</i>	Până în 2030, asigurarea identității legale tuturor, inclusiv înregistrarea nașterii
16.10	<i>Acces public la informații și protejarea libertăților fundamentale</i>	Asigurarea accesului public la informații și protejarea libertăților fundamentale, în conformitate cu legislația națională și acordurile internaționale
17.	Parteneriate pentru realizarea obiectivelor Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă.	
17.1	<i>Mobilizarea resurselor pentru a îmbunătăți capacitatea națională de colectare a taxelor și impozitelor</i>	Consolidarea mobilizării resurselor interne, inclusiv prin suportul internațional pentru țările în curs de dezvoltare, pentru a îmbunătăți capacitatea națională de impozitare și colectarea altor venituri
17.2	<i>Implementarea angajamentelor privind asistența oficială de dezvoltare</i>	Țările dezvoltate își vor implementa pe deplin angajamentele privind asistența oficială de dezvoltare, inclusiv angajamentul mai multor țări dezvoltate de a atinge ținta de 0,7 la sută din AOD/PNB pentru țările în curs de dezvoltare și între 0,15 și 0,20 la sută din AOD/PNB pentru țările cele mai puțin dezvoltate; furnizorii AOD sunt încurajați să ia în considerare stabilirea unei ținte constând în asigurarea a cel puțin 0,20 la sută din AOD/PNB pentru țările cele mai puțin dezvoltate
17.3	<i>Mobilizarea resurselor financiare pentru țările în curs de dezvoltare</i>	Mobilizarea resurselor financiare suplimentare pentru țările în curs de dezvoltare din surse multiple
17.4	<i>Susținerea țărilor în curs de dezvoltare în atingerea sustenabilității datoriiilor</i>	Susținerea țărilor în curs de dezvoltare în atingerea sustenabilității datoriiilor pe termen lung prin intermediul unor politici coordonate, care vizează stimularea finanțării datoriiilor, reducerea datoriiilor și restructurarea datoriiilor, după caz, și abordarea datoriei externe a țărilor sărace puternic îndatorate, pentru a reduce povara datoriei
17.5	<i>Investirea în țările cel mai puțin dezvoltate</i>	Adoptarea și implementarea regimurilor de promovare a investițiilor pentru țările cel mai puțin dezvoltate
17.6	<i>Schimb de cunoștințe și cooperare pentru accesul la știință, tehnologie și inovație</i>	Consolidarea cooperării regionale și internaționale nord-sud, sud-sud și triunghiulare privind accesul la știință, tehnologie și inovații și îmbunătățirea schimbului de cunoștințe în condiții agreeate de comun acord, inclusiv printr-o mai bună coordonare între mecanismele existente, în special la nivelul Organizației Națiunilor Unite, și printr-un mecanism global de facilitare a tehnologiei
17.7	<i>Promovarea tehnologiilor sustenabile în țările în curs de dezvoltare</i>	Promovarea dezvoltării, transferului, diseminării și difuzării tehnologiilor prietenoase mediului pentru țările în curs de dezvoltare în condiții favorabile, inclusiv în termeni concesionali și preferențiali, în condiții agreeate de comun acord
17.8	<i>Consolidarea capacităților în știință,</i>	Operaționalizarea completă a băncii de tehnologii, a mecanismului de consolidare a capacităților în știință, tehnologie

	<i>tehnologie și inovare pentru țările cel mai puțin dezvoltate</i>	și inovare pentru țările cele mai puțin dezvoltate, până în 2030, și sporirea utilizării tehnologiei generice, în special a tehnologiei informației și comunicațiilor
17.9	<i>Creșterea capacității obiectivelor de dezvoltare durabilă în țările în curs de dezvoltare</i>	Consolidarea suportului internațional pentru implementarea eficientă și ținută a activităților de consolidarea a capacităților în țările în curs de dezvoltare pentru a sprijini planurile naționale în implementarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, inclusiv prin cooperarea nord-sud, sud-sud și triunghiulară
17.10	<i>Promovarea unui sistem de comerț universal sub egida OMC</i>	Promovarea sistemului de comerț multilateral universal, bazat pe reguli, deschis, nediscriminatoriu și echitabil în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului, inclusiv prin încheierea negocierilor în cadrul Agendei de dezvoltare de la Doha
17.11	<i>Creșterea exporturilor țărilor în curs de dezvoltare</i>	Creșterea semnificativă a exporturilor țărilor în curs de dezvoltare, în special în vederea dublării cotei exporturilor la nivel mondial pentru țările cel mai puțin dezvoltate până în 2030
17.12	<i>Eliminarea barierelor comerciale pentru statele cel mai puțin dezvoltate</i>	Implementarea în timp util a accesului pe piață fără taxe vamale și fără cote pe o bază durabilă pentru toate țările cel mai puțin dezvoltate, în concordanță cu deciziile Organizației Mondiale a Comerțului, inclusiv prin asigurarea că normele preferențiale de origine aplicabile importurilor din țările cele mai puțin dezvoltate sunt transparente și simple, și contribuie la facilitarea accesului la piață
17.13	<i>Creșterea stabilității macroeconomice globale</i>	Sporirea stabilității macroeconomice globale, inclusiv prin coordonarea politicilor și coerența politicilor
17.14	<i>Sporirea coerenței politicilor pentru dezvoltare sustenabilă</i>	Sporirea coerenței politicilor pentru dezvoltare durabilă
17.15	<i><u>Respectarea Autorității Naționale în implementarea politicilor pentru obiectivele de dezvoltare durabilă</u></i>	Respectarea spațiului de politici și a autorității fiecărei țări în a stabili și implementa politici de eradicare a sărăciei și dezvoltare durabilă
17.16	<i><u>Sporirea parteneriatului global pentru dezvoltare sustenabilă</u></i>	Sporirea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă, complementat de parteneriate cu multiple părți interesate care mobilizează și distribuie cunoștințele, expertiza, tehnologiile și resursele financiare, pentru a sprijini realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă în toate țările, în special în țările în curs de dezvoltare
17.17	<i>Încurajarea parteneriatelor eficiente</i>	Încurajarea și promovarea parteneriatelor publice, publice-private și cu societatea civilă eficiente, în baza experienței și strategiilor de resurse ale parteneriatelor
17.18	<i><u>Sporirea disponibilității datelor calitative</u></i>	Până în 2030, sporirea suportului de consolidare a capacităților pentru țările în curs de dezvoltare, inclusiv pentru țările cel mai puțin dezvoltate și statele insulare mici în curs de dezvoltare, pentru a crește în mod semnificativ disponibilitatea datelor calitative, în timp util și fiabile, desegregate după venit, sex, vârstă, rasă, etnie, statut migrațional, dizabilități, localizare geografică și alte caracteristici relevante în contexte naționale
17.19	<i><u>Continuarea măsurătorilor progresului privind dezvoltarea durabilă</u></i>	Până în 2030, dezvoltarea, în baza inițiativelor existente, a măsurătorilor progresului privind dezvoltarea durabilă care completează produsul intern brut, și oferă suport pentru dezvoltarea capacităților statistice în țările în curs de dezvoltare

Tab. 11 Cele 17 ODD în contextul dezvoltării comunei

9.4.1. Metode de implementare a Strategiei de Dezvoltare Locală în perioada 2021-2027

Strategia de Dezvoltare Locala a Comunei Matei 2021-2027 se va implementa de către autoritățile locale în urma aprobării documentului de către Consiliul Local Matei.

Implementarea efectivă a strategiei este condiționată de capacitatea administrației locale de a asigura fondurile locale și de capacitatea acesteia de atragere a fondurilor europene necesare pentru susținerea proiectelor propuse.

Acțiunile și proiectele propuse vor ține cont de nevoile de dezvoltare ale comunității și vor respecta documentele cadru de referință de la nivelul regiunii de dezvoltare Nord - Vest.

Etapele cheie ale implementării Strategiei de Dezvoltare Locală a Comunei Matei sunt:

- Adoptarea Strategiei de Dezvoltare prin hotărâre a Consiliului Local;
- Implementarea acțiunilor propuse;
- Monitorizarea strategiei de către grupul de lucru desemnat;
- Evaluarea implementării strategiei prin analiza indicatorilor propuși.

Adoptarea Strategiei de Dezvoltare prin hotărâre a Consiliului Local reprezintă etapa de însușire a documentului de referință ce va sta la baza dezvoltării socio-economice a comunei Matei în perioada 2021-2027. Documentul este dezbătut în ședința de Consiliul Local și se adoptă de către membrii acestuia.

Implementarea acțiunilor propuse presupune realizarea proiectelor prevăzute în strategie în funcție de resursele financiare existente, finanțările disponibile, prioritatea de dezvoltare a unui domeniu de interes. Această etapă presupune lucrul în echipă și desemnarea unui grup de lucru care să urmărească îndeplinirea acțiunilor propuse a fi realizate în perioada 2021-2027.

Pentru eficientizarea procedurii se va elabora un plan anual de implementare în care se menționează care sunt proiectele ce urmează a fi implementate în anul respectiv, bugetul necesar, sursa de finanțare și responsabilii cu derularea acțiunii.

Evaluarea implementării strategiei constă în analiza indicatorilor de realizare propuși în documentul de referință. Se recomandă ca evaluarea să fie realizată anual, prin întocmirea unui raport de evaluare în care se menționează concret care au fost indicatorii obținuți pentru anul respectiv aferenți unei acțiuni.

10. Alocarea financiară

Elementul cheie al oricărui proiect îl reprezintă modul de satisfacere al nevoilor comunității locale. Însă, aspectele financiare sunt foarte importante pentru realizarea unui proiect în care se implică activ un manager. De aceea, se acordă toată atenția documentelor referitoare la aspectele financiare ale unui proiect, acestea fiind prezentate prin intermediul studiului de fezabilitate și proiectului tehnic (evoluția estimată a veniturilor și cheltuielilor pentru următoarea perioadă de timp - de regulă următorii câțiva ani, indicatori de rentabilitate etc.).

Volumul cheltuielilor trebuie previzionat cu atenție și monitorizat pe tot parcursul derulării proiectului.

Cheltuielile pe care urmează să se efectueze în vederea realizării proiectului nu vor avea o structură omogenă și, din acest motiv, trebuie să se facă distincția între diferitele destinații ale resurselor de care dispune primăria.

O primă distincție importantă este cea dintre cheltuielile inițiale – care vor fi efectuate pentru a pune în mișcare noul proiect – și cele aferente realizării efective a proiectului. Primele trebuie efectuate de regulă o singură dată, în perioada inițială. Cea de-a doua categorie de cheltuieli va avea un nivel mai stabil în timp, dar este și mai îndepărtată în timp față de momentul întocmirii studiului de fezabilitate și/sau proiectului tehnic.

Este foarte important să existe un grafic al celor două categorii de cheltuieli și să se determine cu precizie momentul în care proiectul să se realizeze. În cazul în care acest moment este mai îndepărtat în realitate decât s-a presupus inițial, s-ar putea ca rentabilitatea proiectului să nu mai fie cea scontată. Atunci când se previzionează cheltuielile cu activitatea curentă, va trebui să se determine și mărimea resurselor necesare.

Un volum prea mare va ține resurse immobilizate în mod inutil, în timp ce un volum prea redus creează riscul unor întreruperi forțate ale realizării proiectului. Va trebui să se poată justifica nivelul pentru care s-a optat.

Datele referitoare la veniturile și cheltuielile previzionate vor da o imagine asupra rentabilității proiectului. În aprecierea acestei rentabilități este bine să se evalueze cum vor arăta rezultatele în cazul în care apar evenimente neprevăzute.

De aceea s-a stabilit ca planificarea strategică din punct de vedere financiar este greu de realizat datorită schimbărilor legislației. Din aceeași cauză, bugetul local pe următorii 6 ani nu se poate exprima exact.

Repartizarea veniturilor arată gradul mare de dependență față de bugetul de stat și necesitatea alocării unor sume care să permită macar asigurarea unui buget minim de funcționare.

11. Parteneriatul în cadrul Strategiei de Dezvoltare Locală

11.1 Grupurile de Acțiune Locală (GAL-urile)

Grupurile de Acțiune Locală (GAL-urile) sunt entități ce reprezintă parteneriate public – private, constituite din reprezentanți ai sectorului public, privat și civil, care sunt desemnați dintr-un teritoriu rural omogen, care îndeplinesc o serie de cerințe privind componența, teritoriul acoperit și care vor implementa o strategie integrată pentru dezvoltarea teritoriului.

Prin crearea acestor Grupuri de Acțiune Locală se dorește să ajute la dezvoltarea durabilă a comunităților locale și:

- a) să sprijine construcția instituțională la nivel local;
- b) să asigure resursele umane, financiare și tehnice pentru susținerea activității Grupurilor de Acțiune Locală;
- c) să instruiască personalul Grupurilor de Acțiune Locală în vederea elaborării și implementării strategiilor de dezvoltare locală;
- d) animarea teritoriului.

1. Programul LEADER.

Programul LEADER reprezintă o abordare care oferă noi oportunități de dezvoltare rurală punând bazele identificării nevoilor locale, întăririi capacității de dezvoltare și implementării strategiilor locale de dezvoltare în vederea conservării patrimoniului rural și cultural, dezvoltării mediului economic și îmbunătățirii abilităților organizatorice ale comunităților locale.

2. Avantajele utilizării Programului LEADER.

- Răspunde nevoilor locale specifice;
- Valorifică resursele locale;
- Mobilizează actorii locali, reprezentanți ai populației rurale, de a se preocupa și de a prelua controlul dezvoltării zonelor rurale prin întocmirea de strategii axate pe problemele identificate în comunitățile lor;
- Oferă zonelor rurale posibilitatea de colaborare cu alte teritorii pentru schimb și transfer de experiență prin crearea de rețele;
- Prin caracterul său descentralizat, integrat și de jos în sus este esențial pentru dezvoltarea echilibrată teritorială.

3. Elaborarea și promovarea strategiilor locale.

Grupurile de Acțiune Locală vor elabora și promova strategiile de dezvoltare locală.

4. Grupurile de Acțiune Locală.

Grupurile de Acțiune Locală reprezintă parteneriate public-private constituite din diverși reprezentanți ai sectoarelor public, privat și societății civile din teritoriul respectiv. La nivel de decizie, partenerii economici și reprezentanții societății civile, precum agricultorii, femeile, tinerii din spațiul rural și asociațiile acestora trebuie să reprezinte cel puțin 50% din parteneriatul local.

5. Teritoriile eligibile pentru Programul LEADER.

Teritoriile eligibile sunt acele teritorii care, în conformitate cu definiția OECD, sunt clasificate drept rurale. Definiția OECD are la bază acea parte a populației care locuiește în comune (cu mai puțin de 150 locuitori/km²). Această definiție este unica recunoscută pe plan internațional referitor la spațiul rural.

6. Beneficiarii Programului LEADER.

Beneficiarii Programului LEADER sunt Grupurile de Acțiune Locală (GAL) care își desfășoară activitatea pe un teritoriu rural, cu o populație cuprinsă între 10.000 – 100.000 locuitori și densitatea de maximum 150 de locuitori pe km².

7. Etapele pentru pregătirea implementării Programului LEADER.

- Formarea animatorilor reprezentanți ai anumitor teritorii (zone) subregionale
- Constituirea Grupurilor de Acțiune Locală
- Elaborarea strategiei de dezvoltare locală de către GAL-uri
- Selectarea proiectelor
- Implementarea strategiilor de dezvoltare rurală

8. Rolul Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale (MAPDR) și Agenției de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP) în implementarea Programului LEADER.

Direcția Generală Dezvoltare Rurală din cadrul MAPDR exercită rolul de Autoritate de Management pentru Programul Național de Dezvoltare Rurală din România.

APDRP va fi autoritatea națională responsabilă de implementarea financiară și tehnică a măsurilor din Programul LEADER.

9. Animatorii și rolul lor.

Animatorii sunt persoane cu pregătire specifică (care poate fi dobândită prin participarea la cursurile de formare susținute de Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale) cu rolul de a identifica problemele care îngreunează sau frânează dezvoltarea locală și în același timp propune / inițiază concepte, măsuri și proiecte capabile să soluționeze problemele locale.

10. Finanțarea Programului LEADER?

Programul LEADER se finanțează prin Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală, în conformitate cu Regulamentul Consiliului Uniunii Europene nr. 1698/2005 din 20 septembrie 2005.

În județul Bistrița Năsăud sunt constituite un număr de 5 Grupuri de Acțiune Locală. Acestea sunt:

Nr. Crt	GAL	Persoane juridice, Persoane fizice/Localități
1	Grupul de Acțiune Locală Lider Bistrița Năsăud	8 societăți comerciale, 4 PFA, 2 PF, orașul Sângeorz Băi și comunele Ilva Mare, Ilva Mică, Leșu, Lunca Ilvei, Măgura Ilvei, Maieru, Poiana Ilvei, Rodna, Șanț.
2	Grupul de Acțiune Locală Țara Năsăudului	orașul Năsăud și comunele Coșbuc, Dumitra, Feldru, Nimigea, Parva, Rebra, Rebrisoara, Romuli, Salva, Telciu.

3	Grupul de Acțiune Locală Ținutul Haiducilor	este o federație formată din orașul Beclean și comunele Runcu Salvei, Zagra, Spermezeu, Chiuza, Căianu Mic, Braniștea, Uriu, Petru Rareș, Ciceu-Giurgești, Negriștești, Târlișua și Ciceu-Mihăiești.
4	Grupul de Acțiune Locală Federația pentru Dezvoltarea Zonei Rurale Bârgău-Călimani	este o federație formată din comunele Tiha Bârgăului, Bistrița Bârgăului, Prundu Bârgăului, Josenii Bârgăului, Dumitrița, Cetate și Budacu de Jos.
5	Grupul de Acțiune Locală Ruralis	este cea mai întinsă alianță teritorială cuprinzând 23 de comune, din care 20 de comune din Județul Bistrița-Năsăud și 3 din Județul Mureș (comunele Batoș, Budești, Chiochiș, Cozma, Galații Bistriței, Lechința, Livezile, Lunca, Matei , Mărișelu, Miceștii de Câmpie, Milaș, Monor, Nușeni, Silivașu De Câmpie, Sînmihaiu De Câmpie, Șieu, Șieu Măgheruș, Șieu Odorhei, Șieuț, Șintereag, Teaca, Urmeniș), 15 organizații neguvernamentale din Județul Bistrița-Năsăud și 30 de companii private și întreprinderi individuale din Județul Bistrița-Năsăud.

11.2 Federația Națională a Grupurilor de Acțiune Locală (FNGAL)

LEADER, de 10 ani în România

Fig. 10 La Conferința din februarie 2020

Federația Națională a Grupurilor de Acțiune Locală (FNGAL) a semnat un acord de parteneriat cu Asociația Comunelor din România (ACoR).

„Acordul vizează atât colaborarea în dezvoltarea politicilor publice cu impact asupra dezvoltării locale, cât și susținerea în comun a Declarației ”, a precizat președintele FNGAL, Alexandru Potor.

La începutul lunii februarie 2020, s-a desfășurat Conferința „Implementarea Strategiilor de Dezvoltare Locală LEADER și Grupurile de Acțiune Locală după 2020”, organizată de Federația GAL-urilor. Atunci a fost adoptată Declarația „10 Ani LEADER în România”. „La zece ani de la începerea programului LEADER, comunitatea GAL-urilor împreună cu membrii asociați și cu ceilalți actori locali relevanți, face apel către toți factorii decidenți administrativi și politici pentru a susține în continuare funcționarea și dezvoltarea Grupurilor de Acțiune Locală, precum și finanțarea superioară a Strategiilor de Dezvoltare Locală după 2020”, a punctat președintele FNGAL.

Federația Grupurilor de Acțiune Locală solicită autorităților să analizeze și să accepte următoarele propuneri:

- Acoperirea teritoriului național până la 100% cu parteneriatele GAL. Rezultatele foarte bune au fost obținute deoarece GAL-urile au avut posibilitatea să implementeze proiecte în toate comunele și orașele mici.
- Continuarea funcționării GAL-urilor actuale și în perioada 2021-2027, utilizând formula actuală a organizațiilor și echipelor constituite în perioada de programare 2014-2020. „Este foarte important să valorificăm cunoștințele și rezultatele pozitive obținute până în prezent”.
- Alocarea unor resurse financiare suficiente pentru comunitățile LEADER, gestionate prin GAL-uri, în viitorul Plan Național Strategic 2021-2027. Se solicită 15% din sumele alocate dezvoltării rurale (Pilonul II).
- Finanțarea multi-fond a viitoarelor Strategii de Dezvoltare Locală. Sume din Fondul European pentru Dezvoltare Rurală, Fondul Social European și Fondul pentru Dezvoltare Regională ar trebui utilizate de GAL-uri pentru a răspunde mai bine nevoilor comunităților.
- În aplicarea Regulamentului de stabilire a dispozițiilor tranzitorii privind sprijinul acordat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) și Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA) în anul 2021, FNGAL solicită ca în măsurile dedicate Grupurilor de Acțiune Locală să fie alocate finanțări pentru anul 2021.
- Alocare specifică de sume pentru investiții nonagricole pentru GAL-uri și din Fondul Social European în perioada 2021-2027.
- Susținerea dezvoltării tuturor inițiativelor CLLD/DLRC (GAL-uri rurale, GAL-uri urbane, FLAG-uri).

GAL-urile, mâna de ajutor dată spațiului rural. Acoperire teritorială de 93%

Grupurile de Acțiune Locală sunt parteneriate public-private între fermieri, autorități publice, organizații non-guvernamentale implicate în dezvoltarea locală, antreprenori din sectorul non-agricol.

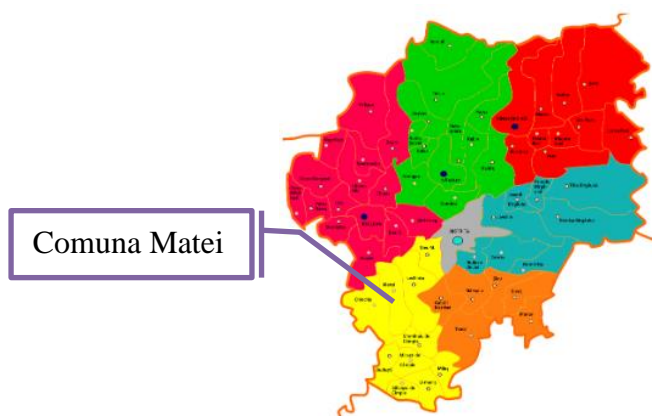
În prezent, în România sunt 239 de GAL-uri care acoperă 93% din localitățile rurale și orașele sub 20.000 de locuitori.

Programul LEADER finanțează Strategiile de Dezvoltare Locală propuse de GAL-uri, cu implicarea comunităților unde sunt instituite. În aceste strategii sunt propuse investiții în dezvoltarea fermelor, instalarea tinerilor fermieri, furnizarea serviciilor sociale, noi afaceri non-agricole, instituirea de cooperative și grupuri de producători, procesarea producției agricole și sprijinirea fermierilor pentru a ajunge pe piață, proiectele de cooperare, transfer de cunoștințe etc. Activitatea GAL-urilor a condus la selectarea și finanțarea a peste 10.000 de proiecte, cu o valoare totală de aproximativ 950 milioane de euro, în zonele cele mai defavorizate ale României. „Sursa acestor bani este Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală prin intermediul Programului Național de Dezvoltare Rurală.

Federația Grupurilor de Acțiune Locală este organizația care a susținut permanent funcționarea GAL-urilor și a reușit să reunească cei mai bine pregătiți experți dedicați conceptului de Dezvoltare Locală plasată sub responsabilitatea comunității”, arată Alexandru Potor, președinte FNGAL.

11.3 GAL Ruralis Câmpie - Zona de dezvoltare Sud-Vest al județului Bistrița-Năsăud.

În cadrul județului Bistrița-Năsăud pentru perioada sunt identificate și agreate 7 zone de dezvoltare economică, una din acestea fiind *Zona de dezvoltare Sud-Vest (GAL Ruralis Câmpie)*.

Această zonă este formată din comunele: Lechința - Șieu Măgheruș – **Matei** - Chiochiș - Sânmihaiu de Câmpie - Budești - Miceștii de Câmpie - Silivașul de Câmpie - Urmeniș - Milaș.

Fig.11 Zonele de dezvoltare economică ale județului Bistrița-Năsăud

Direcțiile strategice de dezvoltare cu ținte pe termen mediu și lung sunt următoarele:

Acțiuni pentru eliminarea unor factori negativi:

- Infrastructura de alimentare cu apă potabilă și în mod special a infrastructurii de canalizare în toate localitățile din zonă prin proiecte integrate – creează și oportunități pentru atragerea investițiilor private în industria alimentară (lapte, carne, fructe, fructe de pădure, viticultură), elimină elemente accentuate de disconfort în perioada verii, elimină ineficiența foselor septice și deversarea apelor reziduale în pâraie care poluează mediul înconjurător, sănătatea populației, fauna din râuri;
- Infrastructura de irigații și apă pentru activități agricole și zootehnice prin proiecte integrate – seceta este o problemă critică, precum și acțiuni de ameliorare a solurilor;
- Stație de epurare a apei la Matei.
- Infrastructura de drumuri prin proiecte integrate - localitatea Lechința este un nod important al zonei pentru asigurarea conectivității (pentru dezvoltarea județului este importantă realizarea legăturii Lechința – Herina sau/și Sărățel – Chintelnic);
- Proiecte de calificare a populației de etnie rromă, în special în domeniul prelucrării lemnului pentru obiecte de artizanat;
- Proiecte de calificare a populației cu studii primare și medii în domeniul prelucrării lemnului pentru obiecte de artizanat și de artă tradițională, viticulturii și pomiculturii;
- Plantarea unor soiuri noi de copaci pentru combaterea fenomenului de deșertificare în zonă;
- Împadurirea cu gorun (min. 20 ha);
- Decolmatarea râurilor în zona localităților Budești și Matei pentru diminuarea inundațiilor.

Acțiuni pentru valorificarea competitivă a punctelor tari din zonă:

- Susținerea industriei panificației și a prelucrării lemnului;
- Dezvoltarea punctelor de colectare a laptelui de la producătorii familiari și fermele mici și mijlocii (30-50 capete);
- Creșterea producției de porumb și rapiță în zonă și valorificarea în industria alimentară, a uleiurilor vegetale și a biocombustibililor, precum și dezvoltarea unor minifabrici pentru nutrețuri concentrate (ex. Sânmihaiu), pentru vopsele naturale, pentru esențe naturale etc. – instruire și dezvoltarea unor proiecte antreprenoriale locale;
- Colectarea cătinii și a fructelor de pădure și valorificarea lor în industria alimentară și farmaceutică (a se vedea potențiale colaborări cu antreprenori din Beclean) – instruire și dezvoltarea unor proiecte antreprenoriale locale;
- Dezvoltarea unui parc agro-industrial în zona Silivaș – Urmeniș.

Acțiuni pentru crearea unor avantaje competitive noi:

- Relansarea producției viticole (aprox. 600 ha) și dezvoltarea livezilor de pomi fructiferi (ex. mărul pentru producția de sucuri naturale) - gradul ridicat al importului de fructe de calitate redusă pe piețele din România reprezintă o oportunitate pentru dezvoltarea producției autohtone ecologice, la un preț competitiv și cu desfacere printr-o rețea locală; există și oportunități de finanțare guvernamentală a proiectelor de reconversie a viilor și livezilor - instruire și dezvoltarea unor proiecte antreprenoriale locale;
- Dezvoltarea asociațiilor meșteșugarilor în rândul populației rrome și calificarea acestei populații pentru relansarea meseriilor tradiționale, tradițiilor culturale și evenimentelor culturale tematice;
- Dezvoltarea capacității de valorificare a zonei pentru amplasarea panourilor solare și centralelor fotovoltaice – există deja inițiative în acest sens, însă potențialul nu este acoperit;
- Atragerea investițiilor în industria de cărămidă, țiglă, faianță și alte materiale ceramice prin valorificarea resurselor naturale locale – argila (ex. Vermeș, Lechința, Matei, Sânmihai etc.) – corelată cu rezolvarea alimentării cu apă și a canalizării și valorificarea existenței rețelei de gaz natural de foarte bună calitate în zonă; se pot dezvolta 3-4 fabrici de profil;
- Valorificarea lemnului din zonă pentru mangal (la export) și pentru dezvoltarea unor ateliere de fabricare a mobilierului de serie mică de lux, precum și pentru dezvoltarea unor produse artizanale din lemn (carpen, salcâm, gorun etc.), cu efecte multiplicatoare în valorificarea biomasei și peleților;
- Valorificarea apelor sărate din zonă (a se vedea filonul care vine de la Sărata; turistic – relații economice cu stațiunea de la Beclean pentru alimentarea bazinelor cu apă sărată; saramură în industria alimentară);
- Proiecte de integrare în circuite turistice a vizitării unor monumente istorice din zonă (biserici de lemn din secolul 17, biserici evanghelice, monumentul de la Vermeș, muzeul etnografic Budești, parcul dendrologic din Silivașu etc.), în corelație cu degustarea de vinuri locale prin relansarea unor crame în zonă, precum și valorificarea turistică a unor evenimente culturale locale (ex. târgul Lechinței la culesul strugurilor, balul rromilor, dansuri populare etc.), la care se poate adăuga revitalizarea traseelor turistice de învățare/descoperire a identității locale;

- Proiecte de valorizare turistică a zonei prin integrarea într-o rețea națională cu circuit închis a caselor vechi din pământ și lemn (unele având și alimentare cu gaz), cu un grup țintă de exclusivist, integrate cu proiecte de redare a aspectului tradițional și a tehnicilor tradiționale de construcție în rândul unor enclave (mini-spații turistice) din localitățile zonei (ex. Comuna Lechința, Budești, Silivașu etc.);
- Certificarea pensiunilor din zonă și integrarea într-o rețea turistică cu circuit închis, dezvoltarea centrelor de informare turistică conectate la diverse agenții de turism;
- Dezvoltarea unor azile/case de îngrijire private pentru bătrânii din zona rurală sau urbană, dezvoltarea unei mini-comunități agricole pentru îmbătrânirea activă, inclusiv cu fabricarea și valorificarea comercială a unor produse tradiționale – zacuscă, gem, bulion etc. (ex. în localitatea Matei);
- Proiecte de investiții pentru identificarea potențialului termal din zonă și a valorificării balneo a apelor sărate – susținerea prin diverse facilități a inițiativelor antreprenoriale în acest sens;
- Dezvoltarea unui centru modern de depozitare a produselor agricole perisabile (ex. cătină, alte fructe de pădure) și extinderea depozitelor de porumb și lucernă, dar și susținerea unor inițiative antreprenoriale pentru prelucrarea superioară a cătinii, fructelor de pădure și porumbului;
- Susținerea acțiunilor antreprenoriale pentru creșterea animalelor dedicate segmentelor de nișă (ex. vânat pentru turism tematic - vânatoare - și restaurante de lux);
- Crearea de facilități și intermediere pentru încurajarea producătorilor de zahăr să facă contracte cu fermele agricole locale în cultivarea sfeclei de zahăr pe suprafețe întinse;
- Soluții în domeniul administrației pentru facilitarea asocierii în proiecte integrate;
- Dezvoltarea rețelei de lobby prin care produsele agricole primare colectate în centrele locale (ex. agricole și zootehnice) să fie valorificate pe o piață liberă de monopol, în condiții avantajoase

11.4 Asociația Grupul de Acțiune Locală Ruralis

Asociația GAL Ruralis este compusă din 23 de unități administrative teritoriale, din care 20 de comune din Județul Bistrița-Năsăud și 3 din Județul Mureș.

Grupul de Acțiune Locală Ruralis are în componență:

- comunele - Batoș, Budești, Chiochiș, Cozma, Galații Bistriței, Lechința, Livezile, Lunca, **Matei**, Mărișelu, Miceștii de Câmpie, Milaș, Monor, Nușeni, Silivașu De Câmpie, Sînmihaiu De Câmpie, Șieu, Șieu Măgheruș, Șieu Odorhei, Șieuț, Șintereag, Teaca, Urmeniș);
- 15 organizații neguvernamentale din Județul Bistrița-Năsăud;
- 30 de companii private și întreprinderi individuale din Județul Bistrița-Năsăud.

Conform informațiilor de pe site-ul *Grupului de Acțiune Locală Ruralis*:

Particularitățile activităților RURALIS în microregiunea Bistrița-Sieu-Somes sunt următoarele:

- abordare teritorială cu identificarea unor problematici specifice comune;

- abordarea dezvoltării rurale prin cointeresarea mai multor tipuri de parteneri (privati și sociali) care se regasesc și care vor beneficia de pe urma implementării proiectelor;
- posibilitatea de a lucra în echipă (primarie-specialiști privați-ONG);
- abordare prin cooperare la nivel european;
- descentralizarea și luarea deciziilor la nivel local;
- finanțarea de proiecte de dezvoltare rurală stimulativă în care sunt implicați tinerii și femeile;
- cautarea de răspunsuri noi la problemele din mediul rural prin promovarea unor modalități creatoare și inovative de exploatare a resurselor naturale și culturale cu respectarea condițiilor de mediu și a dezvoltării durabile (revitalizarea tehnicilor meșteșugărești, inițiative privind energie regenerabilă/alternativă, managementul deșeurilor, tehnologii și produse ecologice, etc);
- implementarea proiectelor integrate (nu doar unilaterale legate în general de infrastructură-drumuri, canalizare, apă, etc) care să abordeze concomitent aspecte specifice, din mai multe sectoare ale economiei rurale.

GAL Ruralis încurajează teritoriile rurale:

- să exploreze modalități noi, inovative prin care să devină competitive;
- să-și valorifice resursele pentru depășirea dificultăților și valorificarea oportunităților
- de dezvoltare.

GAL Ruralis susține sectoare și categorii de beneficiari care au nevoie de un sprijin larg și diversificat:

- activitățile culturale;
- punerea în valoare a mediului natural;
- reabilitarea arhitecturii și a clădirilor de patrimoniu;
- turismul rural;
- ameliorarea relațiilor dintre producători și consumatori, etc.

Rolul partenerilor în cadrul GAL Ruralis este:

- identificarea necesităților specifice zonelor din microregiune;
- conceperea planului strategic de dezvoltare rurală;
- participare activă la procesul de transpunere a planului strategic de dezvoltare în practică;
- cooperare și sprijin între partenerii publici, privați și nonprofit.

11.5 Parteneriatul comunei Matei în cadrul Grupului de Acțiune Locală Ruralis

Parteneriatul este realizat în cadrul Axei LEADER din Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), care prevede finanțarea strategiilor integrate de dezvoltare locală, într-un cadru care încurajează abordarea partenerială și teritorială. LEADER va ajuta acest teritoriu să depășească barierele cu care se confruntă comunitățile rurale și va facilita dezvoltarea activităților pre-comerciale, parteneriatele de afaceri și extinderea sectorului agricol și a celui non-agricol.

Parteneriatul comunei Matei în cadrul Grupului de Acțiune Locală Ruralis este completat cu proiectul:

Amenajare centru civic în localitatea Corvinești - din Fonduri europene + buget local în sumă totală de 688,202.00. Lucrările sunt în derulare în derulare.

Totodată, în Strategia de dezvoltare a județului Bistrița-Năsăud pentru 2014-2020, în Zona de dezvoltare Sud-Vest (GAL Ruralis Câmpie) au fost prevăzute a fi dezvoltate:

- Stație de epurare a apei la Matei,
- Dezvoltarea unor azile/case de îngrijire private pentru bătrânii din zona rurală sau urbană, dezvoltarea unei mini-comunități agricole pentru îmbătrânirea activă, inclusiv cu fabricarea și valorificarea comercială a unor produse tradiționale – zacuscă, gem, bulion etc. (ex. în localitatea Matei);
- Decolmatarea râurilor și în zona localității Matei pentru diminuarea inundațiilor.

De menționat, că proiectul *Construire rețele de canalizare și stație de epurare în Matei și Corvinești-7 km – 5,8 milioane lei (1,23 milioane EURO)* a fost contractat și este în derulare.

BIBLIOGRAFIE:

- „Obiectivele Europa 2030”, www.ec.europa.eu .
- „Strategia Europa 2030” .
- Performanța UE în ceea ce privește îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD).
- Strategia Națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030, adoptată de Guvernul României în ședința din 9 noiembrie 2018, prin HG nr. 877/2018.
- Planul Național de Redresare și Reziliență a României.
- *Agenda 2030* pentru dezvoltare durabilă, un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării durabile – economic, social și de mediu.
- Strategia națională pentru ocuparea forței de muncă 2021 - 2027 și a Planului de acțiuni pe perioada 2021 - 2027 pentru implementarea Strategiei naționale pentru ocuparea forței de muncă 2021 – 2027, aprobată prin HG nr. 558/19.05.2021.
- „Strategia Nationala pentru Dezvoltare Durabila a Romaniei Orizonturi 2013 – 2020 - 2030” ;
- Strategia Regională pentru dezvoltarea durabila a regiunii Nord-Vest – 2021-2027;
- Ghid metodologic de elaborare a unei strategii de dezvoltare locală - proiectului StrategVest- rezultatele proiectului “Strategii locale pentru oportunități globale și pentru un viitor european al comunităților locale din Vestul României: întărirea capacității de elaborare și implementare a strategiilor de dezvoltare socio-economică la nivel local în Regiunea Vest”.
- Planul pentru dezvoltarea regionala a regiunii nord-vest - 2021-2027.
- Ghid pentru planificarea si fundamentarea procesului decizional din APL-2018.
- „Recensământul Populației și al Locuințelor” din 2011, Institutul National de Statistica, www.insse.ro
- OUG nr. 88/2020 din 27 mai 2020 privind instituirea unor măsuri, precum și acordarea unui sprijin financiar pentru pregătirea portofoliului de proiecte în domeniul strategice considerate prioritare pentru perioada de programare 2021 - 2027, destinat finanțării prin Programul Operațional Asistență Tehnică 2014 - 2020 (POAT 2014 - 2020) și Programul Operațional Infrastructură Mare 2014 - 2020 (POIM)
- Manual de simplificări. 80 măsuri de simplificare în politica de coeziune 2021-2027;
- Informații de pe site-ul Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice: www.mdrt.ro
- Informații de pe site-ul Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale : www.madr.ro
- Enciclopedia liberă Wikipedia;
- Monografia județului Bistrița-Năsăud:
- Raport de activitate al Casei de Asigurări de Sănătate Bistrița-Năsăud.
- <http://mfe.gov.ro/minister/perioade-de-programare/perioada-2021-2027/>
- <https://www.nord-vest.ro/>
- *Istoria economică a Bistriței* -semnatarii textelor sunt universitari și cercetători profesioniști ai domeniului- publicată în revista *Arhivele Bistriței*, inițiată și coordonată de prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta (Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca), tipărită cu sprijinul Asociației culturale *Alexandru Vaida Voievod* din Bistrița la *Presa Universitară Clujeană*.

Eficacitatea acțiunilor puse în practică prin Strategia de Dezvoltare Locală este strâns legată de accesibilitatea potențialilor beneficiari la informațiile și oportunitățile oferite de programe operaționale.

Consiliul Local va avea grijă să furnizeze asistență tehnică pentru punerea în practică a măsurilor necesare îmbunătățirii legăturilor cu participanții din teritoriu - economici și sociali, autoritățile locale și alte organizații competente interesate, și să informeze opinia publică despre rezultatele obținute în urma intervențiilor prevăzute de Strategia Locală de Dezvoltare Durabilă 2021 – 2027 a Comunei Matei, județul Bistrița-Năsăud .

STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ 2021-2027

Comuna Matei, Județul Bistrița-Năsăud

